

**Uhria ja antia sinä
et tahtonut, mutta ruumiin
sinä minulle valmistit – –.
Silloin minä sanoin: "Katso,
minä tulen – kirjakääröön
on minusta kirjoitettu –
tekemään sinun tahtosi,
Jumala."**

Hepr. 10:5

Tässä numerossa

- 328** | Pääkirjoitus
- 329** | Perustalla
- 330** | Artikkelit
- 364** | Tässä ja nyt
- 370** | Sanan selitystä

● Perustalla

Herätys on silloin tulossa, kun Jumala näkee sen tarpeelliseksi; kun syntisten pahuus alkaa surettua, nöyryyttää ja ahdistaa kristittyjä; kun kristityt alkavat rukoilla herätystä; kun papit ja muut sananpalvelijat alkavat kaivata herätystä; kun kristityt alkavat tunnustaa toisilleen syntejään; kun kristityt ovat valmiit uhruksiin, joita heiltä kysytään Jumalan työn menestymiseksi: kun papit suostuvat siihen, että Jumala käyttää herätyksen palveluksessa ketä tahansa; ja kun kristityt huomaavat, että herätys on välttämätön.

Nämä tällaiset merkit eivät ole ihmispuhun aikaansaannoksia. Ei niistä päätetä kokouksissa eikä niitä aikaansaada puheilla ja kirjoituksilla. Ne ovat Pyhän Hengen työtä. Jokaisen valvovan kristityn sie-tää mieltä ja tarkata niitä kutakin.

Joittenkin mielestä on vanhanaikais-ta nykyaikana puhua herätyksestä. Mutta tuskinpa on koskaan ollut sellaista aikaa, jolloin herätystä olisi pidetty ajankohtai-sena. Ei, kyllä herätys tulee muualta kuin tästä ajasta. Se saapuu vielä nytkin, kun ”taivaasta maan yli tuulee”.

Martti Simojoki: *Päivän sana.* 1953.
Helmikuun 7. päivä. ●

STI 25 vuotta

Tervetuloa

25-vuotisjuhliin

Tuomiokirkon kryptaan

(Kirkkokatu 18)

lauantaina 19.1.2013 klo 15

Kahvitarjoilu klo 14–15

Suomen teologisen instituutin 25-vuotisjuhlassa katsahdetaan STI:n historiaan eri tavoin ja suuntaudutaan tulevaisuuteen. Ohjelmassa mukana mm. Eero Junkkaala, Pekka Huhtinen ja Ville Auvinen. Musiikkia, tietokilpailu ja muuta opiskelijoiden järjestämää ohjelmaa.

Juhlaluento yliopistossa

Juhlaviikko alkaa jo maanantaina 14.1.2013. Tohtorikoulutettava Jason Lepojärvi luennoi aiheesta ”Voiko ihmistä rakastaa liikaa? C. S. Lewisin rakkauden teologiaa” yliopiston päärakennuksen salissa 5 klo 14–16. Tilaisuus jatkuu paneelikeskustelulla ja päättyy kahvitarjoiluun.

Totuus ja rakkaus

Nykyinen kirkko ja nykykristityt haluavat mieltää itsensä ennen kaikkea rakkauden ja siten Jumalan edustajiksi. Totuudella ei siinä ole oikeastaan mitään sijaa. Totuus on kuollut myös kirkosta ja kristityistä, koska filosofit sanovat, että ”totuus” voi olla korkeintaan kunkin subjektiivisena yksityisasiana. Mitään yleistä ja yhteistä totuutta ei voi olla. Rakkautta sen sijaan oletetaan olevan sekä henkilökohtaisesti että yhteiskunnassa – vaikka rakkaus edellyttää varsinaisesti rakastavaa persoonaa subjektikseen ja henkisen kulttuurin nykyilmentymät suurelta osin kuvaavat rakkauden puuttumista.

Kirkossa rakkaus mielletään Jumalan perusominaisuudeksi. Juuri muuta Jumalasta ei sitten näytä ajateltavankaan. Totuutta, vanhurskautta, vihaa ei Jumalaan juuri liitetä.

Raamatussa, joka on kristillisen uskon ja kirkon ainoa varsinainen lähde, totuus on olennainen Jumalan ominaisuus ja kristittyjen uskon ja sanoman sisältö. Ellei totuutta ole, ei ole myöskään Jumalaa eikä totuutta. Ilman totuutta ei olisi mitään mieltä puhua Jeesuksesta, ei ”uskoa” häneen eikä varsinaisesti olla hänen kanssaan missään tekemisissä.

Totuus on inhimillinen käsite ja *valheen* ja *petoksen* vastakohta. Tiedämme, mitä ne ovat. Jumala ei ole sellainen. Totuus Jumalan ominaisuutena liittyy hänen olemassaoloonsa ja olemukseensa. Hän ”on se, joka hän on”, mikä on hänen nimensäkin (2. Moos. 3:14). Hän on myös sellainen kuin hän on ja millaisena hän on itsensä ilmoittanut. Siksi Raamattu Jumalan ilmoituksena nimittää itseään totuudeksi, ”koko totuudeksi”. Se tarkoittaa muun

muassa, että Raamatusta ja siten Jumalasta avautuu perimmältään koko muu todellisuus.

Jouluevankeliuminsa jatkoksi Johannes sanoo: ”Lain välitti Mooses, armon ja totuuden toi Jeesus Kristus” (1:17). Laki eli vaatimukset ja niiden seurauksena syytökset – joita maailma ja kirkkokin ovat pullollaan – tunnetaan myös ilman Jumalaa, sen sijaan ei totuutta, joka liittyy armon eli rakkauteen. Ilman totuutta ei ole rakkautta, joka on syvin personaalinen asia ja siksi kaiken persoonuuden lähteen eli Jumalan olemus.

Yhteiskunnassa totuuden peittää usein varjoonsa muun muassa ”poliittinen korrektius”. Samoin on kirkossa suhteessa yhteiskuntaan ja myös kirkon sisällä. Kuitenkin kirkon Perusta sanoi: ”Minä olen totuus” (Joh. 14:6). Siksi hänen apostolinsa johtopäätös on, että meidän tulee yksilöinä ja kirkkona ”noudattaa totuutta rakkaudessa” (Ef. 4:15). Nämä kaksi eivät ole ristiriidassa keskenään vaan edellyttävät toisiaan. Ne eivät ole ristiriidassa myöskään Jumalan lain kanssa, joka sekin ilmaisee Jumalan ja todellisuuden olennaisen ominaisuuden. Sen yksi ilmentymä on, että yksilöiden elämä yhteiskunnassa ja kirkossa ja kirkon sanoma ovat sopu-soinnussa Jumalan ihmisluontoon asettaman lainalaisuuden, ”luonnonmukaisuuden”, kanssa, eivät sitä vastaan minkään rakkauden nimissä. Tulihan Jumalakin ihmiseksi yhdessä persoonassaan.

Perustan perinteiset teologiset opintopäivät pidetään 2.–4.2013 Suomen Raamattuopistossa Kauniaisissa yleisaiheenaan *Totuus ja rakkaus*. Päivien esite seuraa tämän lehden ohessa kutsuna. ●

Raimo Mäkelä

Artikkelit

331 | Laki ja evankeliumi Raamatun ymmärtämisen avaimena

Laki ja evankeliumi ovat keskeisiä Raamatun käsitteitä ja ehkä kristillisessä käytössä kuluneita. Olennaista on niiden keskinäiden suhde ja niiden määräytyminen Jeesuksen Kristuksen jumalihmisyydestä ja Jumalan kolmiykydestä, niin kuin **Raimo Mäkelä** osoittaa väitöstutkimuksensa tiivistelmässä.

352 | Jumala ja paha

Suuronnettomuudet seurauksineen, viimeksi Japanissa ja Oslossa, terävöittävät tuskallista kysymystä, miten Jumala suhtautuu pahaan.

Tanskan Seurakuntatiedekunnan opettaja **Leif Andersen** avaa ongelmaan yllättäviä raamatullisia ja sielunhoidollisia näkökulmia.

● Laki ja evankeliumi Raamatun ymmärtämisen avaimena

Raimo Mäkelä

Laki ja evankeliumi yleisinä ja raamatullisina käsitteinä

Laki-sanoja on suomen kielessä kaksi. Toinen, hyvin vanha sana tarkoittaa 'korkeinta kohtaa, huippua' kuten esimerkiksi *huoneen laki, taivaan laki, päälaki*. Toinen on laina ruotsin sanasta *lag*, joka merkitsee 'säädestä' ja tulee verbistä *lägga* 'asettaa vaakatasoon'. Samaa juurta on ilmeisesti myös englannin *law*. Kummassakin merkityksessä on kysymys asetetusta rajasta.

Septuaginta käyttää sanaa *laki* noin 430 kertaa, joista puolella ei ole heprealaista vastinetta ja puolet on käännös heprean sanalle *toora*. Uudessa testamentissa *laki* on 119 kertaa. Sanueeseen kuuluu 11 sanaa.

Jeesus toisaalta riistää lailta aseman Jumalan ja ihmisen välittäjänä ja asettaa sen sijaan sanansa ja itsensä. Toisaalta hän hyväksyy lain ja vaatii, että se saa paljastaa pahojen tekojen juuren, sydämen asenteen. Jeesuksen kritiikki lakia kohtaan perustuu lain hyväksymiseen. Lakia täyttämällä ei kukaan voi saada Jumalalta vanhurskauttavaa tuomiota itselleen. Vaahtimuksen täyttäminen edellyttää Jumalan lapsena olemista, joka syntyy yhteydestä Jeesukseen. Lakiin sisältyy yksittäisiä käskyjä (82 kertaa).

Paavali kehittää kokonaisen lain teologian historiallisesti suhteessa Jumalan lupaukseen ja persoonallisesti suhteessa Kristukseen. Koko laki mielletään Raamatun osaksi yksityiskohtaisesta sisällöstä riippumatta.

Evankeliumi on selkeä raamatullisen kreikan lainasana ja tarkoittaa 'hyvää,

iloista sanomaa, viestiä'. Se ei kuitenkaan alun perin ollut uskonnollinen sana.

Uudessa testamentissa *evankeliumi* esiintyy 74 kertaa ja siitä johdettu verbi *julistaa hyvää sanomaa, evankeliumia* 54–57 kertaa käsikirjoituksesta riippuen. Sanueeseen kuuluu vielä pari muuta sanaa. Septuagintassa substantiivina ei esiinny. Sen sijaan verbi on tärkeä erityisesti Jesajan kirjassa ja siitä vaikutteita saaneessa kirjallisuudessa. Se on merkittävä *evankeliumin* käsitteelle myös Uudessa testamentissa.

Verbiä käytettiin profaanikreikassa ilmaisemaan sanomaa vapautumisesta vihollisista ja demonisista valloista kotaloon ja jumalallisiin ihmisiin liittyen. Uudessa testamentissa Jeesus on hyvän sanoman julistaja ja sisältö, johon olennaisesti kuuluvat ilmoitus ja lupaus.

Substantiivina käytettiin profaanikreikassa keisarikultissa. Sille ja Raamatulle on muodollisesti yhteistä hallitsijan valtaistuimelle nousu, joka aloittaa uuden ajan ja lahjoittaa maailmalle rauhan. Sanoma tästä on ihmisille evankeliumi.

Antiikin monia ilosanomia vastaan Uusi testamentti asettaa yhden evankeliumin ja monia valtaistuimelle nousuja vastaan sanoman yhdestä Jumalan valtakunnasta. Evankeliumi vastaa ihmisten odotuksiin mutta tavalla, joka tuottaa myös pahennuksen ja häpeän. Pelastus tulee vain mielenmuutoksen ja tuomion kautta. Mielenmuutos synnyttää iloa, tuomiota seuraavat armo ja pelastus.

Keisari valtaistuimellaan Roomassa ja halveksittu rabbi ristillä Palestiinassa ovat vastakkain. Kumpikin on ihmisille evankeliumi mutta aivan eri maailmasta.

Raamatussa *lain* ja *evankeliumin* ilmaiset asiat keskinäisessä suhteessaan ovat niin keskeisiä, että kaikessa teologiassa ja julistuksessa on siihen otettava kantaa. Näin ei kuitenkaan valitettavasti aina ole tapahtunut eikä tapahdu, ei varsinkaan ortodoksisessa eikä roomalaiskattolisessa kirkossa.

Perusteologia Augustinukselta, Lutherilta, Melancthonilta ja Calvinilta

Lain ja evankeliumin suhteen teologinen asema palautetaan läntisessä perinteessä yleisesti vasta **Augustinukseen** (354–430). Hän kirjoitti vuonna 412 teoksaan *Henki ja kirjain* (19:34, suom. **Jukka Thurén**, 1982):

Laki annettiin, jotta armoa etsittäisiin; armo taas annettiin, jotta laki täytettäisiin. Ei ollut kuitenkaan lain vika, ettei sitä täytetty, vaan lihan mielen vika. Sen vian voi kyllä laki paljastaa, mutta vain armo parantaa. – Opetus, joka välittää meille käskyn elää kurinalaisesti ja oikein, on vain kuolettava kirjain, ellei eläväksi tekevä Henki ole läsnä (2 Kr 3:6). – Jos käsky täytetään rangaistuksen pelosta eikä rakkaudesta vanhurskauteen, se täytetään orjan, ei vapaan ihmisen tavoin – eikä sitä siis täytetä ollenkaan. Ainoastaan rakkauksen juuresta kasvaa hyvä hedelmä.

Toista tuhatta vuotta myöhemmin **Martti Lutherille** (1483–1546) lain ja evankeliumin suhde tuli merkittäväksi pian hänen hengellisen ja teologisen murroksensa (1518) jälkeen. Hän lausahti tästä neljännessä vuosisatana myöhemmin (1542–43, ks. suom. Lutherin *Valitut teokset III*, 1959, s. 19):

Opin tekemään eron lain vanhurskauden ja evankeliumin vanhurskauden

välillä. Ennen minulta puuttui vain, etten tehnyt *eroa* lain ja evankeliumin välillä. Pidän molempia *samana asiana*, eikä Mooseksen ja Kristuksen välillä mielestäni ollut muuta *eroa* kuin aika, jossa he elivät, ja sen täydellisyyden aste (jota he vaativat meiltä). Havaittuani tämän oikean *eron*, että laki ja evankeliumi ovat *kaksi eri asiaa*, koin läpimurron. [Korostukset: RM.]

Lain ja evankeliumin eron avautuminen oli Lutherille eksistentiaalinen, oman tunnon ahdistuksessa syntynyt kokemus. Vanhana hän piti sitä reformatorisena peruslöytönään, joka jäsensi hänen koko ajatteluaan. Niin siitä puhuu jo *Yksimielisyyden ohje*: ”Tohtori Luther on erinomaisen uutterasti tätä eroa teroittanut jokseenkin kaikissa kirjoissaan” (*FC SD 5:22*, suom. *Evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuskirjat*, 1990, s. 509).

Jo teoksessa *Kristityn vapaudesta* (1520) Luther esitti laista ja evankeliumista käsitteksen, josta sittemmin tuli luterilaisuudelle perustava (suom. **Tuomo Mannermaa**, 1981, s. 23–25, 41):

Koko pyhä Raamattu jakautuu sisällöltään kahteen sanaan: Jumalan käskyyn eli lakiin sekä Jumalan lupaukseen ja myöntävään sanaan. – Jumalan lupaukset siis antavat sen, mitä käskyt vaativat, ja toteuttavat sen, mitä käskyt koskevat, jotta kaikki olisi Jumalan omaa, käskyt niin kuin niiden täyttäminenkin. – On saarnattava Jumalan sanan molempia puolia eikä ainoastaan toista. Käskyjä on saarnattava syntisten kauhistuttamiseksi ja heidän syntiensä paljastamiseksi, jotta he katuisivat ja kääntyisivät. Mutta tähän ei saa jäädä, vaan on saarnattava myöskin sanan toista puolta, armon lupauksia, ja opettettava uskoa, jota vailla kaikki käskyt, katumus ja muu on hyödytöntä. Tosin

on vieläkin saarnaajia, jotka saarnaavat syntien katumista ja armoa, mutta he eivät painota käskyjä ja Jumalan lupauksia siten, että oppisimme, mistä ja miten katumus ja armo tulevat. Sillä katumus tulee käskyistä, usko Jumalan lupauksista.

Luther puhuu lain ja evankeliumin suhteesta runsaasti. Asia näkyy myös niistä hänen kolmesta teoksestaan, jotka sittemmin sisällytettiin luterilaisina tunnustuksina *Yksimielisyyden kirjaan*. Vähässä ja Isossa katekismuksessa (1529) luku 1 esittää lain (= Jumalan kymmenen käskyä), luku 2 evankeliumin (= uskontunnustuksen). Katekismukset, muut oikeudellisesti sitovat tunnustuskirjat ja virret vaikuttivat ratkaisevasti siihen, minkä aseman laki ja evankeliumi konkreettisesti saivat luterilaisessa kristillisyydessä.

Katekismusten kaltainen rakenne on *Schmalkaldenin uskonkohtien* (1537) osiossa 3. Luku 2 käsittelee lakia, luku 4 evankeliumia, luvut 5–8 evankeliumin välittäviä armonvälineitä.

Jumala on antanut lain ensiksi hillitsemään syntiä toisaalta hirvittävin rangaistuksen uhkauksin, toisaalta armon ja lahjan lupauksin ja tarjouksin. Tämä tarkoitus ei kuitenkaan ole toteutunut, mikä johtuu synnin ihmisesä vaikuttamasta pahuudesta. – Lain tärkein tehtävä ja vaikutus on, että se paljastaa perisyntien hedelmien ja osoittaa ihmiselle, kuinka pohjattoman syvälle hänen luontonsa on langennut ja turmeltunut, tarvitsehan hän lakia sanomaan, että hänellä ei ole Jumalaa. – Uusi testamentti pitää voimassa tätä lain virkaa ja hoitaakin sitä. – Tätä lain virkaa hoidettuaan Uusi testamentti heti julistaa evankeliumin lohdullisen armonlupauksen, joka on uskossa otettava vastaan. – Missä laki

hoitaa – virkaansa yksinään, niin että evankeliumi ei tule sen lisäksi, siinä on läsnä kuolema ja helvetti. – Evankeliumi taas antaa lohtua ja anteeksiantoa, ei vain yhdellä tavalla, vaan Sanan ja sakramenttien kautta. – Ensimmäinen evankeliumi vaikuttaa suullisena sanana, kun koko maailmaan julistetaan syntien anteeksiantamus; tämä on evankeliumin varsinainen virka. Toiseksi se vaikuttaa kasteena. Kolmanneksi pyhänä alttarin sakramenttina. Neljänneksi avainten valtana sekä myös veljien keskinäisessä keskustelussa. (SO III:2:1–2, 3; 3:1, 4, 7; 4, suom. *Evangeliluterilaisen kirkon tunnustuskirjat*, 1990, s. 268–269, 274.)

Lutherin teologialle oli perustava merkitys Khalkedonin kirkolliskokouksen (451) kristologialla: Kristuksen jumalallinen luonto ja inhimillinen luonto jakavat ominaisuutensa vastavuoroisesti toisilleen (*communicatio idiomatum*). Luther sovelsi tämän kristologian soteriologiaan analogisesti: niin kuin Kristuksen jumaluus ja ihmisyys toisensa läpäisten jakavat keskenään ominaisuutensa, niin tapahtuu myös Kristuksen ja ihmiskunnan välillä. ”Iloisessa vaihdossa” Kristuksen syyksi luetaan Jumalan viha, joka ei hänelle kuulu, ja ihmisen hyväksi se, mikä kuuluu vain Jumalalle: vanhurskaus, ikuisen elämä ja kirkkaus. Vanhurskauttamisen perustana on *communicatio idiomatum*. Tämä on Lutherilla uutta ja omaperäistä ja hänelle sitten luontaista. *Communicatio idiomatum* tulee hermeneuttiseksi malliksi Lutherin ajattelulle Jumalasta ja ihmisestä pelastusopissa.

Tämän kristologian sekä lain ja evankeliumin Luther suhteuttaa toisiinsa jo *Vas-tineessa Latomukselle* (1521):

Sen, joka haluaa puhua kristillisesti synnistä ja armosta, laista ja

evankeliumista, Kristuksesta ja ihmisestä, ei nimittäin tule suinkaan puhua mistään muusta kuin *Jumalasta ja ihmisestä Kristuksessa*. Tässä on huomattava mitä tarkimmin tehdä selkoa *Kristuksen molemmista luonnoista ja kaikista niiden olemukselle luonteenomaisista ominaisuuksista, jotka kuuluvat tämän koko persoonaan*. [Weimarer Ausgabe 8, 126, 22–26, osittain virheellisesti suom. Lutherin *Valitut teokset III*, 1959, s.366; korostukset: RM.]

Eron tekemistä lain ja evankeliumin välillä Luther nimittää jopa metodiksi, joka koskee kaikkea Raamatun ymmärtämistä ja koko teologiaa (väittelyissä antinomisteja vastaan 1537–38, suom. **Erkki Koskenniemi**, Luther: *Laki ja evankeliumi*, 1983, s. 41–43):

Ei ole olemassa parempaa menetelmää opettaa ja säilyttää puhdasta oppia kuin seurata *metodia*, nimittäin että *jaamme kristillisen opin kahteen osaan, lakiin ja evankeliumiin*. Näinhän *Jumalan sanassakin* asetetaan eteemme kaksi puolta, nimittäin joko Jumalan viha tai armo, synty tai vanhurskaus, kuolema tai elämä, helvetti tai taivas. Nämä molemmat puolet ovat varmat ja selkeät. – Tätä *metodia* Paavali käyttää kaikissa kirjoissaan, erityisesti Roomalaiskirjeessä. – Samaa *metodia* ovat käyttäneet itse Kristus, Johannes Kastaja, apostolit ja profeetat. [Korostukset: RM.]

Lutherin nuori mutta läheisin työtoveri **Philipp Melanchthon** (1497–1563) kirjoitti lain ja evankeliumin suhteesta kristillisen uskon tulkinnan avaimena dogmatikassaan samaan tapaan ja samaan aikaan kuin Luther (1521, suom. **Risto Saarinen**, *Ydinkohdat*, 1986, s. 94–96, 104):

Raamatussa on kaksi puolta, laki ja evankeliumi. Laki osoittaa synnin, evankeliumi armon. Laki näyttää sairauden, evankeliumi on lääke. – Historiata ei voida jakaa lain ja evankeliumin aikakausiin. Sillä jonain hetkenä on ilmoitettu laki, toisena taas evankeliumi, ja eri kohdissa eri tavoin. Kaikki tuntemamme aika on sekä lain että evankeliumin aikaa, aivan kuten kaikkina aikoina ihmisiä on vanhurskautettu samalla tavalla: lain kautta on paljastettu synty ja lupauksen eli evankeliumin kautta armo. – Aivan kuten laki on oikean tekemisen käskijä ja synnin näyttäjä, samoin evankeliumi on Jumalan armon ja laupeuden lupaus, sekä vielä syntien anteeksiantaminen ja todistus Jumalan hyvästä tahdosta meitä kohtaan. – Olemme todenneet, ettei evankeliumi ole lakia vaan armon lupaus. Seuraava tehtävä on opettaa, millainen on lain voima, millainen taas evankeliumin. Tämän asian avulla pystymme nimittäin jossakin määrin näkemään lain ja evankeliumin välisen eron.

Melanchthonin kädestä on *Augsburgin tunnustuksen puolustuksessa* (1530) ensimmäinen varsinainen asiaa koskeva luterilaisten tunnustuskirjojen tiivis *locus classicus*:

Koko Raamattu jakautuu kahteen pääosaan, lakiin ja lupauksiin. Toisaalla se nimittäin opettaa lakia, toisaalla taas lupaa Kristuksesta, joko niin että se lupaa Kristuksen vatedes tulevan ja tuo lupauksen muodossa tarjolle hänen tähtensä syntien anteeksiantamuksen, vanhurskautuksen ja iankaikkisen elämän, tahi niin että Kristus itse tultuansa lupaa meille evankeliumissa syntien anteeksiantamuksen, vanhurskautuksen ja iankaikkisen elämän. Tässä esityksessämme me tarkoitamme sanalla 'laki' kymmentä käskyä, missä hyvän-

sä ne Raamatussa esiintyvätkin. (AC IV: 5–6, suom. *Evangelis-luterilaisen kirkon tunnustuskirjat*, 1990, 92.)

Yksimielisyyden ohje (1577) esittää lain ja evankeliumin Raamatun tulkinnan perustekijäksi. Tunnustuskirjan 12 osiosta N:o 5 käsittelee asiaa yleisesti viitaten moniin Lutherin lausumiin (FC SD 5:11–14, 22. Suom. *Evangelis-luterilaisen kirkon tunnustuskirjat* 1990, s. 507–509). (Affirmatiivinen) *locus classicus* sanoo (FC Ep 5:2, 11. Suom. *Evangelis-luterilaisen kirkon tunnustuskirjat* 1990, s. 438, 440):

Me uskomme, opetamme ja tunnustamme, että lain ja evankeliumin erotaminen on hyvin kirkas valo, jota kirkossa on erittäin tunnollisesti vaalittava. Siinä valossa Jumalan sanaa jaetaan oikein, niin kuin pyhä Paavali kehottaa tekemään. Näin ollen me hylkäämme sellaisen väärän ja vahingollisena pitämämme opetuksen, jonka mukaan evankeliumi on varsinaisesti parannus- eli nuhdesaarnaa eikä pelkkää armon julistamista. Tuollainen opetus tekee evankeliumista uudestaan lain opin, pimentää Kristuksen ansion ja tekee Raamatusta hämärän, riistää kristityiltä oikean lohdun ja päästää paavilaisuuden takaisin kirkkoon.

Osion n:o 6 aiheena on lain kolmas käyttö. Lutherin suhteesta siihen on tutkimuksessa ollut erimielisyyttä. Melancthonilla se on selvästi. Hänen katsotaan tuoneen sen luterilaiseen ajatteluun. Luterilaiseen ortodoksiaan se kuuluu olennaisesti.

Myös Lutherin oppilaalla **Jean Calvinilla** (1509–64) lain ja evankeliumin suhde on keskeisessä asemassa, vaikka luterilaisissa yhteyksissä tästä tuskin ollaan yleisesti tietoisia. Myöhemmässä reformoidussa kirkossa asia ei ole ollut olennainen.

Huldrych Zwingli (1484–1531) asetti evankeliumin lain edelle ja tämän sen alapuolelle. Tätä traditiota on sittemmin voimallisesti edustanut **Karl Barth** (1998–1968). Lain ja evankeliumin jännite tosiasiallisesti katoaa tällä tavoin.

Luterilaisessa puhdasoppisuudessa lain ja evankeliumin suhdetta työstettiin perusteellisesti. Se miellettiin kaksitahoiseksi. Toisaalta niillä on yhteys (*convenientia, coniunctio, conflusus*), toisaalta ero (*differentia, discrimen, distinctio, disiunctio*). Laille ja evankeliumille löytyi oma paikkansa teologian järjestelmässä: armonvälineet. Paino tuli siis asiaan, sillä laki ja evankeliumi ovat asiakäsitteitä. Vähitellen tästä tuli kuin loppuun kaluttu luu: se osattiin ulkoa, ja jokaisesta saarnasta tiedettiin odottaa ensin lain osiota ja sitten evankeliumin osiota, joka melkein turhensi edellisen. Siitä ehkä johtuu, että jo pietismissä painopiste muuttui eikä enää puhuttu laista ja evankeliumista, ehkei aina enää edes lakia ja evankeliumia.

Teologiaan ilmaantui 1900-luvun alussa uusi lain ja evankeliumin mieltämisen tapa uusprotestantismin ilmoituskäsityksestä johtuen. Erityisesti **Wilhelm Herrmannista** (1846–1922) **Paul Tillichin** (1886–1965) ja **Friedrich Gogartinin** (1887–1967) kautta **Gerhard Ebelingiin** (1912–2001) etenevä perinne pelkistää ne yleisinhimillisen eksistentiaalisen kaksoiskokemuksen muodoiksi: kaikessa kohtaamassaan todellisuudessa ihminen kohtaa myös lain, ja evankeliumi on vapautta kaiken lainomaisen vallasta, vaikkei sillä olisi mitään muodollista eikä sisällöllistä tekemistä Jumalan, kristillisen uskon eikä hengellisyyden kanssa. Näin laista ja evankeliumista on tullut yksinkertaisesti vain huonoja ja hyviä uutisia miltei millaiseen tahansa inhimilliseen tilanteeseen Raamatun ollessa tällöin pelkästään paradigmojen ja mallien lähde. Tämä luterilaisen teologian ilmiö näyttää

olevan samanaikainen ja samansukuinen kuin lännen filosofiassa ja yleisessä kulttuurissa tapahtunut käänne subjektiin.

Todennäköisesti lain ja evankeliumin muodon transponoiminen yleisinhimilliseen kokemukseen on osaltaan vaikuttanut koko asian katoamiseen teologiasta ja kirkosta. Kun kaikki on lakia tai evankeliumia, ne eivät ole enää mitään.

Lailla ja evankeliumilla on vastakkainen muoto ja sama sisältö

Laki on muodoltaan ehdollinen lupaus: ”Jos olet tällainen ja tällainen ja teet näin ja näin, saat tämän ja tämän hyvän.” Näin laki on myös vaatimus ja kehoitus, käsky ja kieltö: ”Ellet ole tällainen etkä tee näin, sekä menetät sen, minkä muuten olisit saanut, että vedät yllesi lain antajan tuomion, kirouksen ja rangaistuksen, joka on kuolema.” Kun on kysymys ikuisesta Jumalasta, myös kaikki tämä kielteinen on ikuista, vaikka se tapahtuu osittain jo ajassa.

Evankeliumi on muodoltaan ehdoton lupaus hyvästä eikä siis kysy kohteensa ansiollisuutta eikä arvollisuutta: ”Sinä saat tämän hyvän sellaisena kuin se on ja sellaisena kuin sinä olet.” Evankeliumi on ilmainen lahja, armo ja elämä ja antaa sen pelkästä antajan hyvydestä.

Näin laki ja evankeliumi ovat muodoltaan vastakkaiset. Niitä ei voi sellaisina yhdistää, vaan ne sulkevat toisensa pois. Vaatimus ei voi olla lahja, lahja ei voi olla vaatimus. Tämä on yleinen tosiasia. Jokainen ymmärtää, mitä tarkoittaa toisaalta vaatimus: ”Sinun tulee”, toisaalta lahja: ”Sinä saat.” Teologisesti lain ja evankeliumin muodon vastakohtaisuus kuuluu yleiseen ilmoitukseen ja koskee kaikkea, niin maallista kuin hengellistä.

Raamatusta ja kristillisessä uskossa lailla ja evankeliumilla on muodon lisäksi

kuitenkin myös sisältönsä. Se on erityistä ilmoitusta, jonka varsinaisesti kohtaamme vain Raamatusta. Niiden sisältö on sama: rakkaus ja siihen liittyen vanhurskaus. Yhteisen sisällön ero on kiistaton. Laki käskee ihmistä: ”Rakasta sinä Herraa, Jumalaasi, yli kaiken ja rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.” Evankeliumin sijaan vakuuttaa ihmiselle: ”Jumala on rakastanut sinua niin paljon, että antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän.” Rakkaus on sama laissa ja evankeliumissa, mutta sen etumerkki on vastakkainen.

Kristillisessä uskossa lain ja evankeliumin muoto ja niiden sisältö kuuluvat irrottamattomasti yhteen. Mikä tahansa kohtaamamme vaatimus ei ole Jumalan lakia, eikä mikä tahansa saamamme lahja ole Jumalan evankeliumia.

Laista ja evankeliumista on kirkon ja teologian historiassa tullut reaali- eli asiakäsitteitä: ne ovat usein kuin esineitä (ruots. *ting*, engl. *thing*, lat. *res*). Kuitenkin ne molemmat ovat vahvasti eksistentiaalisia ja personaalisia: niissä on kysymys henkilöistä ja perimmältään rakkaudesta. Niiden sisältönä on henkilö, ja ne kohdistuvat henkilöihin. Rakkautta voi syvimmissä mielessä olla vain henkilöiden välillä, vaikka tietyllä tavalla ihminen voi rakastaa myös esimerkiksi kirjaa ja eläintä ja jotkin eläimet rakastavat toisiaan.

Laki on nimenomaan Jumalan laki. Se alkaakin Lainantajan personaalisella ilmoituksella itsestään: ”Minä olen Herra, Jumala, jonka rinnalla ei saa pitää muita jumalia.” Hän ilmoittaa lakinsa persoonalle ja persoonille: ”Minä olen sinun Jumalasi. Sinulla ei saa olla muita jumalia minun rinnallani.” Vaikka tuo ”sinä” voi olla ja on myös Jumalan valitsema kansa, Israel, siis yhteisö, se tarkoittaa samalla ihmiskunnan jokaista yksilöä: jokaisella on jokin suhde Jumalaan, joka ilmoit-

taa itsensä laissa. Itse asiassa laki on yhtä kuin Jumala, ja Jumala on yhtä kuin laki.

Myös *evankeliumi* on personaalinen. Oikeastaan evankeliumi on henkilö, Jumala. Hyvä sanoma Jeesuksesta on hän itse. Evankeliumi on yhtä kuin Jumala, ja Jumala on yhtä kuin evankeliumi.

Lain ja evankeliumin kaksinaisuus Jumalassa ja Jumalana, rakkauden vaatimus ja rakkauden lahja herättävät kysymyksen niiden suhteesta. Miten on mahdollista mieltää ja esittää rakkaus tällä tavoin vastakkaisesti? Eivätkö vaatimus ja lahja ole sovittamattomassa ristiriidassa keskenään ja suorastaan kumoa toisensa? Vastaus tähän kysymykseen on löydettävissä Jeesuksesta Kristuksesta, varsinaisesti vain hänestä.

Laki & evankeliumi ≡ Jeesus

Jeesus Kristus on itsessään Jumala ja ihminen, Jumalihminen. Nämä kaksi eri luontoa, jumaluus ja ihmisyys, läpäisevät toisensa perikoreettisesti eli interpenetraatiivisesti mutteivät sekoitu toisiinsa eivätkä irtaudu toisistaan. Kaikkea sitä, mitä Jeesus itsessään on ja tekee ja sanoo, hän on ja tekee ja sanoo samanaikaisesti Jumalana ja ihmisenä, joita ei voi irrottaa toisistaan, koska hän on persoonana yksi eli jakamaton ja ehjä.

Jumalihminen ei kuitenkaan ole olemassa itseään varten vaan syntiin langenneita ja siten Jumalan vihan alle joutuneita ihmisiä varten, jotta he pelastuisivat Jumalan vihasta Jumalan rakkauteen ja ikuiseen elämään. Heille hänestä avautuu kaksi ulottuvuutta. Toisaalta hän on heille alkuperäisen luodun, vanhurskaan ja rakastavan ihmisen esikuva, jonka kaltaisiksi heidän, langenneiden, on tultava. Toisaalta hän on heille sijainen. Rakkautesta heihin hän otti heidän paikkansa Jumalan edessä Jumalan vihan alaisena ja sovitti heidät kärsimällä heidän rangais-

tuksensa heidän puolestaan. Siten hän lunnasti heidät ja on valmis peittämään heidät syntisinä Jumalan edessä itsellään. Hän tekee sen ensinnäkin sovittavalla rangaistuskuolemallaan, jonka hän heidän puolestaan kärsi Jumalihmisenä lain vaatimuksen mukaan ja joka poistaa heidän syyllisyytensä ja syntinsä. Hän tekee sen toiseksi elämällään, jonka hän eli heitä varten synnittömänä, vanhurskaana ja täydellisenä ihmisenä lain vaatimuksen täyttäen peittääkseen heidät vanhurskaudellaan.

Oleennaista tässä ovat Kristuksen sijaiselämä, rangaistuskärsimys ja sijaissovitus. Niihin perustuu hänen syntiselle tarjoamansa vanhurskautuminen hänessä yksin uskosta ja yksin armosta. Niihin ja hänen ylösnousemukseensa perustuvat uskovan eläväksi tekeminen ja uudestisyntyminen. Jeesuksen sijaisuus ei ole ihmisen persoonan korvaamista vaan sen laadun peittämistä ja sen seurauksena uuden elämän prosessin alkamista.

Vanha, vaikei käytännössä kovin korostunut teologinen perinne on esittänyt Kristuksen esikuvana (*exemplum*), joka on lakia, ja lahjana (*donum*) tai sakramenttina (*sacramentum*), joka on evankeliumia. Sen sijaan käsitepari *esikuva-sijainen* on harvinaisen tai lähes tuntematon. Tässä on yksi uusi korostus norjalaisella **Olav Valen-Sendstadilla** (1904–63), jonka ajattelussa laki-evankeliumi avaa paljon uusia, luovia ja kaiken kattavia ulottuvuuksia osittain uskonpuhdistajien sanomaa edelleen kehitellen, osittain täysin omaperäisesti. Esikuvaisuus vastaa lakia, sijaisuus evankeliumia ja näiden suhde lain ja evankeliumin suhdetta. Jeesus ihmisten esikuvana on Jumalan Raamatussa ilmoittama laki. Jeesus ihmisten sijaisena Jumalan edessä on Jumalan Raamatussa ilmoittama evankeliumi.

Sijainen on kuitenkin itsessään juuri sitä, mikä on esikuvan sisältö: vanhurskas ja rakastava ihminen muttei vaativana

esikuvana vaan lahjana. Esikuva on vastaavasti sitä, mikä on sijaisen sisältö: sijaisena oleminenkin on esikuvallista, vaikkei sijaisuus ole varsinaisesti esikuva vaan kokonaan lahja. Esikuvaisuus ja sijaisuus, vaatimus ja lahja siis läpäisevät toisensa samassa henkilössä. Kuitenkin kummallakin on erityisluonteensa: Jumalihminen Jeesus Kristus persoonassaan esikuvallisenä ihmisenä on ihmiselle haaste ja vaatimus, Jumalihminen Jeesus Kristus on sijaisena ihmiselle armo ja lahja.

Tästä avautuu johdonmukaisesti näköala, jota teologian perinteessä ei ole kehitelty, vaikka siihen on havaittavissa joitakin viitteitä. Kristuksen esikuvaisuuden ja sijaisuuden välillä vallitseva suhde on nimittäin samanlainen kuin Kristuksen jumaluuden ja ihmisyyden suhde. Edellinen suhde on jälkimmäisen suhteen analogia, ei varsinaisesti siten, että analogaatit, siis toisaalta ihmisyyys ja jumaluus, toisaalta esikuvaisuus ja sijaisuus, vastaisivat toisiaan, vaan siten, että suhteet vastaavat toisiaan. Tämä löytö liittyy yhteen kristologian kaksi asiaa – Kristuksen itsessään ja Kristuksen ihmisille. Niin kuin jumaluus ja ihmisyyys Kristuksen persoonassa läpäisevät toisensa, niin Kristuksen esikuvaisuus ja sijaisuus läpäisevät toisensa irtoamatta toisistaan ja sekoittumatta toisiinsa.

Laki ja evankeliumi Raamatussa avautuvat Jumalihminen Jeesuksesta esikuvana ja sijaisena

Tästä kristologiasta, sen pohjalta ja sen kehityksessä avautuu Raamattu. Jeesusta ei ihmisille ole olemassa ilman Raamattua, joka yksin ilmoittaa hänet. Jeesus kuitenkin avaa Raamatun ja nimenomaan ensinnäkin Jumalihmisenä. Niin kuin Jeesus on ihminen ja Jumala ja nämä läpäisevät toisensa hänessä Jumalihmisenä, niin Raamattu on inhimillinen, jumalallinen ja

interpenetratiivisesti jumalinhimillinen. Suhde on analoginen.

Toiseksi Jeesus esikuvana ja sijaisena avaa Raamatun lakina ja evankeliumina. Persoonana avaa asian persoonille. Lain ja evankeliumin toisensa läpäisevä suhde Raamatussa on analoginen Kristuksen esikuvaisuuden ja sijaisuuden suhteelle, sen taustalla olevalle Kristuksen ihmisyyden ja jumaluuden suhteelle ja Raamatussa itsessään olevalle inhimillisyyden ja jumalallisuuden suhteelle.

Raamatun tulkinnan ydin on lain ja evankeliumin suhde. Kristus esikuvana ja sijaisena ja Raamattu lakina ja evankeliumina voidaan ymmärtää vain, jos Kristus uskotaan Jumalaksi ja ihmiseksi ainutkertaisena ja ainutlaatuisena historian henkilönä ja Raamattu hänelle analogisesti jumalalliseksi ja inhimilliseksi.

Lain ja evankeliumin yhteys, ero ja synteesi

Ortodoksiluterilaisuus eritteli lain ja evankeliumin yhteyttä ja eroa pitkälle. Sen lisäksi voidaan esittää monia muita näkökulmia. Seuraavassa on vain joitakin keskeisimpiä.

Lain ja evankeliumin **yhteys** ilmenee ensinnäkin siinä, että ne edellyttävät toisiaan olemassaoltaan, koska ne heijastavat Jumalan ykseyttä suorastaan ekvivalenssina: laki ≡ Jumala, evankeliumi ≡ Jumala, lain ja evankeliumin suhde ≡ Jumala eli Jumalan sisäiset suhteet eli kolmiykeys. Lain ja evankeliumin sisältö on sama: hyvyys, rakkaus, vanhurskaus. Tämä on niiden yhteyden ydinasia.

Laki ja evankeliumi suuntautuvat yhdessä samaan kohteeseen eli kaikkiin ihmisiin. Lailla ja evankeliumilla on yhteisiä tarkoituksia ja vastavuoroisia funktioita: ne osallistuvat yhdessä sekä Jumalan maailmanhallinnan että pelastuksen välittämisen tehtäviin, vaikkakin eri tavoin mut-

ta kumpikin välttämättömänä. Niillä on sama kesto: maailman loppuun saakka.

Lailla ja evankeliumilla on yhteytensä rinnalla kuitenkin myös **eroavuutensa**. Se ilmenee niiden ilmoittamisen ja tiedostamisen lähteissä, jotka ovat osittain samat, osittain toiset. Lain ja evankeliumin yhteisellä sisällöllä on vastakkainen muoto, jota luonnehtivat myös sanat *tapa, kategoria, etumerkki, napa, äänensävy, puku, tyyli*.

Lain ja evankeliumin antamat lupaukset ovat erilaisia: lain lupaukset ovat ehdollisia, evankeliumin lupaukset ehdottomia. Niihin perustuvat Jumalan liitot ovat samalla tavoin vastakkaiset. Niillä on eri ”käyttö” ja väärinkäyttö sen vastakohtana sekä eri työ ja virka, tehtävä ja vaikutus. Erikseen ne kohdistuvat eri tavalla erilaisessa hengellisessä tilassa oleviin ihmisiin ja myös edellyttävät ihmisen tahdolta vapautta tai sidonnaisuutta eri tavoin.

Lailla ja evankeliumilla on erilainen yhteiskunnallinen asema. Laki puolustaa evankeliumia silläkin tavoin, että se raivaa sille tilaa yhteiskunnassa. Evankeliumi saa yhteiskunnan kansalaisissa aikaan vapaaehtoista lainkuuliaisuutta, vähentää rikollisuutta ja luo kaikenlaisia hyvää yleisinhimillistä, sosiaalista ja kulttuurista pääomaa. Laki oikeuttaa yhteiskunnallisen pakkovallan käyttämisen, kun taas evankeliumi luo ihmiseen sisäisen vapauden. Laki ja evankeliumi asemoituvat ilmoituksen ja pelastuksen historiassa ja tehtävässään eri kohtiin keskinäisessä järjestyksessään. Lailla ja evankeliumilla on eri hallintavalta.

Lain ja evankeliumin yhteyden ja eron lisäksi niiden suhteella on kolmaskin ulottuvuus: **synteesi**. Niiden ero johtuu ihmisen synnistä. Jumalassa eroa ei ole, eikä ihmisen synty murra Jumalan ykseyttä. On Jumalan rakkautta ihmistä kohtaan, että hänessä laki ja evankeliumi ovat samanaikaisesti. Koska Jumala ylläpitää niiden yhteyden itsessään, hän säilyy it-

senään suhteessa ihmiseen. Muutoin hän lakkaisi olemasta Jumala. Koska hän tekee eron niiden välillä, hän voi pelastaa ihmisen. Tämän eron ”hinnan” Jumala on itse ”maksanut” Poikansa sovituksessa.

Synteesissä erillään olevat saatetaan yhteen siten, että alkuperäisestä yhteydestä ”kuljetaan” eron kautta yhdistymiseen tietty ”kiertomatka” ajassa objektiivisesti ja subjektiivisesti.

Objektiivinen synteesi on Jeesuksessa Kristuksessa, Jumalihmisessä. Hänessä Jumala ja ihminen eivät enää ole minä ja sinä eivätkä myöskään identtiset, vaan hänen yhdessä persoonassaan Jumala ja ihminen ovat yksi ja sama. Tämä koskee Jeesuksen persoonaa ja luontoja mutta myös niiden merkitystä ihmisille esikuvana ja sijaisena, lain ja evankeliumin objektiivisena synteesinä, joka on myös interpenetraatio. Jeesus on synteesi siten, että hän esikuvana oli sitä, mitä hän sijaisena teki: sijaisena hän oli vanhurskas ja rakastava, suorastaan vanhurskaus ja rakkaus, sillä niitä Jumala ihmiseltä vaatii. Vastaavasti hänen esikuvaisuutensa huipentui siihen, että hän antoi itsensä sijaiseksi, sillä sekin oli esikuvallista. Esikuvaisuuden ydinsältö on hänen sijaisuutensa.

Lailla ja evankeliumilla on myös subjektiivinen synteesinsä. Se on yksilön uskon- ja elämänyhteydessä Jeesukseen Kristukseen. Siinä uskova alkaa toteuttaa lakia konkreettisesti pyhityksessään Pyhän Hengen tuottamina ”hedelminä”. Absoluuttisesti vanhurskautetussa ja uudestisyntyneessä ihmisessä Aadamın lankeemus alkaa korjautua ennalleen. Jeesuksen sijaisuuden voimasta uudeksi luotu ihminen tulee Jeesuksen esikuvan kaltaiseksi jossain määrin mutta puutteellisesti.

Lain ja evankeliumin subjektiivinen synteesi vanhurskautettavassa ja vanhurskautetussa ihmisessä perustuu niiden Kristuksessa olevaan objektiiviseen

synteesiin ja noudattaa sitä tietyllä tavalla ja tietyssä määrin mutta päinvastaisessa järjestyksessä kuin objektiivinen synteesi tapahtui. Ensinnä ihmisen hyväksi luetaan absoluuttisesti kaikki, mitä Kristus on tehnyt ja on hänen puolestaan ja hyväksyen. Toiseksi hänen osakseen maailmassa tulee suhteellisesti jotakin siitä, mikä oli Kristuksen osa maailmassa. Kolmanneksi hänen sielunsa saa ”odotusaikanaan” maailmassa kirkkautta ”alkavasti”, ”tilapäisesti”. Neljänneksi hänen ruumiinsa saa ylönousemuksessa olemukseensa kirkkauden ehdottomasti. Uskova on samanaikaisesti syntinen ja vanhurskas. Näin hän toisaalta on jo vanhurskautettu kerta kaikkiaan ja ehdottomasti ja toisaalta on yhä jatkuvasti vanhurskautettavana. Objektiivinen synteesi on ehdoton, subjektiivinen on suhteellinen.

On kaksi vanhurskauttamista, jotka kuuluvat yhteen ja pohjautuvat kolmanteen. Perustava on vanhurskaan ja synnittömän Kristuksen vanhurskauttaminen, joka tapahtui hänen ylönousemuksessaan, kun vanhurskas Jumala vanhurskautti hänet eli julisti hänet vanhurskaaksi, jollainen hän olikin. Jumalan puolestaan vanhurskauttaa se syntinen ja epävanhurskas, joka lakkaa syyttämästä vanhurskasta Jumalaa ja tunnustaa hänen olevan oikeassa ja vanhurskas, jollainen hän on. Tämän kääntöpuolena on vanhurskaan Jumalan suorittama jumalattoman vanhurskauttaminen, jossa Jumala julistaa hänet vanhurskaaksi huolimatta hänen epävanhurskaudestaan, vaikka se on hänen todellinen olemuksensa. Nämä kaksi toisistaan irrottamatonta mutta eri vanhurskauttamista ovat synteesi: siinä Jeesus ja syntinen ovat yksi kakseudessa.

Niin kuin Jeesuksen Kristuksen persoonassa Jumala ja minä eivät ole identtiset, ei myöskään Jeesuksen ja ihmisen synteesi ole heidän identtisyystään. Kumpikin persoona säilyy omana minänään ja itse-

nään. Luojan ja luodun distinktio pysyy. Synteesi on persoonien välinen minän ja sinän suhteessa. Kirkastumisessakin vain Jeesuksen inhimillisen luonnon täydellisyys ja kirkkaus tulevat uskovan luodun ihmisen olemukseksi, ei Jeesuksen luomaton jumalallinen luonto. Kirkastuminen palauttaa luomisen ja on samalla enemmän kuin se, enemmän kuin uudestilutu paratiisi: ennen lankeemusta paratiisissa uskottiin, Jumalan transsendenttisesti kirkkaudessa taivaassa tullaan Kolmiykyseys näkemään.

Laila ja evankeliumilla on Jeesuksen persoonaa ja tekoa vastaten myös ajallinen ja ikuinen eli aionologinen ulottuvuutensa. Lain ja evankeliumin suhde on erilainen toisaalta ikuisuudessa ja ennen lankeemusta ajassa sekä kirkastumisessa ikuisuudessa, toisaalta lankeemuksen jälkeen ajassa. Lain ja evankeliumin suhde on erilainen yleisesti ja ennen yksilön vanhurskauttamista ja uudestisyntymistä kuin niiden jälkeen hänen pyhityksessään eli vanhurskautetun ja uudestisyntyneen elämässä, vaikka se luonteeltaan kuuluu samalla jo toiseen todellisuuteen. Tässä suhteessa on kysymys Jeesuksen esikuvan ja sijaisuuden, lain ja evankeliumin yhtymisestä toisaalta ja niiden erosta ja sen poistumisesta toisaalta.

Lain ja evankeliumin yhteys perustuu luomiseen. Siinä järjestyksen kannalta evankeliumi on ensin, ja laki tulee sen jälkeen. Lain ja evankeliumin ero johdetaan lankeemuksesta. Siksi laki on tällä alueella ensin, ja evankeliumi seuraa sitä ja tuo lunastuksen eli pelastuksen. Jos evankeliumia pidetään kategorisesti ensimmäisenä ja lakia vain sen muotona, lankeemus todellisuuden vastaisesti suhteellistuu tai jopa turhentuu.

Evankeliumi on lain täyttymys. Se on kuitenkin samalla myös enemmän kuin laki, sillä vaikka pyhitys on ennalleen asetettua luomista, se on myös enemmän

kuin luominen, niin kuin Kristus taivaaseen astuttuaan on enemmän kuin (vain) lihaksi tulleen. Pyhityksessä ihmisessä tapahtuu lain ja evankeliumin subjektiivista synteisiä. Siinä evankeliumi on jälleen ensimmäisenä, perustana, ja laki on mallina, jota kohti evankeliumi pyrkii ihmisessä konkreettisesti ja hänelle motivaation ja voiman antaen.

”Viimeinen sana” on evankeliumilla, ei lailla, niin kuin oli ensimmäinenkin sana. Vain evankeliumi on kristinuskon perusta. Vain se on armonväline ja tuo ikuisen pelastuksen. Evankeliumi on absoluuttinen. Laki on toissijainen, vasta lankeemuksen jälkeen langenneille nimenomaisesti asetettu perimmältään evankeliumin tähden. Siten se on suhteellinen ja myös väliaikainen. Evankeliumin hallintavalta viittaa luomiseen, lunastukseen ja lopulliseen, eskatologiseen pyhitykseen, joka on sekä luomisen palautumista että sen täydellistymistä lunastuksen perusteella. Laki tulee silloin tarpeettomaksi toisin kuin ajassa, ”väliajassa”, jossa sen on suoritettava aina tehtävänsä.

Lain ja evankeliumin suhde jäsentyy siis myös trinitaarisesti – luomisessa, lunastuksessa ja pyhityksessä – ja välttämättä edellyttää Pyhää Kolmiykseyttä. Lain ja evankeliumin synteisillä on suhde aikaan toisin kuin niiden yhteyden ja eron (useimmilla) ulottuvuuksilla, jotka ovat samat ”aina”. Ajan ulottuvuuksilla puolestaan on suhde Kolmiykseyteen.

Laki & evankeliumi ≡ Pyhä Kolmiykseys

Lain ja evankeliumin ja niiden interpenetraatiosuhteen kristologinen tulkinta on asian ydin, mutta laki-evankeliumi ei tyhjene siihen. Kuten Kristus – lakina ja evankeliumina – on yksi Kolmiykseyden persoonana, niin myös laki ja evankeliumi siinänsä ja suhteessaan heijastavat koko Kol-

miykseyttä. Kristologisen luontojen interpenetraation eli perikoreesin eli toisensa läpäisemisen rinnalla on siten trinitaarinen persoonien interpenetraatio: kuten Jumalihmisen yhdessä persoonassa hänen molemmat luontonsa läpäisevät toisensa, niin Kolmiykseyden yhdessä olemuksessa persoonat läpäisevät toisensa. Tämän analogiana on lain ja evankeliumin trinitaarinen interpenetraatio. Se vallitsee ja tapahtuu useissa ulottuvuuksissa.

Lailla, joka on yksi, niin kuin Jumala on yksi, on kolme eri ulottuvuutta eli Raamattuun pohjautuvan perinteisen ilmaisutavan mukaan ”käyttöä”: maallisyhteisöllinen, Jumala-suhteinen ja hengellisyhteisöllinen käyttö. Evankeliumikin on kolmitahoinen: se on hyvä sanoma Isästä ja hänen luomistyöstään, hyvä sanoma Pojasta ja hänen lunastusteostaan sekä hyvä sanoma Pyhästä Hengestä ja hänen pyhitystyöstään. Sellaisena evankeliumillakin on kolme ”käyttöä” suhteessa ihmiseen.

Se, mitä ihminen on luotuna, on luomisen evankeliumia eli Jumalan lahjaa Isänä ja Luojana. Jumala loi ihmisen hyvydessään kuvakseen eli analogiakseen olemaan tosi, hyvä ja kaunis ja säteilemään totuutta, hyvyttä ja kauneutta ympärilleen.

Persoonan antropologia on olennainen ulottuvuus myös kristologiassa. Jeesus Kristus on Jumalihminen. Hän on ensin näkin täysi Jumala ja siten totuus, hyvyys ja kauneus. Hän on toiseksi täysi ja täydellinen ihminen, kaikkea sitä, mitä edellä esitetty kuvaus luodusta ihmisestä sisältää: tosi, hyvä, kaunis. Hän on tällainen hyvällä olemuksellaan ja hyvillä teoillaan, joiden kohteena ovat muut, ja myös hyvyden mallina muille. Hän eroaa muista siinä, että pelkästään luotu ihminen on vain Jumalan kuva eli analogia, kun sen sijaan Jumalihminen itsessään myös on Jumala, ei vain Jumalan analogia.

Hänessä Jumalan hyvyys ja ihmisen hyvyys ja siten Jumalan vanhurskaus ja rakkaus ja ihmisen rakkaus ja vanhurskaus ovat yksi ja sama.

Kolmiykseyden keskus on Toinen persoona, Jeesus Kristus. Siksi myös lain ja evankeliumin keskuksena ovat lain ”toinen”, hengellinen käyttö personaalisessa Jumala-suhteessa ja evankeliumi Jeesuksesta Kristuksesta ja lunastuksesta. Niiden keskinäinen järjestys on tämä, koska ihminen on syntinen, jollaiseksi laki tässä käytössään hänet paljastaa ja tuomitsee. Kristuksen suorittama lain täyttämys luetaan häneen uskovan ja luottavan hyväksi vanhurskauttamisessa. Sen seurauksina ovat uudestisyntyminen ja uskovan suorittama alkava ja vähittäinen lain täyttäminen.

Kolmiykseyden ensimmäisellä ja kolmannella alueella evankeliumi on ennen lakia ja motivoi lain täyttämisen ja antaa siihen voiman. Luomisen evankeliumi Jumalan hyvyydestä Isänä sekä kaiken luoja ja ylläpitäjänä motivoi perimmältään lain maallisyhteisöllisen käytön, jolla kyllä on myös oikeus pakottaa ihminen noudattamaan lakia vasten tahtoaan. Lunastuksen evankeliumi Jumalan hyvyydestä Poikana ja ihmisen sijaisena lain vaatimusten täyttämässä ja pyhityksen evankeliumi Jumalan hyvyydestä Henkenä ja uskon antajana ja ylläpitäjänä motivoivat lain hengellisyhteisöllisen, opastavan käytön.

Lain ja evankeliumin keskinäinen järjestys on siis erilainen niiden kolmella eri alueella. Jumala-suhteessa korostuu niiden ehdoton ero, vaikka ne läpäisevät toisensa. Sen sijaan luomisessa ja pyhityksessä korostuu niiden ehdoton yhteys, vaikkeivät ne sekoitu toisiinsa vaan säilyvät omana itsenään. Jumalihminen Jeesus Kristus sitoo lain ja evankeliumin kaikki ulottuvuudet yhteen itsessään ja liittää ne Kolmiykseyteen.

Lain ja evankeliumin kolminaisiin suhteisiin sisältyvät seuraavat interpenetraatiot. Toisensa läpäisevät luomakunnan maallisyhteisöllinen laki, Jumala-suhteen kuolettava laki ja hengellisyhteisöllinen opastava laki, koska laki on yksi, niin kuin Jumala on yksi. Toisensa läpäisevät myös luomisen evankeliumi, lunastuksen evankeliumi ja pyhityksen evankeliumi, koska evankeliumi on yksi, niin kuin Jumala on yksi. Sitten toisensa läpäisevät myös luomisen evankeliumi ja luomakunnan maallisyhteisöllinen laki keskenään, Jumala-suhteen laki ja lunastuksen evankeliumi keskenään sekä pyhityksen evankeliumi ja hengellisyhteisöllinen opastava laki keskenään. Kaikkien näiden interpenetraatiosuhteiden eri osapuolet kuuluvat siis irrottamattomasti yhteen mutteivät sekoitu toisiinsa. Historialliset kiistat lain kolmannesta käytöstä ovat täten irrelevantteja.

Kaavassa lain ja evankeliumin trinitaarinen interpenetraatio on seuraava:

Kaavassa lain ja evankeliumin trinitaarin järjestys on seuraava:

Luomisen evankeliumi → Luomakunnan laki → Murskaava laki Jumala-suhteessa → Lunastuksen evankeliumi → Pyhityksen evankeliumi → Opastava laki hengellissä yhteisössä.

Pyhästä Kolmiyksestä nousee myös lain ja evankeliumin aionologinen suhde eli niiden suhde ikuisuudessa ja ajassa. Jumalan transsendenssi ja immanenssi läpäisevät toisensa, samoin ikuisuus ja aika sekä menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus, vaikkeivät nämä sekoitu toisiinsa. Jumalan kolmiykseiden, Jumalihmisen kaksiykseiden ja näihin perustuvan lain ykseyden ja evankeliumin ykseyden kannalta on johdonmukaista, että niin laki kuin evankeliumi Jumalan tahdon ilmauksina ovat ikuiset. Evankeliumin ikuisuus on Jumalan armonvalinnassa.

Lankeemuksen jälkeisessä maailmassa laki ja evankeliumi ovat objektiivisesti yhdistyneet vain Jumalihmisessä. Subjektiivisesti ne alkavat yhdistyä häneen uskovassa ihmisessä, jossa näin myös aika ja ikuisuus leikkaavat toisensa. Hän vapautuu pahasta, syyttävästä menneisyydestä ja tulevaisuuden uhista ja suuntautuu hyvään, lupauksen mukaiseen tulevaisuuteen eli Kristuksen paluuseen, ruumiin ylösnousemukseen ja näiden jälkeiseen ikuiseseen kirkkauteen ja täyttymykseen. Viimeisellä tuomiolla ikuisuudessa ratkaisevana perusteena on, miten ihmiset ovat ajassa suhtautuneet lakiin ja evankeliumiin. Epäuskoiselle evankeliumista, armonvälisestä, jonka hän on hylännyt, tulee tuomion peruste. Uskovaalle ikuisen pelastumisen peruste on evankeliumi, jonka hän on omistanut, ei hänen täyttämänsä laki. Laki ja evankeliumi yhdistyvät eskatologisessa kirkastumisessa

täydellisenä ja lopullisena synteesinä, joka on niiden perikoreettisen suhteen kolmas ulottuvuus yhteyden ja eron rinnalla ja jälkeen.

Laki ja evankeliumi muodostuvat perimmältään koko todellisuuden tulkinaksi. Kolmiykseudessa, Jumalihmisessä ja lain ja evankeliumin suhteessa on kumoamaton eroavuutensa, mutta samalla se on toisensa läpäisevää ykseyttä. Tämä käsitys on ainutlaatuinen kaikkien todellisuudentulkintojen joukossa. Sitä ei voi selittää eikä määritellä millään, koska sille ainutlaatuisena ei ole vertauskohtaa. Sellaisena se ankkuroituu vain itseensä perustanaan. Siten se on absoluuttinen ja universaalinen.

Henkilökohtaisen Jumala-suhteen ulkopuolella laki-evankeliumi voidaan ymmärtää koko todellisuuden selitykseksi siitä käsin, että persoonaton todellisuus on persoonan alapuolella ja avautuu persoonalle lahjana ja vaatimuksena, jotka kuuluvat irrottamattomasti yhteen mutteivät sekoitu toisiinsa. Tällä on persoonalle monitahoisia seurauksia. Hän omistaa itse kaiken luomisen, lunastuksen ja pyhityksen lahjana ja vastaa siitä käsin, siis näiden evankeliumin kaikkien ulottuvuuksien varassa, kaiken hänelle antamiin haasteisiin. Luomisen ja pyhityksen alueella vallitsee suuri avoimuus, joka sekä sallii suuren luovuuden että edellyttää sitä. Vaikka niiden perusta on Jumalassa ehdoton, ne ihmisen maailmassa ovat suhteellisia, koska ne ovat keskeneräisiä. Sen sijaan evankeliumi lunastuksesta on ehdoton, koska se on loppuun suoritettu, ”täytetty”.

Laila ja evankeliumilla on kintereillä myös ainainen varjostajansa ja vääristäjänsä. Lakihenkisyydessä eli lainomaisuudessa eli legalismissa laki ja evankeliumi samastuvat toisiinsa: vaatimus on lahja, lahja on vaatimus, vaadittu rakkaus on annettua rakkautta, annettu

rakkaus on vaadittua rakkautta. Jumalan ja ihmisen ero todellisuudessa katoaa. Lain kumoamisessa eli antinomismissa laki ja evankeliumi irtoavat eli separoituvat toisistaan. Näin niiden distinktiivinen jännite eli polaarisuus laukeaa. Legalismi ja antinomismi jäävät siten erityisen ja jopa yleisen ilmoituksen ulkopuolelle ihmisen ”luonnollisen” mutta vääristyneen uskonnollisuuden ilmauksiksi. Niiden kanssa joudumme taistelemaan taukoamatta itsessämme, kirkossa ja yhteiskunnassa.

Lain ja evankeliumin distinktiivisellä yhteydellä on sama luonne kuin Jumalassa ja hänen suhteessaan luotuun olevilla distinktioilla, joita se heijastaa: muodollisesti Kolmiykeyden interpenetraatio ja Jumalihmisen interpenetraatio, materiaalisesti Jumalan viha (moraalilain toisessa käytössä) ja Jumalan rakkaus. Tämä seikka osaltaan viittaa siihen, että laki-evankeliumi on koko todellisuuden tulkinta tai todellisuus avautuu niistä ja niiden suhteesta. Tällä tavoin kristinuskon on ainutlaatuisia ja absoluuttista.

Lain ja evankeliumin suhde avaa Raamatun jokaista kohtaa ja koko Raamatua

Jokainen Raamatun kertoma yksittäinen tapahtuma tai muu asia voidaan ja on syytä nähdä Kolmiykeyden valossa:

- Mitä se ilmoittaa hänestä?
- Miten kolmiyhteinen Jumala on tässä läsnä ja toimii?
- Miten se kohdistuu minuun ja meihin?
- Miten Jumala henkilönä kohtaa minun henkilönä?

Laiksi ja evankeliumiksi jokainen Raamatun kohta muuttuu minulle ja meille, kun kysyn:

- Mitä Jumala tässä vaatii minulta ja meiltä?

- Mitä Jumala tässä lahjoittaa minulle ja meille?
- Miten vaatimus ja lahja läpäisevät tässä toisensa siten, että viimeiseksi asiaksi jää lahja?
- Miten tässä tulevat torjutuiksi sekä legalismi eli lakihenkisyys että antinomismi eli lain kumoaminen?

Kirkon hengellinen elämä on jäsentynyt valittujen perustavien evankeliumikertomusten varaan. Niiden keskushenkilönä on aina Jeesus. Hänet pitää löytää kertomuksesta esikuvana ja sijaisena, lakina ja evankeliumina. Niinpä on esimerkiksi ja erityisesti Marian ilmestyspäivän laki ja evankeliumi, joulun laki ja evankeliumi ja kynttilänpäivän laki ja evankeliumi, samoin laskiaissunnuntain, palmusunnuntain ja pitkänperjantain laki ja evankeliumi sekä pääsiäisen, helatorstain ja helluntain laki ja evankeliumi. Ei ole olemassa minkään näiden pyhäpäivien pelkkää evankeliumia ilman lakia, vaan evankeliumi edellyttää aina lain voidakseen olla evankeliumi. Kun niiden jännitteiden suhde kaikissa kolmessa ulottuvuudessaan – yhteytenä, erona ja synteisinä – jätetään pois, niin kuin saarnaamisessa usein, ehkä useimmiten tapahtuu, jäljelle ei suinkaan jää puhdas evankeliumi vaan joko legalismi tai antinomismi, jotka eivät rakenna ainoakaan sanankuulijaa, saarnaajaa eivätkä Jumalan valtakuntaa.

Lain evankeliumin rinnakkaisuuden ja sisäkkäisyyden, yhteyden ja eron ja synteisin oivaltaminen ja käytännön johtopäätösten tekeminen niistä mullistaisivat kirkon julistuksen ja opetuksen, yksittäisten kristittyjen ja kirkon työntekijöiden elämän ja koko kirkon ja jopa yhteiskunnan. Lopputuloksena olisi paljon iloa ja kunniaa Jumalalle ja paljon iloa ja rakkautta ihmisille. ●

● Kommentteja laista ja evankeliumista

Leif Erikson:

Lain ja evankeliumin sielunhoidollinen merkitys *Yksimielisyyden ohjeen* mukaan

Lutz Mohauptin mielestä sielunhoidollinen ote näkyy selvästi *Yksimielisyyden ohjeen* (*Formula Concordiae* = *FC*) opetuksessa laista ja evankeliumista (luku V) sen laajemmassa muodossa (*Solida Declaratio*). Omantunnon lohdutus ja pelastusvarmuus olisivat siis keskipisteessä. Tässä ei olisi kysymys ainoastaan abstraktisesta dogmatiikasta vaan konkreettisen ihmisen epätoivosta ja lohdutuksesta. Soteriologian lisäksi myös antropologia olisi siis mukana opetuksessa.

Onko Mohaupt oikeassa? Testaan lyhyesti hänen väitettään keskittymällä *FC:n* opetuksen sielunhoidolliseen korostukseen eli siihen, miten opetus laista ja evankeliumista valvoo, että kristityn omatunto pysyy puhtaana. Oikean opin sielunhoidollinen merkityshän oli sydämen asia uskonpuhdistuksen aikana. Siksi on kohtuullista odottaa, että tämä näkyy myös *FC:n* opetuksessa.

Kohdassa 1 *FC* korostaa, ettei lakia ja evankeliumia saa sekoittaa toisiinsa eikä evankeliumista saa tehdä lakia. Jos näin kuitenkin tapahtuu, murheellinen omatunto menettää lohdutuksensa. Jos evankeliumi sen sijaan saarnataan puhtaana ja kirkkaana, ”omatunto kykenee evankeliumin varassa kestämaan pahimmissakin ahdistuksissa” (505–6). Näyttää siltä, että lain ja evankeliumin erottaminen sinänsä on evankeliumia.

Kohdissa 7 ja 8 sanotaan, että ”lain saarnan järkyttämille katuville pyhän evankeliumin lohtua tuova julistus tar-

joaa Kristuksen ansion uskolla vastaanotettavaksi”. Lain aikaansaama katumus ei johda pelastukseen vaan epätoivoon. Siksi evankeliumin saarnaa tarvitaan. Se lohduttaa särkyneet ja katuvat ihmiset. (506.)

Julistus Kristuksen kärsimyksestä ja kuolemasta voi kohdissa 11–14 olla myös ankara lain saarna, koska se julistaa Jumalan vihaa syntiä kohtaan. Tämä julistus ei kuitenkaan ole evankeliumia, niin kauan kuin se ”julistaa Jumalan vihaa ja järkyttää ihmisiä”, vaan se on ”Mooseksen julistusta, lain saarnaa”. Kristusta ei ole annettu meitä kauhistamaan vaan ”lohduttamaan ja rohkaisemaan kauhistuneita ja arkoja”. Kun Uusi testamentti on hoitanut lain virkaa, ”se heti julistaa evankeliumin lohdullisen armonlupauksen”.

Kohdissa 21–26 ihmisen lohdutus on todistus siitä, että evankeliumi on tehnyt tehtävänsä. Väitetään nimittäin, että ”kaikki, mikä lohduttaa lainrikkoojia tarjoamalla Jumalan armoa ja laupeutta, on evankeliumia sanan varsinaisessa merkityksessä”. Tämä on selvä osoitus siitä, että sielunhoidollinen ote vahva.

Kohdissa 24–27 *FC* tekee yhdistelmän sanotusta ja korostaa, että sekä lakia että evankeliumia on saarnattava Jumalan seurakunnassa maailman loppuun asti mutta siten, että ”äsken mainittu tärkeä ero pysyy selvänä”. Kun laki on saanut ihmiset kauhistumaan, heitä ei kuitenkaan saa ajaa masennukseen eikä epätoivoon. Lakihan on kasvattaja Kristukseen (Gal. 3:24). Siksi laki ei ohjaa pois Kristuksesta vaan Kristukseen, joka on lain loppu (Room. 10:4). Kun pyhää evankeliumia Herrastamme Kristuksesta saarnataan, ihmiset saavat kuulla, että ”Jumala antaa heille Kristuksen tähden kaikki synnit anteeksi,

jos he uskovat evankeliumin”. Tällä tavalla he saavat lohdutuksen ja rohkaisun. Kaikki tämä tapahtuu Jumalan armosta ilman ansiota.

Kun FC opettaa laista ja evankeliumista, se mainitsee usein, että oikea oppi lohduttaa omantunnon ja antaa ihmiselle pelastusvarmuuden, kun taas väärä oppi vie epätoivoon. Siksi uskallan sanoa, että Mohaupt on oikeassa väittäessään, ettei FC:n opetuksessa ole kysymys ainoastaan oikeasta opista vaan myös konkreettisen ihmisen omastatunnosta ja kristityn pelastusvarmuudesta. Nämä molemmat aspektit kuuluvat läheisesti yhteen. Soteriologia ja antropologia ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa. ●

LÄHTEET

Evangelis-luterilaisen kirkon tunnustuskirjat (2007)

Mohaupt, Lutz: *Gesetz und Evangelium nach Artikel V der Konkordieformel*. In: *Widerspruch, Dialog und Einigung: Studien zur Konkordienformel der Lutherischen Reformation*, s. 197–222. (1977.)

Olavi Peltola:

Raimo Mäkelän väitöskirjan äärellä

Tätä väitöskirjaa on työstetty vuosikymmeniä suuren ja dynaamisen kristillisen järjestön vaativan johtamistehtävän keskellä. Se on syntynyt jatkuvassa vuorovaikutuksessa itsenäisten ja ehkä toisinkin opettavien tai ainakin toisin korostavien työtovereitten ja aikuisopiskelijoitien kanssa. Kirja ei ole yksinäisen tutkijankammion mietiskelyn tulosta, vaikka sitäkin on välillä tarvittu. Se on keskellä käytännöllistä julistus- ja hallintotyötä syntynyt oivallusten sarja, jossa rautaisella johdonmukaisuudella viedään läpi eräs

kristillisen uskomme kokonaistulkinta. Se perustuu norjalaisen **Olav Valen-Sendstadin** ajatteluun.

Tämä kristillisen uskon kokonaistulkinta ja sen arvo ja merkitys tulevat hyvin esiin jo kirjan *Johdannon* alkusanoissa: ”Laki ja evankeliumi ovat keskeisiä käsitteitä Raamatussa ja kristillisessä uskossa” (17). Kirja pyrkii perustelemaan väitettä, että ”laki-evankeliumi on kuin ilmoituksen ja uskon korkein huippu. Se on siis sekä ilmoituksen ydinsisältö että sen tulkittamisen ratkaiseva periaate. Se takaa ilmoituksen yhtenäisyyden ja ainutlaatuisuuden ja vahvistaa sen luotettavuuden eksistentiaalis-empiirisesti.” (303.) ”Kristinuskossa – Kristuksessa ja Kolmiykseydessä – ydinasia on laki-evankeliumi” (413). ”Kristinuskon ytimeen liitetty irrottamattomasti laki-evankeliumi. Tullessaan kosketukseen lain ja evankeliumin kanssa ihminen kohtaa personaalisesti Jumalihmisen Jeesuksen Kristuksen ja koko kolmiyhteisen Jumalan. Vastavasti Kolmiykseyden ydinsubstanssina ovat laki ja evankeliumi toisensa läpäisiten. Laki-evankeliumi on ainutlaatuinen uskonnollinen katsomus ja ilmiö.” (418.) ”Laki-evankeliumi on koko todellisuuden tulkinta, tai todellisuus avautuu niistä ja niiden suhteesta” (416, 444:11).

Lain ja evankeliumin suhteessa ja toisen toisensa läpäisemisessä (*interpeneratio*) on siis kysymys kristillisen uskon kokonaistulkinnasta, synteestistä, kokonaisvaltaisesta teoriasta. Tämä avainkäsite liitetään kirjassa käsitykseen luodusta ja langenneesta ihmispersoonasta (luku 3), Kristuksen ihmisyydestä ja jumaluudesta (luku 4), Raamatusta (luku 5), trinitaarisuudesta, ikuisuudesta ja koko todellisuudesta (luku 6) (111).

Ensimmäinen luku sisältää katsauksen lain ja evankeliumin asemaan kirkon ja teologian historiassa. Syyrian varhaisessa kirkossa asialla oli keskeinen asema

muttei ortodoksisen kirkon teologiassa (49). Roomalaiskatolisessa kirkossa laki ja evankeliumi ei ole ydinteema (50). Sen sijaan **Luther** piti reformatorisena peruslöytönään lain vanhurskauden ja evankeliumin vanhurskauden eron avautumista itselleen. Se oli hänelle omantunnon ahdistuksessa syntynyt kokemus, joka jäseni koko hänen ajatteluaan. (51.)

Lutherin ja luterilaisen ortodoksian jälkeen laki-evankeliumi alkoi menettää merkitystään. Se liitettiin kaventuneesti vain armonvälineoppiin, mikä johti tämän opetuksen merkityksen vähenemiseen (71). Lain ja evankeliumin suhde ei myöskään ollut historiallisen pietismin elinhermo, niin kuin se oli ollut teoreettisesti ja homileettisesti ortodoksiassa (72). Se ei ole hallinnut myöhempäkään luterilaisen kristikunnan opetusta. ”Se näyttää jotenkin antikvoituneen ja ’kanonisoituneen’ – ja samalla ’museoituneen’ ja stagnoituneen. Siksi jotkut eivät ole ymmärtäneet sitä, jotkut ovat suoraan hylänneet sen, jotkut toiset tulkinneet sen uudella tavalla, joka ei enää vastaa sen alkuperäissisältöä eikä -intentioita.” (426.)

Lauri Haikola kirjoittikin, että ortodoksia muodosti tästä **Lutherin** luomasta uskontulkinnasta kuivan ja fraasinomaisen kaavan. Laki-evankeliumi muuttui teoreettiseksi. Se kyllä tunnettiin ja osattiin, mutta siitä puuttui henkilökohtaisuutta ja luovaa dynamiikkaa. (71.) **Antti J. Pietilä** jopa väitti, että ”vanhan ortodoksisen lain ja evankeliumin kaavan ja opin orjan henki vieläkin liitelee keskuudessamme” (71). Laki ja evankeliumi ei ole ollut myöskään **Osmo Tiililän** teologiaa strukturoiva, eikä tällä käsitteparilla ole ollut merkittävää asemaa hänen teologiasaan (96–97). Todennäköisesti samaa voidaan sanoa **Urho Muroman** opetuksesta. **Eino Sormusen** ja **Yrjö J. E. Alasen** tutkimuksissa laki-evankeliumi eivät olleet strukturoivasti esillä (62). Aikoinaan **Sep-**

po A. Teinonen huokasikin, kun tästä tutkimuksen aiheesta neuvoteltiin: ”Lakia ja evankeliumia on hankalaa tutkia, koska se on jokaisella luterilaisella teologilla erilainen!” (82.) Kovin usein luterilaisten teologioiden esityksissä lakiin ja evankeliumiin viitataan eräänlaisena itsestäänselvyytenä kehittelemättä asiaa sen pitemmälle (79).

Valen-Sendstad on kuitenkin johdonmukaisesti Lutherin ja luterilaisortodoksisen laki-evankeliumi-tradition myöhäisedustaja. Tosin hän nimittää itseään ja teologiaansa toisaalta ”pietistiseksi”, toisaalta ”vanhaluterilaiseksi” (447). Häneen ovat vaikuttaneet erityisesti skandinaaviset luterilaisen herätyskristillisyyden opettajat **Erik Pontoppidan** ja **Carl-Olof Rosenius**, mutta heille pietistisestä ajattelustaan huolimatta lain ja evankeliumin suhde oli kristinuskon keskus (19). Valen-Sendstad sanoi kirjoittaneensa paljon vuosien varrella lain ja evankeliumin välisestä erosta, joka tässä luopumuksen ajassa ”on kirkkoissa ja teologissa tiedekunnissa unohdettu, turhennettu tai kielletty” (20).

Poikkean sivupoluille tämän yli 500-sivuisen kirjan esittämästä kokonaisuuskemystä ja pääaiheesta. Kirjasta nimittäin löytyy suuri määrä uskomme keskeisiin kysymyksiin liittyvää arvokasta tietoa ja erittäin ytimekkäitä analyysejä ja rajankäyntejä. Kirjan esittämän kokonaisuuskemysten alle on siroteltuna kokonainen dogmatiikka ja hengellinen tietosanakirja. Siinä on kristillisen tiedon runsauden sarvi. Kokee olevansa pitopöydän äärellä. On vaikeuksia valita sieltä oma annoksensa. Poimin kirjaa hallitsevan kokonaisuuskemysten alta eräitä sellaisia asioita, joiden koen antavan hyvää taustaa nykyiseen kirkolliseen ja teologiseen keskusteluun ja hengelliseen toimintaan.

Löydämme tietoja Pohjoismaiden kirkkojen sisällä vaikuttaneista herätysliikkeistä. Norjassa on ollut merkit-

tävänä sekä **Hans Nielsen Haugen** että Roseniuksen vaikutus hengellisiin kansanliikkeisiin. Haugelaisuudella ja roseniolaisuudella oli yhteisiä hengellisiä ja teologisia piirteitä mutta myös painotus ja sävyeroavuuksia ja jopa jännitteitä.

Haugelaisuus painotti Kristusta toisena Aadamina ja siten kristityn mallina kokonaisvaltaisesti. Näin kääntyminen, pyhitys, kristityn kilvoitus ja elämän todistus korostuivat. Kääntymiseen liittyi katumuskamppailu. Vanhurskauttaminen ei ollut keskeisessä asemassa. Pelastusvarmuudesta puhuttiin varovaisesti. Ylistyslaulu ei istunut haugelaiseen hengellisyyteen, johon saattoi helposti liittyä legalismia.

Roseniolaisuus puolestaan keskittyi sovituksen ja vanhurskauttamiseen, joiden välillä se kuitenkin teki eron; se opetti maailmansovitusta muttei maailmanvanhurskautusta, ”koko maailman autuutta”. Syntien anteeksiantamus, uskon objektiivinen perusta, pelastusvarmuus, iloisuus ja ylistys ovat roseniolaiselle kristillisyydelle luonteenomaisia. Siinä varoitetaan sekä legalismista että antinomismista, joka kylläkin voi olla sen erityisenä vaarana. Karkeasti arvioiden haugelaisuus oli laki- ja pietismipainotteista, roseniolaisuus evankeliumi- ja herrnhutilaispainotteista. Roseniuksen hengellinen perintö elää edelleenkin Norjassa eräissä voimakkaissa kirkonsisäisissä järjestöissä (90). Suomessa Rosenius vaikuttaa evankelisen liikkeen ja viidennen herätysliikkeen piirissä (94).

Stavangerissa Valen-Sendstad kohtasi voimakkaan maallikkoliikkeen. Hän piti sen toimintaa ”kirkon omana olemuksena”, ”kirkon elävän puolen ilmentymänä”. Siihen hän koki kuuluvansa ja puolusti sitä teologisesti ja kirkollisesti halki elämänsä. Kirkon viran hän johti yleisesti pappeudesta. Siksi hän ei tunnustanut periaatteellista eroa piispan suorittaman kirkon virkaan vihkimisen ja järjestöis-

sä tapahtuvan työntekijöiden työhön siunaamisen välillä eikä teologista estettä naisten vihkimiselle kirkon pappisvirkaan (140, 43). Valen-Sendstad ei samastunut mihinkään järjestöön erityisesti. Norjan kirkon seurakuntapappina hän toimi kaikkiin järjestöihin kuuluvien kanssa. Maallikoiden hän koki olevan takanaan silloinkin, kun välit pappeihin ja teologeihin katkesivat.

Kastekiista 1954 vaikeutti kuitenkin myös suhteita maallikkojärjestöihin. Valen-Sendstadin mukaan kukaan ei ”automaattisesti” uudestisyntyneessä kasteessa. Se on Pyhän Hengen salainen teko, joka voi tapahtua ennen kastetta, kasteen hetkellä ja kasteen jälkeen niin lapsessa kuin aikuisessa, kun ihminen uskoo. Armonvälineissä, uskossa ja uudestisyntymisessä toteutuvat Jumalan suunnitelma ja armonvalinta – eikä suinkaan ”kirkollinen masinointi” ”pelastuslaitoksen” maagisissa mekanismeissa. Juuri siksi usko ja uudestisyntyminen tapahtuvat, ”missä ja milloin Jumala tahtoo”. ”Henki puhaltaa niin kuin tahtoo”, sanoi Jeesus (382). Samalla Valen-Sendstad torjui myös itselleen tärkeän opettajan Pontoppidanin pietistisen näkemyksen kahdesta uudestisyntymisestä (385). Tämän hänen opetuksensa tähden Muroma julkaisi 1950-luvulla Valen-Sendstadin kirjoituksia kasteesta *Herää Valvomaan!* -lehdessä (25).

Norjan kirkon sisällä vaikuttaville itsenäisille herätys- ja maallikkoliikkeille on luonteenomaista: (1) Sanomallisesti: uskon omakohtaisuus, sakramenttien vaatimaton asema, Raamatun inspiraatio, arvovalta ja armonvälineluonne, luterilainen tunnus. (2) Yhteisöllisesti: uskovien konkreettinen keskinäinen yhteys, joka toteutuu valtionkirkon seurakunnasta riippumattoman oman rukoushuoneen puitteissa, kirkon viran vaatimaton painoarvo, määrätietoinen halu pysyä luterilaisessa kirkossa, julkishallinnollisesta kirkosta hallinnollisesti,

taloudellisesti ja toiminnallisesti riippumattomat kirkonsisäiset järjestöt. (3) Toiminnallisesti: Jumalan sanan julistaminen, yksittäisen kristityn henkilökohtainen todistaminen sekä toiminnallinen ja taloudellinen vastuu kristillisissä järjestöissä, maallikkojen keskeinen asema toiminnassa ja päätöksenteossa, sisä- ja ulkolähetys. (24.)

Laajalti vaikuttanut Oslon Seurakuntatiedekunnan systemaattikko, kansanjulistaja ja Sisälähetymisen puheenjohtaja **Ole Hallesby** (1879–1961) edusti erlangenilaisista ”positiivista” kokemusteologiaa (90). Valen-Sendstad joutui konfliktiin monien teologiensa kanssa, sekä liberaalisten vastustajiensa että katsomuksiltaan häntä lähellä olleiden konservatiivien kanssa. Niinpä murtui myös suhde Hallesbyhyn, joka oli ollut hänen opettajansa. Se tapahtui olennaisesti teologisista syistä mutta myös henkilökohtaisten jännitteiden tähden. Valen-Sendstad sanoi arvostavansa Hallesbyn merkitystä taistelussa liberaalista teologiaa vastaan ja hänen toimintaansa herätysjulistajana koko Pohjolassa. Sen sijaan oli kysyttävä, voitiinko uudessa tilanteessa yhä rakentaa hänen teologiansa varaan.

Kirjassa tulee esiin Ruotsiin kotiutunut ja Norjassakin vaikuttanut suomenruotsalainen ei-luterilainen **Frank Mangs** (1897–1994). Mangsin pelastusopissa ei ole juuri tilaa vanhurskauttamiselle. Hän ”korostaa, ettei Jumala pidä puhtaana jotain sellaista, mikä itse asiassa ei ole puhdasta, vaan Jumala todella tekee ihmisen puhtaaksi. Syntien anteeksiannosta tulee näin habituaalista vanhurskautta. Tämä ihmisessä tapahtuva muutos on Mangsin käsityksen mukaan pelastuksen ydin.” Mangs kirjoittaa, että ”Jumala toimisi valehdellen ja epätodesti, jos hän pitäisi ihmistä jonakin sellaisena, mitä ihminen ei ole”. Mutta tällaisessa opetuksessa pelastus rakentuu ihmisen varaan. (371.)

Luther-säätiön synnyttämien ongelmien tähden mielenkiintoista on, mitä

kerrotaan saksalaisesta **August Vilmarista** (1800–1868). Hän asetti teologiansa keskuksen pelastuksen objektiiviset ”tosiasiat” ja edusti korkeakirkollis-luterilaista ”jumalallisten tosiasioiden teologiaa”. On pitäydyttävä Raamatussa ja tunnustuksessa olevaan uskoon. Kirkko on löydettävä uudelleen objektiivisen pelastuksen laitoksena. Pelastus omistetaan virkakeisiksi miellettyssä kirkkolaitoksessa. Viran on asettanut Kristus itse. Virka jatkuu sakramentaalisen ordinaation välityksellä. Sakramentit ovat Jumalan ruumiillisia lahjoja. Kirkkokuri on otettava käyttöön. (28.)

Toinen tähän liittyvä tieto koskee Missourin synodia (76). Saksasta 1837 Yhdysvaltoihin muuttanut teologi **C. F. W. Walther** (1811–1887) loi St. Louisiin 1847 perustetun Missourin synodin teologisen profiilin. Häntä sanottiin ”Amerikan Lutheriksi”. Valen-Sendstad pitää häntä ”Raamattuun uskovien luterilaisten merkittävimpänä hengellisenä johtajana Yhdysvalloissa” (77). Walther opettaa maailmanvanhurskauttamista, Jumalan maailmalle antamaa absoluutiota, joka maailman tulee uskoa voidakseen pelastua. Puhdas oppi, sen soveltaminen käytäntöön ja henkilökohtainen usko syntien anteeksiantamukseen kuuluvat yhteen. Uskon pelkästään rationaalinen ymmärtäminen ei riitä vaan suorastaan harhauttaa. Waltherin omassa persoonassa ja toiminnassa yhdistyivät teoreettisuus ja käytännöllisyys. Hänen kirkkonäkemyksessään korostuvat voimakkaasti maallikkous ja (paikallis)seurakunta.

Missourin synodin oppirakennelman loi Waltherin oppilas **Franz Pieper** kolmiosaisessa dogmatiikassaan (1917–24). Pieper ja Missourin synodin luterilaisuus kuuluvat siihen yleiseen objektivoivaan virtaukseen, joka 1800-luvun puolivälin tienoilta alkaen liittyy ns. uusevangeliseen herätykseen. Sen juuret palautuvat herrnhutilaisuuteen, ja se oli reaktio pietismin *ordo salutis*

-käsitukseen yleensä ja erityisesti legalisti-
seen pietismiin. Uusevangelisuus korostaa
voimakkaasti pelastuksen objektiivisuutta.
(77.) Skandinaviassa tähän samaan virtauk-
seen kuuluvat Rosenius ja Valen-Sendstad
torjuvat kuitenkin maailmanvanhurskau-
tuksen.

Mielestäni keskeisintä ja tärkeintä Va-
len-Sendstadin ajattelussa ja teologiassa
on lopulta se, että hänen mukaansa Jeesus
Kristus on primaariperusta. Laki ja evan-
keliumi, koko kristillinen usko ja elämä
ja perimmältään kaikki muu ovat sen se-
kundaarijohdannaisia (245). ”Vain Jeesus
Kristus on meidän loputtoman kiinnos-
tuksemme arvoinen” (244). Jeesus on alku-
perustamme ja se, jossa kaikki viisauden ja
tiedon aarteet ovat kätkeytyneet läsnä. Jeesus
Kristus on todellisuutemme perustekijä ja
perusta (422). Luominen, lunastus ja py-
hitys perustuvat Jeesukseen Kristukseen,
hän on kaiken tarkoitus, hän perimmäl-
tään ylläpitää kaiken, ja hänen on oleva
kaikki kunnia – tavoilla, joiden täsmälli-
nen ilmaiseminen on lähes mahdotonta
(423). ”Herra on kaiken syy ja perusta, kai-
ken välittäjä ja vaikuttaja, kaiken ylläpitä-
jä ja voima, kaiken päämäärä ja tarkoitus.
Hän ’asuu kaikkien tähtitaivaiden tuolla
puolen’ ja silti niiden keskellä. Hän ’istuu
majesteettina valtaistuimella’ ja silti myös
’kumartuu tomun maahan’.” (431.)

Väitöskirja päättyykin tähän kaiken
kristillisyyden ytimeen johtavaan Valen-
Sendstadin sepittämään runoon ja sen
suorasanaiseen suomennokseen (433):

Du er min glede, Jesus kjær,
min lovsangs klare tone.
Mitt ene, rette alt du er,
– i stall, på kors, på trone!

Du er min tankes dype grunn,
Guds perle i mitt hjerte.
Ditt navn er bønnen i min munn
den saligste jeg lærte.

Rakas Jeesus, sinä olet iloni,
ylistykseni heleä sointi.
Olet ainoa, oikea kaikkeuteni,
– tallissa, ristillä, valtaistuimella!

Sinä olet ajatteluni syvä pohja,
Jumalan helmi sydämessäni.
Nimesi on rukous suussani,
autuaallisin, minkä olen oppinut. ●

Jouko N. Martikainen:

Perusteellinen analyysi Olav Valen-Sendstadin teologiasta

Teologisten perusopintojeni loppuvai-
heessa 1960-luvun alussa heräsi mieles-
säni ajatus, että olisi selvitettävä lain ja
evankeliumin suhde varhaiskirkon kolmi-
naisuus- ja kristologiseen dogmaan. Tä-
tä pohdiskelin tehdessäni väitöskirjaani
Efraim Syyrialaisesta ja vielä enemmän
kirjoitellessani monografiaa ”Jumalan
vanhurskaudesta ja hyvydestä”. Silloin
en vielä tiennyt, että eräs toinen oli aher-
tanut jo vuosikymmeniä tämän haasteel-
lisen suurtehtävän parissa. Hän on norja-
lainen **Olav Valen-Sendstad**.

Kun sitten 40 vuotta myöhemmin roh-
kaisin **Raimo Mäkelää** saattamaan dis-
sertaatioksi vuosikymmeniä jatkuneen
uurastuksen tulokset Valen-Sendstadin
teosten parissa, selvisi minulle, että Nor-
jalainen oli työstänyt pohtimani jättiteh-
tävän tarkimman jälkeen. En tiedä muuta
teologista ongelmaa, joka haasteellisu-
udessaan olisi verrattavissa tähän. Sen
avaamiseen en itse löytänyt sopivaa teolo-
gista avainta.

Millaisella välineistöllä Valen-Sendstad
avasi tämän ”Gordionin solmun”? Miten
hän kykeni jäsentämään toisiinsa trini-
taarisen ja kristologisen dogman ja pe-
rinteemme opetuksen laista ja evankeliu-
mista?

Mäkelän väitöskirjasta (*Lex et evangelium in interpenetratione: Olav Valen-Sendstadin käsitys lain ja evankeliumin suhteesta*, 521 s., Perussanoma 2011) käy ilmi, ettei Valen-Sendstad kehitellyt uutta ja mul-listavaa ajatusrakennelmaa vaan jäseni perinteemme tarjoamia teologisia avain-käsitteitä toisiinsa luovalla, niin, suorastaan nerokkaalla tavalla. Valen-Sendstad käyttää Kristuksesta ensiksikin käsitteitä *esikuva* ja *sijainen* vaihtokäsitteinä *laille* ja *evankeliumille*. Hänen toinen avainkäsitteensä on *perikoreesi* eli *interpenetraatio* eli kahden suureen toinen toisensa läpäiseminen. Se koskee ensiksikin lakia ja evankeliumia ja sitten myös Pyhän Kolminaisuuden persoonia, samoin heidän suhteitaan lakiin ja evankeliumiin.

Tutkimuksessa korostetaan nykyään, että **Lutherin** teologia nojaa Khalkedonin konsiiliin muotoilemaan oppiin Kristuksen kahdesta luonnosta, samoin vanhakirkolliseen oppiin Pyhästä Kolminaisuudesta. Näitä tärkeitä tuloksia ei kuitenkaan ole tähän mennessä kyetty käsitteellisesti avaamaan eli eksplikoimaan suhteessa lakiin ja evankeliumiin. Sen Valen-Sendstad on nyt tehnyt. Hänen ajatusvälineistönä ei nojaudu perinteemme ulkopuolelta haettuun ajatuskehitykseen. Sen sijaan hän soveltaa tuttuja elementtejä nerokkaalla tavalla. Juuri siinä on tämän norjalaisteologin erityinen, alkuvoimainen ja omaperäinen työ, jota perustellusti voi pitää poikkeuksellisen mittavana.

Mäkelän erityinen ansio on, että hän on analysoinut perusteellisesti, niin, kiireistä lukijaa suorastaan uuvuttavalla tavalla

Valen-Sendstadin edellä lyhyesti esitellyn teologian ja sen ratkaisut teologian keskeisiin ongelmiin luomisesta uuteen luomiseen asti.

Tekijä on ahertanut vuosikymmeniä aineistonsa parissa. Hän koettelee tutkimusaihettaan ja sen yksityiskohtia suhteessa siihen tutkimus- ja reflektointiperinteeseen, josta Valen-Sendstad kasvaa ja jota hän työstää itsenäisesti eikä siinä oikeastaan nojaudu erityisesti kehenkään. Mäkelän nootit ovat rajun karsinnankin jälkeen kuin avattuja aarreaittoja tai laajoja puutarhoja, joita lueskelemalla vaeltaa tekijän kanssa hänen uupumattomilla, sammumattoman tutkijan intohimon ohjaamilla teillään.

Väitöskirjan sitkeä lukija tulee epäilemättä vakuuttuneeksi siitä, että luterilaiseen perinteeseemme kätkeytyy mahtava työstövoima ja uudistumispotentiali. Siitä käsin on mahdollista saada pitävä teologinen ote oikeastaan mistä hyvänsä eteen tulevasta ongelmasta.

Käsitykseni on, että Valen-Sendstadin omaperäistä kokonaiskonseptiä ei Raimon tutkimuksen jälkeen ainakaan luterilaisessa teologiassa voida sivuuttaa lakia ja evankeliumia eikä triniteettioppia koskevissa tutkimuksissa. Niin yksityiskohtaisesti ja rautaisen perusteellisesti sekä Valen-Sendstad että hänen tulkkinsa ovat työstäneet kaikki olennaiset lakia ja evankeliumia, kristologiaa ja kolminaisuusoppia ja niiden suhteita koskevat ongelmat. Tämän mittaluokan tutkimus on nyt suomalaisen lukijan käytettävissä. Työ tekijänsä kiittää! ●

● Jumala ja paha

Leif Andersen

Kirjoittaja on Tanskan Seurakuntatiedekunnan homiletiikan opettaja ja Tanskan Sisälähetyksen matkasaarnaaja. Tällä kirjoituksella hän osallistui Tanskassa käytyyn keskusteluun Jumalasta, pahuudesta ja kärsimyksestä. *Perustassa 1/2013* julkaistaan hänen laajempi artikkelinsa tästä aiheesta.

Kristillinen ongelma

Kristinusko on maailman uskontojen joukossa ainoa, joka ei koskaan ole kyennyt ratkaisemaan pahan ongelmaa teologisesti. Nikean uskontunnustus sanoo: ”Minä uskon yhteen Jumalaan, kaikkivaltiaaseen Isään, taivaan ja maan, kaiken näkyvän ja näkymättömän Luojaan.” Jumalan Pojasta sanotaan, että ”kaikki on saanut syntynsä hänen kauttaan”.

Samalla maailmassa kuitenkin on ilmeisesti sellaista, mitä Luoja ei ole luonut, mitä kaikkivaltias Isä ei ole koskaan tahtonut, mitä Jumala avuttomana itkee. Hänen luomistyöhönsä on hiipinyt sellaista, mikä ei ole hänestä. Se muistuttaa niin kosmisten mittasuhteiden laskuvirhettä, että sen tekijä olisi pitänyt jokiossa reputtaa filosofiassa. Monet kokevat, että Jumala itse olisi pitänyt reputtaa.

Muuan saksalainen sotilas kirjoitti Stalingradista isälleen, joka oli pappi:

Isä, sinä olet sielunhoitaja. Viimeisessä kirjeessään ihminen puhuu vain siitä, mikä on totuus tai minkä hän uskoo olevan totuus. Olen etsinyt Jumalaa jokaisesta kranaatinkolosta, jokaisesta hajalle pommitetusta talosta, jokaisesta kadunkulmasta, jokaisesta toveris-

ta, kun makasimme juoksuhaudassa, ja olen etsinyt häntä hänen taivaastaan. Jumala ei tullut näkyviin, kun sydämeni huusi häntä. Talot olivat raunioina, toverini olivat yhtä urhoollisia tai yhtä peiloissaan kuin minä. Maan päällä vallitsivat nälkä ja kuolema. Taivaalta putoili pommeja ja tulta. Vain Jumalaa ei voinut löytää mistään. Isä, ei ole olemassa Jumalaa. Sanon sen uudelleen ja tiedän, että se on kauheaa emmekä voi enää koskaan hyvittää tätä mitenkään. Jos Jumala kuitenkin olisi olemassa, niin hän on teidän luonanne, laulukirjoissa ja rukouksissa, pappien ja saarnaajien jumalissa puhetavoissa, kellojensoitossa ja suitsutuksen tuoksussa. Stalingradissa hän ei kuitenkaan ole.

Tämä ongelma on kristinuskon etuoikeus. Koemme tämän ehkä antikristilliseksi kysymykseksi, joka kaivaa maata uskomme alta. Kun aikoinaan pidin jossakin kirjapöytä ja uskonnon- tai äidinkiellentunteja, oli vuorentarvina, että jonakin hetkenä joku kysyi: ”Miten maailmassa voi olla tavattoman paljon paha, kun Jumala on hyvä?”

Oikeastaan tämä kuitenkin on kristillinen kysymys! Me olemme sen keksineet. Kristus on opettanut maailmalle, että Jumala on rakkaus.

Hävettäviä ratkaisuja

Kaikki ihmiset kokevat pahan tietysti ongelmaksi, mutta he ovat varsin hyvin saataneet ”ratkaista” sen teologisena ongelmana.

Polyteismillä ei ole teologista ”pahan ongelmaa”. Keski- ja itäaikalainen ajattelu varmasti polyteistisesti, mutta hyvin koulutettu hindu mieltää uskonsa monistiseksi:

on yksi jumalallinen prinssiippi *Brahman*, joka näyttäytyy ja toimii maailmassa *Brahmana* (luojana), *Vishnuna* (ylläpitäjänä) ja *Shivana* (tuhoajana) Siksi itämainen ajankäsitys onkin syklinen, ei lineaarinen niin kuin meidän käsityksemme: luominen johtaa ylläpitämiseen, joka johtaa tuhoamiseen, joka johtaa luomiseen ja niin edelleen. Tuho on ainoan jumalallisen prinssiipin yksi puoli.

Buddhalaisuudella ei ole teologista ”pahan ongelmaa”: kaikki on kärsimystä. Ei ole mitään, mitä voitaisiin sanoa mielekkääksi olemassaoloksi, sillä olemassaolo on kärsimystä. **Buddha** sanoi Benaresin puheessaan: ”Arvokas totuus kärsimyksestä on, että syntyminen on kärsimystä, vanhuus on kärsimystä, kuolema on kärsimystä, yhtyminen kaikkeen, mitä emme rakasta, on kärsimystä, eroaminen kaikesta, mitä rakastamme, on kärsimystä, se, ettei saa, mitä haluaa, on kärsimystä.” Tämän seurauksena *Nirvana* ei ole ikuista olemassaoloa autuudessa vaan olemassaolon loppumista.

”Kristillisellä tieteellä” (*Christian Science*) ja sen perustajalla **Mary Baker Eddyllä** (1821–1910, kirjassa *Science and Health with Key to the Scriptures*, 1875) ei ole teologista ”pahan ongelmaa”: mikään ei ole kärsimystä, vaan kärsimys on kuvitelmaa, harhaa. Jumala ei ole voinut luoda sairautta, syntiä eikä kuolemaa. Siksi ne eivät ole todellisia. Niistä parannutaan, kun ne paljastuvat harhaksi.

Islamilla ei ole teologista ”pahan ongelmaa”: pahan on Jumala määrännyt niin kuin kaiken muunkin tässä maailmassa. Koraani sanoo Luolan suurassa (18:37, suom. 1957): ”Niin kuin Jumala tahtoo; ei ole voimaa paitsi Jumalassa.” Jumala on hyvä ja laupias muttei välttämättä: hän voi olla myös sen vastakohta. Mitään ei voi tapahtua Jumalan sitä tahtomatta. Jumalan suvereenius on hänen hyvyytensä yläpuolella. Saatana, epäuskoisten epä-

usko ja syntisten synty palvelevat yhdessä Jumalan tahtoa. Muslimin ensimmäinen velvollisuus on alistuminen tähän Jumalan tahtoon. Mekin voimme sanoa Herran rukouksessa: ”Tapahtukoon sinun tahtosi!” Siinä ei kuitenkaan ole fatalistista alistumista, vaan se on todella pyyntö. Jumalan tahto ei nimittäin aina tapahdu maan päällä, niin kuin se tapahtuu taivaassa.

Ateismilla ei ole teologista ”pahan ongelmaa”: kärsimyksessä ei ole mitään yllättävää, sillä se kuuluu selviytymistais-teluun ja kaiken sattumanvaraisuuteen. Kärsimyksessä ei siksi periaatteessa ole myöskään mitään paheksuttavaa. Ehkei elämällä ja kärsimyksellä ole yleensääkään mitään mieltä. Siksi yritys jonkin metafysisen mielekkyuden lisäämiseksi siihen on taikauskoo, tai sitten elämän ja kärsimyksen mielekkyys on juuri taistelussa henkiinjäämisestä ja elämänilosta.

Holismilla ei ole teologista ”pahan ongelmaa”. Se ratkaisee ongelman väittämällä, että kaikki on yhtä. Uususkonnollisuudessa Jumala ei ole ”hyvä” – hän on yksinkertaisesti kaikki. Ei ole mitään, mikä ei ole Jumalaa. Jumalan ja maailman välinen ero on harhaa. Samoin joidenkuiden holistien mielestä hyvän ja pahan välinen ero on harhaa.

Sen sijaan **kristinusko** ei ole koskaan kyennyt ratkaisemaan pahan ongelmaa. Päinvastoin se väittää, ettei se, joka on ratkaissut sen, ole koskaan ymmärtänyt sitä.

Jos tässä olisi kaikki, mitä pahan ongelmasta on sanottavissa teologisesti, systemaattisesti ja eksegeettisesti, meillä olisi vain ikuinen fraasi: ”Niin, sehän on arvoitus”, ongelman torjuva papillinen fraasi, joka ilmaisee voimattomuutta, vaivautuneisuutta ja eksegeettistä laiskuutta.

Meillä kuitenkin on paljon muuta ja paljon täsmällisempää sanottavaa, myös teologisesti: systemaattista pohdintaa, sie-lunhoidollista kokemusta, homileettista pahan ongelman käsittelyä. Ellei olisi,

olisimme lopussa. Jäljelle jäisivät vain itku ja arvoitus. Jumalamme olisi täällä luonamme vain ”laulukirjoissa ja rukouksissa, pappien ja saarnaajien jumalisissa puhetaivoissa, kellojensoitossa ja suitsutuksen tuoksussa” – muttei Stalingradissa.

On kuitenkin totta, että se, mikä tekee pahan ongelman lamauttavaksi, on näennäisen väistämätön oletus, näennäisen luovuttamaton uskomme hyvään, kaikkivaltiaaseen Jumalaan. Jos ongelma on ratkaistava teoreettisella tasolla, on joko luovuttava Jumalan hyvydestä tai hänen kaikkivaltiuudestaan. Tässähän kaikki pilkkaavat vastaväitteet ovat täysin oikeassa.

Jos Jumala on hyvä...

Epikuros (341–270 eKr) pystyy muotoilemaan ratkaisemattomuuden läpinäkyvästi:

Joko Jumala tahtoo poistaa pahan eikä voi,
tai hän voi muttei tahdo,
tai hän ei tahdo eikä voi,
tai hän sekä tahtoo että voi.

Jos Jumala tahtoo muttei voi, hän on heikko –
mutta niin ei voi olettaa Jumalasta.
Jos hän voi muttei tahdo, hän on paha –
mikä on yhtä vierasta Jumalalle.
Ellei hän voi eikä tahdo, hän on sekä heikko että paha eikä siis Jumala.

Jos Jumala sekä tahtoo että voi,
mikä ainoastaan sopii Jumalalle,
mistä sitten paha tulee,
ja miksei hän poista sitä?

Ymmärtääkseni Epikuroksen johtopäätöksenä on, että hän lähenee eräänlaista käytännön ateismia.

Platon (424/423–348/347 eKr) ei halua olla ateisti. Käytännön monoteistinä, joka

ei missään tapauksessa voi panna jumalan tiliin mitään pahaa, hän taistelee turhaan ratkaistakseen tämän. Ymmärtääkseni Platonin perusoletus on, että jumala kaitsee ja toimii vanhurskaasti. Siksi hänen on yritettävä selittää yksittäisen ihmisen kärsimykset siten, että se palvelee kokonaisuuden tarkoituksia: hyvä kantaa palkkaa itsessään. Sekä uusplatonismi että suuri osa kristillistä rationalistista apologetiikkaa omaksuu monia Platonin ratkaisuyrityksiä.

Niinpä siis ounastellaan, että Jumala on hyvä – ja ongelma jää ratkaisematta. Emmekö kuitenkin ole tehneet tällä tavoin asiaa vielä pahemmaksi? Kristinuskohan sanoo selvemmin kuin mikään muu usko, että Jumala on hyvä. Olemmekö siis tehneet ongelman entistä ratkaisemattommaksi, vai onko uskontojen vaikeus ehkä siinä, että ne korkeintaan ovat tiedostaneet Jumalan hyväksi mutta eivät rakastavaksi? Ne eivät siis ole nähneet, kuinka pitkälle tämä hyvyys tosiasiaassa ulottuu.

Kristinuskossahan ilmenee, kuinka dramaattisen erilaista on, jos Jumalaa pidetään hyvänä tai häntä pidetään rakkautena. Voisihan uskoa, että mitä enemmän ”hyvänä” Jumalaa pidetään, sitä käsittämättömämmäksi tulee kärsimys. Onko kuitenkin päinvastoin niin, että vasta kun mennään aivan loppuun saakka ja nähdään, kuinka laajalle hänen hyvyytensä ulottuu, aavistellaan jonkinlaista vastautta? Niin kauan kuin vain uskotaan jumalan hyvyteen, kaikki käy mielettömäksi. Korulauseet käyvät sietämättömiksi. Niistä tulee rationalismia, platonismia, sentimentaalisuutta, teodikeaa. Vasta kun mennään niin pitkälle, että uskotaan hänen rakkauteensa, jää elintilaa.

Onko kristinuskon ”ratkaisu” todellisuudessa tämä: Jumala ei ole vain hyvä, vaan hän on rakkaus? Asia voitaisiin siis sanoa näin: Jumalan hyvyys on ongelma, siis filosofinen, metafyyminen hyvyys, jol-

laiseen myös kreikkalainen filosofia ja valistusfilosofia voivat pohdinnoillaan yltyä, ja Jumalan rakkaus, siis hänen Jeesuksessa oleva rakkautensa, on vastaus siihen.

Odottava vastaus

Jeesus sanoo: ”Tulkaa minun luokseni, kaikki te työn ja kuormien uuvuttamat. Minä annan teille levon” (Matt. 11:28) – en selityksiä enkä vakuutuksia hyvydestäni vaan levon.

Jotakin kristinuskon vastauksesta kärsimykseen on siinä tosiasia, että se epäroii vastauksen antamista. Se tietää, että vaikka ihmiset intohimoisesti ja epätoivoisina etsivät vastausta kysymyksiinsä ”Miksi?” ja ”Mistä?”, eivät perimmältään nämä kysymykset aja heitä epätoivoon. Ilmenee yhä uudestaan, etteivät ihmiset pääse lohdutukseen, mielekkyyteen, iloon, Jumalan rakkauteen, elleivät ensin tuska ja kipu saa tilaa. He pääsevät korkeintaan resignaatioon, rationalistiseen kaitselmususkoon, muslimin alistumiseen. Sen varassa monien kristittyjen usko Jumalaan on hädintuskin pysynyt hengissä, mutta aito kristillisuus haluaa enemmän kuin tätä. Se tahtoo enemmän kuin vain pysyä hengissä. Se haluaa saada levon.

Asiahan on niin, että kun kärsivä melkein epätoivoisena vaatii vastausta kysymyksiinsä: ”Mistä kärsimys tulee?” – ”Kuka on tämän kaiken takana?” – ”Mikä on tarkoitus?” – ”Kenen on syy?” – ”Mitä minä olen oikein tehnyt?” ja kun hän muodollisesti painostaa sielunhoitajaa tai ystävää vastaamaan, ei yritys vastata kaikkiin näihin kysymyksiin juuri koskaan laukaise ymmärtävää tai huojentunutta huudahdusta: ”No, näinhän asia on!” Sen sijaan se laukaisee raivoa ja paheksuntaa.

Kysyn jatkuvasti: ”En voi ymmärtää, mihin tätä tarvitaan. Haluaisin mielelläni ymmärtää, miksi. Mitä mieltä olisi siinä, että joku rakkaimmistani kuolee minul-

ta?” Koen käytännössä, että kaikki yritykset vastata kilpistyvät ja vaikuttavat jopa entistä mielettömämmiltä. Tämä saattaisi ehkä johtua siitä, ettei varsinainen ongelmani ole se, etten ymmärrä. Saattaisi olla, että varsinainen ongelmani on, että olen hyvin, hyvin vihainen. En vain koskaan ole osannut ilmaista sitä sanoilla. En tiennyt, että sitä varten on asianmukainen kieli.

Se, joka on ratkaissut pahan ongelman, ei ole ymmärtänyt sitä. Mitä selvemmin ja nopeammin ja täsmällisemmin on kyetty antamaan teoreettinen vastaus, sitä kauempana ollaan siitä, että ihmisiä voidaan auttaa käyttökelpoisella vastauksella.

Miksei Jumalan sana ole puhunut meille pahan alkuperästä? Miksei se ole selittänyt meille, mistä Saatanan pahuus tuli? Ehkä se johtuu siitä, minkä Viides Mooseksen kirja (29:28) sanoo näin: ”Salatut asiat ovat vain Herran, meidän Jumalamme, tiedossa, mutta ne asiat, jotka hän on ilmoittanut, ovat tarkoitettut meille ja lapsillemme” – mutta sitten ehkä myös suojelemaan itkeviä ja kärsiviä esitelmiltä ja selityksiltä, kun se, mille heillä on käyttöä, on kristitty ystävä tai sielunhoitaja, jotka ovat yhtä avuttomia, yhtä vastauksettomia ja yhtä vihaisia kuin he itse.

Jaan kysymyksen neljään osakysymykseen:

- Jumalan kaikkivaltius ja hän, joka on paha eli Paholainen
- Jumalan kaikkivaltius ja se, mikä on pahaa eli pahuus
- Jumala ja maailma
- Jumala ja kärsimys

Jumalan kaikkivaltius ja hän, joka on paha eli Paholainen

Voimme tehdä dogmatiikalle yksinkertaisen kysymyksen, onko kristinuskon dualistista vai monistista. Siihen ei ehkä ole yksinkertaista vastausta. Onko maailman takana yksi mahti vai kaksi?

Kristinusko ei ole dualistista, sillä se ei edellytä kahta ikuista mahtia, joiden taistelutanterella maailmankaikkeus syntyy ja maailmanhistoria näytellään: Jumalaa ja Saatanaa, valoa ja pimeyttä, hyvää ja pahaa. Ei ole kahta ikuista jumalaa: hyvää Jumalaa, joka on Herra, ja pahaa antijumalaa, joka on Saatana. Ennen luomista oli vain Jumala. Ei ole mielekstä puhua siitä, mikä olisi ”ennen Jumalaa”.

Kristinusko ei kuitenkaan ole puhtaasti monististakaan. On sellaista, mikä ei ole Jumala, mitä Luoja ei ole luonut, mitä kaikkivaltias Isä ei ole koskaan tahtonut. Hän on saattanut sallia sen muttei ole tahtonut sitä.

Valitettavasti ei kuitenkaan ole mahdollista valita näiden kahden näkökulman väliltä. Raamatun puheessa Jumalasta ja pahasta on sekä monistisia että dualistisia piirteitä. Tämä ei ole edes kauniin symmetrinen paradoksi: painotus on Raamatussa paljon enemmän monistinen kuin dualistinen. Jos olisi valittava, arpa heitettäisiin monistiseen vaakakuppiin. Näin ei kuitenkaan voi tehdä kokosydämisesti, niin kuin esimerkiksi islam tekee.

Islam tuntee Saatanan (*Iblis*). Se tietää, että Saatana on Jumalan vihollinen. Koska maailmassa ei kuitenkaan voi tapahtua muuta kuin se, mitä Jumala tahtoo, ei Iblis ole mikään todellinen mahti. ”Ei ole muuta voimaa kuin Jumalan voima.” Islamissa Iblis ei voi tehdä muuta kuin Jumalan tahdon. Jumalan ja Saatanan välillä ei ole todellista taistelua.

Kristinuskossa sitä vastoin Saatana on Jumalan vastustaja. Hän voi tahtoa muuta ja tehdä muuta kuin sen, mitä Jumala tahtoo. Tämä ei kuitenkaan ole dualismia, sillä Saatana on luotu olio, ei pahaksi luotu mutta jonakin hetkenä alkunsa saanut. Hän kuuluu, niin kuin ymmärrän Kolossalaiskirjeen hymnin, niihin ”valtoihin ja voimiin”, jotka luotiin Kristuksessa ja jotka Kristus on kukistanut ja voittanut.

Saatanana ei ole mikään ikuinen antijumala. Hän on vain luotu olio. Hän ei voi tahtoa muuta eikä tehdä muuta kuin sitä, minkä Jumala sallii. Jumala pitää hänet aisoissa, niin kuin Jobin kirjassa sanotaan. Jumala asettaa hänelle ja hänen turmiovalloilleen ajat ja rajat, niin kuin Johanneksen ilmestys sanoo.

Saattaisi helposti näyttää siltä, kuin kaikki se, mihin ei ole vastausta, juontuisi tästä yhdestä asiasta, johon ei ole vastausta: jos tietäisimme, mistä Saatanan pahuus tuli, meillä olisi avain kaikkiin muihin arvoituksiin. Tämä osoittaa kuitenkin selvemmin kuin kaikki muu, että pahan ongelma on todellisesti aivan muualla.

Kysymykseen: ”Mistä Saatanan pahuus tuli?” on nimittäin yksi mahdollinen vastaus, se, että kysymys on asetettu väärin. Näin asetettunahan se edellyttää, että paha todella on jotakin, että sen on tultava jostakin, niin kuin hyvyyden ja rakkauden ja valon on tultava jostakin. Pimeys ei kuitenkaan tule mistään. Pimeys on vain valon poissaoloa. Valon on tultava jostakin. Samoin myös hyvyyden ja rakkauden on tultava jostakin, rakastavasta mielestä. Pahuuden ei ehkä kuitenkaan tarvitse tulla mistään, niin kuin pimeys ei tule mistään. Kenties paha on vain hyvyyden ja rakkauden poissaoloa? Siksi sen ei tarvitse tulla mistään. Ongelma on siis ratkaistu, se ongelma, mistä kaikki muut vastausta vailla olevat asiat juontuivat!

Puhtaan teoreettisesti uskon todellakin, että tämä voisi vastata kysymykseen – lukuun ottamatta sitä, että se myös sammuttaisi meiltä auringon taivaalta ja sulki kaiken toivon ja tukahduttaisi kaiken rukouksen. Sellainen vastaushan väittäisi meille, etteivät ystäväni syöpä, lapseni kuolema eivätkä vaimoani haavoittavat sanani ole mitään, eivät mitään todellista. Ne eivät olisi olemassa. Ne ovat vain jonkin poissaoloa. Tästä tulee puhdasta ”kristillistä tiedettä”.

Ehkä pitää paikkansa, että jostakin kosmisesta näkökulmasta katsoen pahuus ei ole muuta kuin rakkauden ja hyvyyden poissaoloa, mutta mitä sitten teen suruleni ja vihalleni? Eikö sekään ole todellista? Puuttuuko siltäkin eksistenssi?

Me kaikki etsimme aina vastauksia. Kysymys ei kuitenkaan ole koskaan sellaisista vastauksista, joita todella haluamme. Me haluamme, että niiden asioiden on poistuttava, tai elleivät ne poistu, ei ainaakaan Jumala saa poistua, että ainakin hänen on pysyttävä luonamme ja pidettävä meitä kädestä, kun me itkemme, ja itketävä meidän kanssamme.

Kristinuskon käsitys Jumalasta ja pahasta ei ole monistinen eikä dualistinen vaan dynaaminen. Jumala luo jatkuvasti hyvää ja taistelee jatkuvasti paha vastaan. Toisinaan hänen on seisottava itkien ystävän haudalla tai sellaisen kaupungin ulkopuolella, joka ei halua kuunnella häntä.

Tämä on täysin käsittämätöntä monistiselle jumalakuvulle kuten esimerkiksi islamille, jolle maailmassa ei voi tapahtua mitään muuta kuin mitä Jumala tahtoo. Tärkeintä, mitä islam tietää Jumalasta, on, että hän on kaikkivaltias. Se tietysti merkitsee, että hän pystyy kaikkeen.

Näin ei ole kristinuskossa. Tärkeintä, mitä me tiedämme Jumalasta, on, että hän on rakkaus. Se taas merkitsee, ettei hän pysty kaikkeen. Hän ei voi tehdä mitään rakkauden vastaista. Allah sen sijaan voi hyvin tehdä sellaista. Jumala ei voi määrätä ihmisiä ennalta kadotukseen. Allah voi hyvin tehdä niin. Jumala ei voi torjua luotaan ketään, joka tulee hänen luokseen. Allah sen sijaan voi hyvin tehdä niin. Jumala ei voi eksyttää ihmisiä. Allah voi hyvinkin tehdä niin. Koraani sanoo: ”Haluatteko te johdattaa niitä, jotka Jumala on eksyttänyt? Jonka Jumala on eksyttänyt, sille et tietä löydä.” (Naisten suura, 4:88, suomennos 1995.) Allah voi mitä tahansa. Piste.

Tällainen ei ole Raamatun Jumala. Jeesuksen Kristuksen Isä ei voi kaikkea. Hän voi kaiken, mitä hän tahtoo. Hän ei kuitenkaan tahdo kaikkea. Hän ei tahdo mitään rakkauden vastaista. Tätä Paavali sanoo Jumalan ”heikkoudeksi”. Jumalalla on yksi heikkous: hänen kaikkivaltiutensa ei ole filosofisessa mielessä täydellistä. Hänellä on yksi heikkous suhteessa meihin: hän ei tahdo syntisen kuolemaa.

Kuten sanottu, mennään vikaan, kun Jumala kuvataan yksinkertaisesti sellaiseksi, joka on ”hyvä ja kaikkivaltias”. Siksi näimme, ettei Jumala ole vain hyvä, vaan hän on rakkaus. Nyt lisäämme, ettei hän myöskään ilman muuta ole kaikkivaltias absoluuttisessa, filosofisessa, metafyyssisessä mielessä.

Voi tietysti kysyä, eikö tämä rajoita Jumalan majesteettiutta. Eikö siis ole jokin mahti, joka on Jumalan yläpuolella? Eikö rakkauden laki rajoita Jumalan kaikkivaltiutta? Sitten voi kuitenkin hyvin lisätä, että Jumala on valinnut vapaasti sen, ettei hän kykene rakkaudettomuuteen. Ei ole mitään Jumalaa suurempaa lakia, joka olisi pakottanut hänet olemaan muuta kuin sitä, mitä hän haluaa olla. Hän on itse asettanut vapaaehtoisesti rajan omalle kaikkivaltiudelleen.

Selvintä tämä on Jeesuksessa. Hänessä Kaikkivaltias oman valintansa perusteella rajoitti siinä määrin kaikkivaltiuttaan, että hän asettui eteemme heikkona, ihmisten huolenpidosta ja avusta riippuvaisena, avuttomana nälän ja sairauden edessä. Tämä oli kyllä vapaaehtoista luopumista, mutta se oli silti todellista luopumista.

Tätä Jumalan heikkouden ja Jumalan rakkauden välistä yhteyttä voisi ehkä kuvailla sillä merkittäväällä painotuksen siirtymällä, joka tapahtui tultaessa Vanhasta testamentista Uuteen. Vanha testamenti tietää hyvin, että Jumala on rakkaus. Se julistaa selvästi, että Jumala on rakkaus. Asiaa ei kuitenkaan painoteta läheskään

niin voimakkaasti kuin Uudessa testamentissa.

Vastaavasti Jumalan kaikkivaltius painottuu paljon voimakkaammin Vanhassa kuin Uudessa testamentissa, joka tuntee enemmän Jumalan heikkoutta. Voisi jopa sanoa, että Vanha testamentti yksinään olisi lähempänä islamia kuin Vanha ja Uusi testamentti kokonaisuutena.

Tästä johtunee, että Vanhassa testamentissa, jossa Jumalan kaikkivaltiota korostetaan voimakkaammin, on paljon vähemmän tilaa Saatanalle. Hän ei oikeastaan ole kiinnostuksen kohteena. Hän on mukana syntiinlankeemuskertomuksessa, Kuninkaiden kirjojen kuvauksessa Daavidin väestölaskennasta, Jobin kirjassa, Sakarjan kirjassa. Tässä on muistaakseni kaikki.

Sen sijaan Uudessa testamentissa, jossa Jumalan kaikkivaltiota julistetaan paljon selvemmin rakkauden kaikkivaltiuutena, Saatanana on yhtäkkiä paljon suuremman mielenkiinnon kohteena. Siellä hän on Jumalan aito vastustaja. Hän on maailman ruhtinas, Jeesus sanoo. Hän on tämän maailman jumala, Paavali sanoo.

Jumalan kaikkivaltius ja se, mikä on paha eli pahuus

Kun teologit keskustelevat pahan ongelmasta, he sanovat sitä toisinaan teodikean ongelmaksi. Hämmästyttää, että **Gottfried Leibnizilla** (1646–1716) on yhä ajattelumme sellainen valta, että nimitämme pahan ongelmaa, kärsimyksen ongelmaa hänen rationalistisen valistusnaiivutensa mukaisesti!

Sana *teodikea* on Leibnizin keksintö. Se tarkoittaa oikeuden tekemistä Jumalalle. Juuri oikeuden tekeminen Jumalalle on ollut tämän aiheen suurin onnettomuus. Se on tuottanut tyhjimmät kliseet. Ehkä siitä enemmän kuin mistään muusta on johdunut, että ihmisten on ollut mahdotonta ottaa vastaan todellista lohduitusta.

Barokin **Pierre Bayle** (1647–1706) loi teoksellaan *Dictionnaire Historique et Critique* ('Historiallis-kriittinen sanakirja') esikuvan valistuksen ensyklopedialle. Hän esitti joukon järjen vastaväitteitä uskonnollista uskoa vastaan, muiden muassa juuri pahan ongelman. Hän veti esiin uskon ja filosofian, ilmoituksen ja järjen väliset ristiriidat. Hän väitti, että puhtaan filosofian on pakko johtaa täydelliseen skeptisismiin, mutta hänen johtopäätöksensä oli (näennäisesti!) täysi vastakohta sille, mitä saattoi odottaa: hänen johtopäätöksensä ei todellakaan ollut, että kun järki ja ymmärrys siten ovat uskoa vastaan, niin järjen on hävitettävä usko. Päinvastoin hän päätteli, että ihmisen on vain pitäydyttävä uskoon sokeasti. Mitä enemmän jonkun uskonnollinen vakaumus soti järkeä vastaan, sitä vaikeammaksi mutta myös sitä ihailtavammaksi siihen pitäytyminen käy!

Sitten tuli Leibniz torvin ja rummuin puolustamaan Jumalaansa. Hän väitti päälleensä loogisen vastauksen: Jumala ei ole kylläkään antanut meille maailmaa, jossa ei olisi kärsimystä, mutta hän on antanut meille kaikista mahdollisista maailmoista parhaan! Hän on nimittäin kaikkivaltias vain siinä mielessä, että hän pystyy siihen, mikä on loogisesti mahdollista. Ilman huonoutta ja pahuutta ei hyvyttä eikä rakkautta loogisesti tarkastellen yksinkertaisesti olisi olemassa. Jumalan kaikkivaltiota ei rajoita rakkaus vaan logiikka. (Voi jopa nähdä, miten Kaikkivaltiaan on taruttava luuriin ja soitettava Aristoteleelle ja kysyttävä lupaa, ennen kuin hän päättää yhtään mitään!) Rajalliseen ja äärelliseen maailmaan kuuluu siten välttämättä myös tietty määrä kärsimystä.

Perusajatus on, että maailma on sellainen, jollaiseksi Jumala sen loi. Jotta Jumala olisi OK, on maailmankin oltava OK. Me elämme siis parhaassa kaikista mahdollisista maailmoista.

Tämä oli uskomattoman naiivia ajattelua, joka rakentuu seuraavtyyppisiin fraaseihin: niin kuin varjo tuo valon esiin ja pieni tahrapilkku maalauksessa korostaa sen kauneutta, samoin kärsimys tuo esiin hyvyyden ja ilon. Tämä saattaa melkein kirjaimellisesti saada minut väentelehtimään, myös siitä syystä, että todellakin kuulen ihmisten yrittävän lohduttaa kärsiviä tällaisilla latteuksilla: ”Valoahan voi rakastaa vain, jos sen taustana on pimeys. Mikään ei ole niin paha, ettei siinä olisi jotakin hyvää.”

Jopa **Voltaire** (1694–1778) omaksui tämän kauniin ajatuksen. Se oli järkevä ja eheä – vuoteen 1755 asti. Silloin maanjäristys hävitti kaksi kolmannesta Lissabonista ja surmasi 30 000 ihmistä. Silloin murenivat ne kauniit ajatukset, jotka saattoivat asua vain norsunluutornissa. Silloin Voltaire kirjoitti ensin monumentaalisen runoelmansa Lissabonin tuhosta ja sen jälkeen teoksen *Candide eli optimismi* (1759, suom. 1953, 5. p. 2001). Se puhuu satiirisesti siitä perusnaiiviudesta, että eläsimme parhaassa kaikista mahdollisista maailmoista. Voltaire kirjoitti toisaalla: ”Jos tämä on paras kaikista mahdollisista maailmoista, millaisia ovatkaan sitten ne kaikki muut?”

Näin on kuitenkin välttämättä käytävä, kun näköpiirissä ei oikein ole sen paremmin Jeesusta kuin Saatanaa. Silloin on vain sietämättömiä korulauseita kaitselmuksen viisaudesta siivottavana. Yritäpä huomata, kuinka paljon Platonin ja Leibnizin ratkaisuyritykset muistuttavat toisiaan: Jumalanhän täytyy olla kaitselmuksen ja vanhurskauden. Siksi yksittäisen ihmisen kärsimykset on selitettävä niin, että se palvelee kokonaisuuden tarkoituspäätä: hyve kantaa palkkansa mukanaan.

Teodikea on enemmän osa ongelmaa kuin sen ratkaisua. Se tekee kaiken pahemmaksi. Leibnizin tragedia on muun muassa, ettei Jeesus juuri lainkaan kiin-

nosta häntä. Hän pitäytyy järjen rationaaliseen kaitselmukseen.

Minusta kaikki kristillinen apologetiikka on toivotonta, jos se yrittää vain pitäytyä Jumalan hyvyyteen. Se menee pieleen jo siitä syystä, että se pitäytyy vain Jumalaan. Sen on edettävä askel pitemmälle ja pitäydyttävä Jeesukseen – eli Jumalan rakkauteen.

Kirkossa puhutaan kaikkiaan liian paljon Jumalasta – siinä mielessä, että puhutaan liian vähän Jeesuksesta. Niin kauan kuin puhutaan vain siitä, mitä ”Jumala tarkoittaa kärsimyksellä”, ja ”Jumalan tahdosta” ja ”Jumalan hyvyydestä”, tuloksena on vain korulauseita. Jeesuksesta tiedämme, että Jumalan tahto on muuta ja enemmän kuin kohtaloa eikä Jumalan tahto ole vain hyvyys vaan rakkaus.

Jumala ja maailma

Yksi niistä asioista, joihin Jumalan kaikkivaltius ei yllä, on ihmisten käden vääntäminen ja heidän pakottamisensa seuraamaan hänen tietään. Siihen Kaikkivaltias ei kykene. Me teemme syntiä Jumalaa vastaan, eikä hän voi estää sitä. Hän ei ole tahtonut estää sitä, koska hän on luonut meidät kuvakseen.

Saattaisi ehkä kokea houkutusta ajattelemaan, että tämä on ainoa perusta, jolla Jumala moraalisesti voi suostua olemaan vihainen. Jos hän olisi ehdoton kohtalo ja ehdoton kaikkivaltius, niin ettei mitään voisi tapahtua hänen sitä määräämättään, myös epäuskoksen epäusko ja syntisen synti olisivat hänen määräämänsä. Mistä hän sitten voisi olla vihainen?

Jumalan rakkauden ja Jumalan vihan voivat nykyään kuitenkin vain ani harvat saada sopimaan yhteen. Se, että Jumala voisi olla vihainen ja ”Jumalan viha ilmestyy taivaasta ja kohdistuu kaikkeen jumalattomuuteen ja vääryyteen, jota ihmiset tekevät pitäessään totuutta vääryyden

vallassa” (Room. 1:18), on ihmisten silmissä niin ilmiselvästi väärin, että sen voi heidän mielestään torjua riittävän hyvin olettamalla, että sen täytyy kai olla Vanhasta testamentista, tai viittaamalla siihen, että ”Jumala on rakkaus”.

Miten kuitenkin nimenomaan rakastava Jumala voisi muuta kuin vihastua pahudesta ja rakkauttomuudesta? Tämä juolahtaa vain ani harvojen mieleen.

Jumalan viha ja Jumalan rakkaus eivät ole toistensa vastakohtia, vaikka niin voidaan sanoa eri tavoin teologisten leirien kaikilta tahoilta. Kirkon vasemmistosta saattaa kuulua, ettei rakastava Jumala tietenkään voi olla vihainen. Kirkon oikeistosta saattaa kuulua, että Jumala toisaalta on rakkaus ja toisaalta myös pyhä. Tällä hyvää tarkoittavalla muotoilulla saadaan kuitenkin Jumalan rakkaus ja Jumalan viha asetetuksi vastakohtina toisiaan vastaan. Saatetaan painottaa vain Jumalan vihaa tai hänen pyhyyttään hänen rakkautensa kustannuksella. Tämä ajatus on kuitenkin katastrofaalinen ja väärä vastakainasettelu. Jumala on pyhä ja vihastuu syntiin juuri siitä syystä, että hän rakastaa.

Emme tietenkään voi kuitenkaan tälläkään kohdin vastata aivan niin nopeasti, ikään kuin olisimme juuri tässä ja nyt tulleet siihen. Jumalan vihahan on myös ikuisen kadotuksen taustalla. Se on kaikkein pahinta.

Juuri tässä minua ihmetyttää se ikuisen ennakkoluulo, että Vanhan testamentin kuva Jumalasta oli paljon alkeellisempi ja ärsyttävämpi kuin Uuden testamentin kuva. On totta, että Vanhassa testamentissa on loukkaavia ja kuohuttavia tekstejä, joiden kanssa voi olla vaikea päästä sopuun. Uudessa testamentissa asia on kuitenkin paljon pahemmin. Vanhassa testamentissa Jumala rankaisee tässä ja nyt, ja sitä on kovaa lukea. Uudessa testamentissa rangaistus sen sijaan on ikuinen, ja ne tekstit ovat melkein sietämättömiä.

Eikö pahinta kaikesta kuitenkin ole jokin sellainen, mitä Jumala tahtoo?

Ei ole. Jumala tahtoo, että kaikki ihmiset pelastuvat. Hän ei milloinkaan halua syntisen kuolemaa. Hän tahtoo, ettei kukaan joudu kadotukseen, vaan että kaikki kääntyvät. Jumala ei tahdo helvettiä. Me tahdomme helvetin. Kadotus ei ole kosto, jonka pikkumainen ja armoton Jumala kaataa syntisten niskaan. Kadotuksen valitsevat ihmiset torjumalla elävän Jumalan, minkä edessä Jumala itse on avuton, mikä hänen on otettava tosissaan, koska hän ei voi vääntää meidän kättämme, ja mitä hän voimattomana itkee.

Helvetti on se paikka, jossa Jumalan tahto ei tapahtunut.

Jumala ja kärsimys

Vanha testamentti korostaa Jumalan kaikkivaltiutta, Uusi testamentti Jumalan rakkautta. Varmaankin siksi kärsimys on Vanhassa testamentissa paljon suurempi ahdistus kuin Uudessa testamentissa ja paljon suurempi arvoitus.

Vanhassa testamentissa huudetaan paljon epätoivoisemmin Jumalan näennäistä ankaruutta ja kärsimyksen sietämättömyyttä ja epäoikeudenmukaisuutta. Uudessa testamentissa on aivan toisella tavalla päästy rauhaan kärsimyksestä, sillä siellä tiedetään, että ollaan Jumalan rakastavissa käsissä. Sitä aavistellaan Vanhassa testamentissa, mutta Uudessa testamentissa Jumalan lapset näkevät selvemmin, että heidän kärsimyksensä on suorastaan armoa.

Huomaa, että kun Uusi testamentti ei valita kärsimystä eikä ahdistu siitä niin paljon kuin Vanha testamentti, se ei johdu siitä, että Vanhan testamentin monistinen painotus torjuttaisiin tai sitä vastaan sanottaisiin. Kaikkivaltialta ei poisteta vastuuta kärsimyksestä, päinvastoin. Siihen lisätään kuitenkin jotakin uutta: Uu-

nessa testamentissa nähdään selvemmin, että tämä kaikkivaltius on rakkauden kaikkivaltiuutta! Kärsimys aletaan nähdä armona, ristinä, jota on kannettava Kristuksen tähden, lihassa olevana pistimenä, joka on kyllä ihmistä kasvoihin lyövä Saatanan enkeli, mutta jonka siitä huolimatta on tahtonut ja lähettänyt ja määrännyt Jumala.

Kenties yllättävintä Raamatun käsityksessä Jumalasta ja pahasta on, että vaikei Jumala ole tahtonut eikä luonut pahaa sen alussa, hän nyt voittaa kärsimyksen ja tekee siitä pelastustekonsa osan. Kärsimys ei ole osa hänen alkuperäistä luomistekoaan, mutta siitä on nyt tullut osa hänen pelastustekoaan.

”Minä olen Herra. Ei ole ketään toista, ei ole muuta jumalaa kuin minä. Vaikka sinä et minua tunne, minä vyötän sinut, jotta auringon nousun mailta sen laskun sijoille saakka opittaisiin tietämään, että muuta jumalaa ei ole, että minä yksin olen Herra, minä, joka luon valon ja luon pimeyden ja tuotan yhtä lailla onnen ja onnettomuuden. Minä olen Herra. Kaiken tämän minä teen.” (Jes. 45:5-7.)

Tämä ei ole ontologinen lausuma vaan soteriologinen lausuma. Se tarkoittaa, ettei Jumala ole määrännyt pimeyttä sen alussa eikä luonut onnettomuutta sen alussa. Maailmassa tapahtuu paljon sellaista, mitä Jumala ei ole koskaan tahtonut eikä luonut. (1. Moos. 1:31.) Kaikki paha – pahuus, kuolessa, ihmisten kärsimys – tulivat maailmaan jälkepäin siihen kuulumattomina.

Pelastusteossaan itkevä Jumala päättää luoda onnettomuuksia. Hän päättää tuottaa kärsimystä. Hän ei ainoastaan salli sitä. Sekä Vanhassa että Uudessa testamentissa Jumalan lasten kärsimys mielletään Jumalan päätökseksi. ”Ne, jotka joutuvat kärsimään, jos niin on Jumalan tahto, antakoot elämänsä uskollisen Luojan haltuun” (1. Piet. 4:19).

Siksi kristityn ensimmäinen velvollisuus ei ole alistuminen Jumalan tutkimattomaan tahtoon, niin kuin asian laita on islamissa. Kristityn ensimmäinen velvollisuus on luottamus. Perusehtomme on usko, ei kuuliaisuus! Se kasvaa uskosta, joka on ensimmäinen velvollisuutemme.

Pahan ongelmaan on osittain teologisia ja apologeettisia vastauksia, ja meidän tulee esittää niitä. Merkillistä kuitenkin on, että mitä nopeammin vastaukset puutoilevat, sitä valheellisemmiksi ne käyvät! Niistä ei tule vain sopimattomaan aikaan lausuttuja totuuksia, vaan niistä tulee itessään valheita. Niiden totuuteen kuuluu myös viisaus, eläytyminen, ajoitus.

Kristinuskolla on tosia vastauksia pahan ongelmaan, mutta niistä tulee totuutta vasta, kun ne tulevat hyvin, hyvin hitaasti. Mitä nopeammin vastataan, sitä valheellisempi vastauksesta tulee.

Totuuteen kärsimyksestä kuuluu nimittäin viha, protesti, Jumalan itku. Totuuteen kärsimyksestä kuuluu meidän vihamme.

Jumalan rakkaus ja Jumalan viha eivät ole vastakohtia. Päinvastoin Jumalan rakkaus on hänen vihansa edellytys. Täsmälleen sama koskee kuitenkin meidän vihaamme, myös vihaamme Jumalan tahtoa vastaan. Se ei ole uskon eikä rukouksen vastakohta. Päinvastoin usko ja rukous ovat vihan edellytyksenä. Siksi koemme Raamatusta, että uskovat ihmiset ilmaisevat vihaa Jumalaa kohtaan, kun hän päättää tuottaa kärsimystä heidän elämäänsä.

Tätä ei pidä ymmärtää väärin. Ei ole kysymys vain siitä, että jo pelkästään mielen terveyden kannalta on hyvä ulvoa ja raivota. Tärkeintä vihassa Jumalan tahtoa vastaan on ensinnäkin, että se pitää uskoni ja rukoukseni elossa. Jobin kirjassa Job on ainoa, joka puhuu Jumalalle. Muut puhuvat koko ajan Jumalasta.

Toiseksi tämä viha ilmaisee sellaisen kristillisen perusasenteen kärsimykseen,

että kärsimys on väärin. Se on Jumalan vierasta työtä, ei hänen varsinaista työtään. Jumalan lasten ilo ja heidän kärsimyksensä ovat Jumalan teko, sillä Saatana ei voi tuottaa elämäämme sellaista, mitä Jumala ei tahdo. Hänen valtansa on murrettu. Kun hän pistimenä lihassa, Saatanan enkelinä iskee meitä kasvoihin, hän toteuttaa vain Jumalan tahtoa. Jumala ei kuitenkaan varsinaisesti tahdo sitä. Kärsimys on Jumalalle jotain vierasta, vierasta kieltä, jota me kapinallamme olemme pakottaneet Kaikkivaltiaan puhumaan meille.

Siksi olisikin luonnotonta, jos ilman muuta voisimme sanoa ”Niin ja aamen ja kiitos” siihen, mitä itse Jumala itkee pannesaan sen kannettavaksemme. Myönnyämme kärsimykseen ja otamme ristin kantaaksemme Jeesusta seurattessamme. Ajan myötä kuitenkin myös kiitämme kaikesta. On silti ihme, kun ihminen pystyy siihen. Jopa Kristus rukoili Getsemanessa vapautusta Jumalan tahdosta, ennen kuin hänkin myöntyi siihen, että Jumalan tahdon oli tapahduttava eikä hänen.

Protesti ja viha ovat osa kristinuskon vastauksesta, eivät osa vastaväitettä sitä vastaan. Jotta voisimme vastata totuudenmukaisesti pahan ongelmaan, Jumala on tehnyt meille mahdolltomaksi vastaamisen pahan ongelmaan oikein.

Me huudamme ja ulvomme, itkemme ja raivoamme, mutta vastaako Jumala, vai onko vain äänettömyys?

Jumalan rakkaus Jeesuksessa

Meillä on siis vastaus teoreettisella tasolla ja persoonallisella, eksistentiaalisella tasolla. Vastauksen alueelle on kuitenkin tultava hyvin varovasti, sillä todellisuudessa se voi herättää, jos etenee liian nopeasti, enemmän – ja tuhoavampaa! – vihaa kuin protesti ja valitus: ”Viekö hän nyt minulta kysymykseni ja vihani? Eikö hän ota tuskaani vakavasti?” Vaikka tässä kuljetaan-

kin miinakentässä, meillä on vastaus annettavana. Me voimme lohduttaa.

On siis yksi paikka, jossa kaikesta epäilyksestä huolimatta olen voinut päästä rauhaan. En koskaan päässyt epäilyksestä kerta kaikkiaan, mutta tiesin aina, minne minun oli se vietävä: saan joka kerta rauhan Jeesuksen Kristuksen persoonasta. Vain hän on kyennyt tekemään minulle uskottavaksi, että Jumala on olemassa ja tahtoo olla todella Isä minulle. Ei ole mitään syytä halveksia todisteita Raamatun historiallisesta luotettavuudesta, Jeesuksen ylösnousemuksesta, ihmeistä ja elämän synnystä, mutta rauhan tuo joka kerta Jeesus itse. Jeesuksessa Jumala pääsee väittämästä, että hän on olemassa ja on rakkaus. Jeesuksessa Jumala, joka on salannut itsensä, on tullut uskottavaksi. Hän pysyy aina itsensä salanneena Jumalana, mutta tiedän, kuka hän on ja millainen asenne hänellä on minua kohtaan.

Norjalainen teologi **Leif Gunnar Engedal** on kertonut naisesta, jolla oli ollut kauhea lapsuus. Hän oli kokenut menetyksiä. Hänet oli petetty. Hän oli joutunut papin hyväksikäyttämäksi. Kun hän tulee Engedalin luo sielunhoitoon, hän sanoo tälle: ”Tämä tapahtuu vain yhdellä ehdolla: et saa sanoa mitään Jumalasta.” Joka kerta, kun nainen itse vain sivuaakin tätä aihetta, hän synkistyy täydellisesti. Engedal suostuu tähän.

Kerran nainen sanoo Engedalille: ”Nyt poltan kaikki kristilliset kirjani, Raamatuni, kaiken, mikä voi muistuttaa minua Jumalasta.” Engedal pitää kuitenkin heidän sopimuksensa.

Pitkän, pitkän ajan kuluttua, monien vuosien keskustelujen jälkeen, nainen sanoo: ”Olin pitkällä kävelyllä metsässä. Huomasin, että Jeesus kulki aivan takanani. Hän ei koskettanut minua eikä sanonut mitään. Hän vain oli siinä kunnioittavana ja rakastavana. Nyt saat sanoa minulle jotain Jumalasta.” ●

Raimo Mäkelä

Lex et evangelium in interpenetratione

– Olav Valen-Sendstadin käsitys lain ja evankeliumin suhteesta

Norjalainen filosofi, teologi ja seurakuntapappi Olav Valen-Sendstad (1904–63) rakensi teologisen ajattelunsa varhaiskirkossa muotoutuneeseen oppiin Kristuksesta Jumalihmisenä ja Jumalan kolmiykeydestä sekä reformaation keskeiseen raamatuntulkintaperiaatteeseen lain ja evankeliumin suhteesta. Hän oli kuitenkin uutta luova ajattelija ja liitti lain ja evankeliumin suhteen toisaalta Kristukseen ihmisten esikuvana ja sijaisena ja toisaalta Pyhään Kolmiykeyteen. Laki on Kristus esikuvana, evankeliumi on Kristus sijaisena. Nämä läpäisevät toisensa irtoamatta toisistaan ja sekoittumatta toisiinsa, niin kuin vaatimuksella ja lahjalla on ehdoton eronsa.

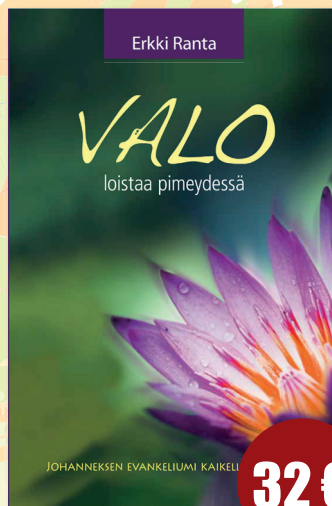
Erkki Ranta

Valo loistaa pimeydessä

– Johanneksen evankeliumi kaikelle kansalle

Johanneksen evankeliumi sisältääkin paljon niin tapahtumia kuin Jeesuksen puheosuuksia, joita ei ole Uuden testamentin muissa eli synoptisissa evankeliumeissa. Pitkät opetuspuheet ovat antaneet aiheen kutsua Johannesta hengelliseksi evankeliumiksi. Toisaalta Johannes kertoo historiallisia tietoja ja yksityiskohtia, jotka auttavat jäsentämään muiden evankeliumien kertomuksia esim. ajallisiin ja paikallisiin puitteisiin.

Kirkkovuodessamme on yli 70 tekstiä Johanneksen evankeliumista, sama määrä kuin Matteuksen ja Luukkaan evankeliumeista. Tämä on jatkuva haaste niille, jotka opettavat ja saarnaavat seurakunnalle. Tekijä haluaa tarjota heille sekä yksityisille sanan tutkijoille ja raamattupiireille niin rikkaita yksityiskohtia kuin kokoaviakin näkökohtia. Sivumäärä 410.

www.perussanoma.fi puh. 09 5123 9120 | tilauspalvelu@perussanoma.fi

PERUSSANOMA - USKON JA TIEDON LÄHTEELLÄ

Tässä ja nyt

365 | Risto Santala in memoriam

Rovasti **Risto Santala** sai kotiinkutsun juutalaisten suurena sovintopäivänä 26.9.2012. Kuollessaan hän oli 83-vuotias. **Heikki Nurminen** kirjoittaa hänestä Israelin-lähetysten näkökulmasta ja **Reijo Huuskonen** hänen kirjallisesta toiminnastaan.

368 | Lähetystyö ja syrjintä

Julkisuudessa on tuotu esiin ajatus syrjivästä lähetystyöstä. **Jorma Lauronen** kysyy, voiko Raamatun elämänohjeista ja etiikasta kertoa ja niiden mukaan elää nyky-yhteiskunnassamme. Mitä raamatunkohtia ei saisi ainakaan julkisesti lukea, siteerata ja esittää? Kuka tai mikä elin määrittäisi sallitun esittämisen rajat, kirkolliskokousko vai kenties seurakunnat ja seurakuntayhtymät itsenäisesti eri lailla?

● Risto Santala, lähetyssaarnaaja rajalla

Kun **Kerttu** ja **Risto Santala** tulivat Suomen Lähetysseuran (SLS) työntekijöinä Jerusalemiin 1957, he saivat asunnon rajalta, nk. Ruotsalaisen koulun tiloista. Edessä oli Israelin ja Jordanian välinen ei-kenenkään maa, takana ääriuskonnollisten juutalaisten Mea Shearim. Rajan tuntu ei kadonnut silloinkaan, kun uusi koulurakennus valmistui 1963 ja Santalat pääsivät muuttamaan sen yläkerrassa olevaan pappilaan. Parvekkeelta avautuivat upeat näköalat yli Itä-Jerusalemin Öljymäelle asti. Sen takaa aukeaa laaja islamin maailma aina Persianlahtea ja Arabian niemimaata myöten.

Mea Shearimin mustatakit painelivat yhtenäen työkeskuksen portin ohi Israelinheimojenkatua pitkin. Kerran näiden muodostama joukko kokoontui kadun vieressä olevan rakennuksen eteen huutamaan, viskomaan kiviä ja rikkoamaan ikkunoita. Tapahtuma nostatti Suomen lehdistössä kirjoittelua juutalaislähetyksen oikeutuksesta. Tapaus osoitti, ettei Risto Santala kantanut leveälieristä edenhattuaan turhan takia. Se suojasi hänen päänsä putoilevilta lasinsirpaleilta!

Rajan tilanne motivoi Santalaa opiskelemaan kieltä. Hän suoritti yliopistokursin puhutussa ja klassisessa arabiassa. Heprean opiskelua hän ei koskaan lopettanut. Hän pystyi keskustelemaan naapuriansa kanssa Mea Shearimilla näiden omalla kielellä. Hän luki samoja kirjoja kuin he, midrasheja ja muita rabbiinisia teoksia.

Israelin-lähetyksen, erityisesti juutalaislähetyksen oli rajalla olemista myös teologisesti ja ideologisesti. *Helsingin Sanomat* ei ollut ainoa taho, joka haastoi juutalaislähetyksen. Kokonaiset kirkkokunnat sanoutuivat siitä virallisesti irti. Näitä olivat esimerkiksi Hollannin reformoitu kirkko ja

Reininmaan maakirkko. Myös monet kirkolliset järjestöt, joiden nimessä on sana *missio* 'lähetyksen', muuttivat nimensä. Ruotsin Israelin-lähetyksestä tuli Valtakunnan järjestö Kirkko ja juutalaisuus, englantilainen juutalaislähetyksen *Church Mission among the Jew* muutti nimensä muotoon *Church Ministry...*, säilyttäen lyhenteensä CMJ. Esimerkkejä olisi monia muitakin. SLS säilytti nimensä *Finnish Missionary Society*, joka olisi käännettävissä muotoon 'Lähetyssaarnaajaseura'. Nykyisin sitä kutsutaan englanniksi muodossa *Finnish Evangelical Lutheran Mission* (FELM.)

Rajankäyntiä tapahtui myös UCCL:ssa, Israelin Yhdistyneessä Kristillisessä neuvostossa, jonka perustajajäsen SLS oli ollut vuodesta 1956. Keskustelufoorumina toimi neuvoston vuosikokous marraskuussa Tiberiaassa. Tilanne oli sikäli erikoinen, että neuvoston palkallisena pääsihteerinä toimi Hollannin reformoitu kirkko edustava henkilö, joka oli selkeästi lähetystyötä vastaan. Tämä oli Santalalle taistelun paikka. Hän nousi puolustamaan evankeliumin julistamisen vapautta voimakkaasti ja taitavasti. Hän oli raken-

tanut puheenvuoronsa etukäteen kulu-
neen vuoden aikana. Hänen tukena oli-
vat erityisesti Norjan Israelin-lähetyksen
pastori **Magne Solheim** ja amerikka-
lainen baptistipastori **Robert Lindsay**.
Unohtaa ei sovi myöskään maisteri **Aili**
Havasta, SLS:n työn perustajaa, joka oli
vahva teologi hänkin.

Kuvatunlainen tilanne pakotti Santalan
kaiken aikaa syventymään Raamattuun
ja juutalaisuuteen. Näillä alueilla hänestä
kehittyikin kansainvälinen asiantuntija,
jonka SLS saattoi lähettää edustajakseen
esimerkiksi Luterilaisen maailmanliiton
opintokomission järjestämiin kirkko ja
juutalaisuus -kokouksiin. Tällaiseen hän
osallistui ensi kertaa Lokumklosterissa
Tanskassa 1963. Hän oli myös kysytty pu-
huja pohjoismaisissa ja mannermaisissa
Israel-kokouksissa.

Juutalaislähetyksen kutsumus johti
Santalan myös vastakkain liberaaliteolo-
gisten tahojen kanssa kotimaassa. Juuta-
laislähetystä voi perustella vain Raama-
tulla. Se taas edellyttää täyttä luottamusta
Raamattuun Jumalan sanana. Uransa ai-
kana Santala kirjoitti useita kirjoja, jois-
sa hän puolusti raamattunäkemystään.
Ensimmäinen näistä lähti jo Jerusale-
mista 1965 nimellä *Taivasten valtakuntaa*
vastaan hyökätään. Hän otti kantaa myös
uuteen Raamatun suomennokseen kirjas-
saan *Suudelma hunnun läpi*, jossa hän esitti
paljolti samoja painotuksia kuin **Tuomo**
Mannermaa.

Santalan raamattutyöskentely ei ol-
lut eristynyttä kamariteologiaa, vaan se
tapahtui seurakunnassa ja raamattupi-
reissä Raamattu sylissä. Hän oli myös

niitä harvoja ulkomaalaisia, joita kut-
suttiin opettamaan hepreankielisiin seu-
rakuntiin. Työtoverinsa opettaja **Viktor**
Smadjan kanssa hän perusti maanlaa-
juisen messiaanisen nuorisotyön, jonka
puitteissa harjoitettiin erittäin tehokasta
raamatunopetusta. Monet nykyisten mes-
siaanisten seurakuntien johtajista ovat
sen työn piirissä kasvaneita. Saipa Suomi-
kin osansa tuosta raamatunopetuksesta,
kun Santala oli Helsingin Raamattukou-
lun rehtorina 1968–75.

Kysyin hiljattain erältä Helsingin seu-
dun kirkkoherralta, mikä Santalan merki-
tys hänen mielestään on. Hän vastasi, että
tämä oli Suomen kirkon rabbi, joka auttoi
meitä näkemään kristinuskon juutalaisia
juuria ja sai monet nuoret teologit innos-
tumaan kirkon ja juutalaisuuden välisestä
suhteesta.

Risto Santala sai kotiinkutsun juuta-
laisten suurena sovintopäivänä 26.9. On
kuin lähetyksen Herra olisi näin sinetöi-
nyt sovituksen julistajan elämäntyön, ju-
listajan, joka veti punaisen langan vanhan
liiton sovitusuhrista Jeesuksen ristin uh-
riin. Santala julisti ristin evankeliumia.
Ristin varjo häivähti myös Santalan per-
heen elämässä, kun perheen **Ismo**-poika
sairasti ja kuoli Jerusalemissa jo työkau-
den alkupuolella. Tästä koettelemuksesta
nousi kuitenkin Jeesus-todistus: *Pieni astia*
Pyhässä maassa. Kirjasta näkee myös, mi-
ten Kerttu-rouva seisoa kaikissa vaiheissa
miehensä rinnalla ja auttoi tätä toteutta-
maan kutsumustaan. ●

Heikki Nurminen

SLS:n Israelin-lähettilä ja Lähi-
idän työn sihteeri 1964–1996

● Raamatun ja rabbiinisen kirjallisuuden syvällä kaivolla: Risto Santala kirjailijana

Rovasti **Risto Santalan** kirjallinen tuotanto on varsin runsas ja laaja-alainen. Hänen bibliografiastaan löytyy ainakin 25 eri teosta, lisäksi artikkeleita, kirja-arvioita ja osallistumista ajankohtaisiin keskusteluihin. Santala oli kuin Jeesuksen mainitsema lainopettaja, taivasten valtakunnan opetuslapsi ja isäntä, joka runsaasta varastostaan ottaa esiin sekä uutta että vanhaa (Matt. 13:52). Santalan kirjallinen ote oli samantapainen kuin hänen rakastamiensa juutalaisten rabbiinien. Se ei ollut toimittajan kannalta aina helpoin, mutta lukijat rakastivat ja rakastavat Santalan persoonallista kynän jälkeä.

Santalan ensimmäinen teos – sittemmin klassikoksi kasvanut – oli kertomus pienen Ismo-pojan sairaudesta ja kuolemasta Santaloiden ollessa uransa alkuvaiheessa Jerusalemissa. *Pieni astia Pyhässä maassa* on koskettanut lukijoitaan yli kymmenen painoksen verran.

Messias Raamatussa oli Santalan ”kuningasteema”, josta hän kirjoitti lukuisia suomen- ja hepreankielisiä tutkielmia. Niitä käännettiin myös noin kymmenelle kielelle aina arabiaa ja kiinaa myöten. Niistä muodostui *Kristinuskon juuret* -sarja, jota julkaisi useampikin kustantaja, tarpeen mukaan päivitettyinä. Perussanomaa kautta sarjan alku sai osat *Vanhan testamentin Messias-odotus*, *Messias Uudessa testamentissa* ja jatkona *Paavali ihmisenä ja opettajana*. Jeesuksen juutalaisuudes-

ta kertova jo 1964 ilmestynyt ”*Kenenkä te sanotte minun olevan*” tuli Perussanomaa Raamattukirjastoon vielä 2008.

Santala otti mielellään kantaa lähtökohdistaan käsin Raamatun käyttöön ja kirkollisen elämän kiistoihin. *Taivasten valtakuntaa vastaan hyökätään*, *Raamatussa taistellaan*, *Suudelma hunnun läpi – Uusi kirkkoraamattumme ekumenian ja raamattuopetuksen kannalta* ja *Kirkkolaivamme pohjakosketus* kuuluvat tähän alueeseen.

Kaunokirjallisuuden puolelle Santala uskaltautui jo varhain. *Naatan kyyhkyspoika* ilmestyi 1962, *Elihu, vapautettu orja* 2006 oli tavallaan jatkoa siihen. Myös sielunhoito oli kirjoittajaa lähellä: *Savesta astiaksi*, *Armolahjoista armon tasolta*, *Särkymisen siunaus* ja *Sielunhoidon pookari*. Erityisaiheista voisi mainita *Toivon varassa – 1. Pietarinkirjeen sanoma*, *Messiaan ateria*, kirja ehtoolisesta, ja *Rukouksen juurilla*, opas Isä meidän -rukoukseen. Omaa tietään Santala kuvaa kirjassaan *Elämäni perintö*.

Akateemista väitöskirjaa Risto Santala ei toiveestaan huolimatta saanut toteutetuksi. Lienee oikeutettua arvioida, että kirjalliselta kannalta paljon kestävämpää, hengellisesti rakentavaa ja uutta oivalusta Raamatun rikkaudesta ammentavaa kuin yksittäinen korkea opinnäyte on ollut ja on edelleen käsissämme. ●

Reijo Huuskonen

Rovasti, Perussanomaa tuotanto-päällikkö 1988–2008

● Lähetystyö ja syrjintä

Viime aikoina on julkisuudessa tuotu esiin ajatus syrjivästä lähetystyöstä lähinnä lähetyjärjestöjen osalta. Keskiöön on tällöin nostettu perusoikeuksista korostetusti yksi, tasa-arvo/syrjimättömyys ja sen sisällä erityisesti sukupuoli ja sukupuolinen suuntautuneisuus. Tämä ajattelu näkyy esimerkiksi Vantaan seurakuntayhtymän yhteisen kirkkoneuvoston viimeisimmässä vuoden 2012 avustusräähää koskevassa jakopäätöksessä. Siinä lähetyjärjestöt on asetettu keskenään erilaiseen asemaan tulkitsemalla sitä, noudattavatko järjestöjen kannat yleisperiaatteena kirkon linjauksia naispappeus ja muissa tasa-arvoon liittyvissä asioissa. Seuraavassa esitän joitakin oikeudellisia näkökohtia ja arvioita tähän liittyen.

Kirkon linjaukset

Lähetystyö on tai ainakin sen pitäisi olla keskeinen osa kirkon identiteettiä ja työtä. Suomen evankelis-luterilainen kirkko, jolla on omissa asioissaan perustuslakiin perustuva itsemääräämisoikeus (autonomia), toteuttaa käytännön lähetystyötä kohdealueilla lähetyjärjestöjen kautta. Nämä ovat yksityisoikeudellisia yhdistyksiä, joilla on niin ikään perustuslakiin perustuva yhdistysautonomiansa eli oikeus määritellä varsin pitkälti yhdistyksen säännöillä omaa elämäänsä. Kirkon lähetyjärjestön statuksensa ne ovat saaneet kirkolliskokouksen päätöksillä.

Kirkon naispappeutta koskevat viralliset linjaukset ovat kirkolliskokouksen vuonna 1986 tekemässä päätöksessä. Sen sisältöä on analysoitu ja linjattu piispainkokouksen asettaman työryhmän mietinnössä (Sarja B 2006:2) työn johtamisen, työyhteisöjen kehittämisen ja työtur-

vallisuuden kannalta. Päätös ja mietintö koskevat kirkkolain soveltamisalan mukaisesti Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa ja sen työntekijöitä. Ne eivät koske välittömästi lähetyjärjestöjä itsenäisinä, yksityisoikeudellisina yhdistyksinä, joilla on yhdistysautonomia. Kirkko ei mainitulla päätöksellään, mietinnöllä eikä muillakaan virallisilla linjauksillaan ole kieltänyt vakaumuksen eikä mielipiteen vapautta eikä vaatinut, että lähetyjärjestöjen pitäisi palkata naispappeja työntekijöikseen. Tästä ovat muistuttaneet julkisuudessa myös piispat **Simo Peura** ja **Jari Jolkkonen**. Kirkon virallisena linjauksena on myös nimenomaan todettu, että naispappeutta vastustava sen paremmin kuin sen hyväksyvä näkemys ei ole harhaoppi-

Mietinnössä on otettu huomioon kirkkolain lisäksi myös yhteiskunnallinen lainsäädäntö ja eri perusoikeudet (ei vain tasa-arvo). Mietinnössä tunnustetaan nimenomaisesti kirkon työntekijän mielipiteen vapaus ja todetaan, että kirkon tunnustuksen vastaista ei ole suhtautua torjuvasti naisten papputeen. Naispappeuden torjuja voi tulla vihityksi papiksi, jos hän sitoutuu kaikkeen yhteistyöhön kaikkien pappien kanssa. Hän ei voi valita työtehtäviään tai työtovereitaan.

Piispainkokouksen ja kirkolliskokouksen viralliset päätökset ja linjaukset sukupuolivähemmistöihin liittyvissä asioissa korostavat kaikkien ihmisarvon kunnioittamista ja loukkaamattomuutta, sitoutumista kristilliseen käsitykseen avioliitosta miehen ja naisen liittona ja omantunnon vapautta ilman yksimielisyyden pakkoa näkemyksessä homoseksuaalisuudesta. Päätös kirkon työntekijälle annettusta mahdollisuudesta rukoilla parisuhteensa

rekisteröineiden kanssa ja puolesta tehtiin yksinkertaisella enemmistöllä vetoamalla siihen, että kirkon opetus avioliitosta ei ole muuttunut. Kirkolliskokous ei edellyttänyt muiden teologisten näkemysten omaksumista.

Mikä syrjintä ja missä?

Kirkon edellä mainitut linjaukset ottavat huomioon myös yhteiskunnallisen lainsäädännön. Tämän mukaisesti (esimerkiksi yhdenvertaisuuslaki ja sen valmistelutyöt) syrjinnän pitäisi näkyä käytännön toiminnassa. Tällaista ei ole väitetty päätösten tasollakaan tapahtuneen. Pelkkä vakaumus, mielipide tai kannanotto ei ole syrjintää. Esimerkiksi Evankelis-luterilainen Lähetysyhdistys Kylväjän (ELK) kohdealueilla ei naispappeja otettaisi edes vastaan. Sama koskee myös mies- ja naisparisuhteissa eläviä. Tämä voidaan yhteiskunnallisen lainsäädännön mukaan ottaa huomioon myös rekrytoinneissa.

Sen sijaan lähetystyössä toteutuu yhdenvertaisuuslain tarkoittama positiivinen erityiskohtelu heikoimmassa asemassa olevia kohtaan. Näitä ovat erityisesti naiset, köyhät, vammaiset, mielenterveysongelmaiset, työttömät, nuoret ja lapset. Käytännön lähetystyössä ei erotella ihmisiä esimerkiksi sukupuolen tai sukupuolisen suuntautuneisuuden perusteella. Seurakuntia esimerkiksi ELK palvelee täysin niiden ehdoilla erityisjärjestelyjä edellyttämättä ja ketään syrjimättä. Se on noudattanut ja noudattaa näin ollen kirkon virallisia, voimassa olevia päätöksiä ja linjauksia näiltäkin osin.

Vantaan seurakuntayhtymän päätös perusteluineen jättää varsinaisen lähetystyön kokonaan tarkastelun ulkopuolelle ja loukkaa lähetysyhdistyksen ja sen jä-

senten perustuslaillista vakaumuksen ja mielipiteen vapautta asettaessaan lähetysjärjestöt eri asemaan pelkkien kannanottojen perusteella yleisperiaatteena. Päätös syrjii samalla niitä paikallisseurakuntien jäseniä, jotka ovat halunneet ja haluavat tukea lähetystyötä syrjityn lähetysjärjestön kautta. Päätös ja sen perustelut kohtelevat lähetysjärjestöjä epätasa-arvoisesti tiukemmin kuin kirkon linjaukset edellyttävät kirkon työntekijöitä. Päätöksessä ja sen perusteluissa eivät toteudu siihen kirkkolain nojalla sovellettavan hallintolain asettamat kriteerit.

Jää kysymään, mitkä ovat tällaisen syrjinnän ja sen taustalla olevan ajattelun todelliset juuret ja tavoitteet. Voiko Raamatun elämänohjeista ja etiikasta kertoa ja niiden mukaan tässä ajattelussa elää nyky-yhteiskunnassamme? Mitä raamatunkohtia ei saisi ainakaan julkisesti lukea, siteerata ja esittää? Kuka tai mikä elin määrittäisi sallitun esittämisen rajat, kirkolliskokousko vai kenties seurakunnat ja seurakuntayhtymät itsenäisesti eri lailla? Vai olisiko Gallup- tai vastaavilla kyselyillä pyrittävä selvittämään kirkkoon kuuluvien enemmistön kannat syrjintäkysymyksiin? Jäisikö Raamattuun enää mitään Jumalalta tullutta ilmoitusta? Saisiko lopulta syrjintätuomion myös Vapahtajamme, joka erottelevasti väittää olevansa ainut tie pelastukseen ja jos hän ei kelpaa täksi tieksi, edessä on hänen mukaansa ikuinen kadotustuomio? Olisiko evankeliumin julistus lähetystyössä syrjintänä lopetettava?

Näin oikeudellisestakin näkökulmasta katsottuna näyttäisi minusta viisaalta pyysyä lähetystyössä ja muutoinkin Raamatun sanassa, laissa ja evankeliumissa. ●

Jorma Lauronen
Varatuomari, Joensuu

Sananselitystä

Sananselityksissä käsitellään kirkkovuoden kunkin pyhäpäivän yhtä evankeliumikirjan tekstiä niin kuulijoiden kuin saarnaajien avuksi.

Nyt selitettävänä ovat sunnuntaiden 16.12.2012.–3.2.2013 tekstit. Aloitamme 3. adventtisunnuntaista ja päätämme kynttilänpäivään.

Tehkää tie Kuninkaalle

MATT. 11:2–10

3. ADVENTTISUNNUNTAI 16.12.

Herodes Antipas oli vanginnut Johannes Kastajan ja vienyt hänet Makairoksen linnaan. **Josefus** kertoo tästä *Juutalaisten historiassaan*. Linna sijaitsi Kuolleenmeren itärannalla nykyisen Jordanian alueella.

Johannes Kastajan epäily tuntuu oudolta. Kuinka hän, joka oli ainutlaatuisessa tehtävässä Jeesuksen tienraivaajana, saattaa nyt epäillä Jeesuksen messiaanisuutta? Asia selittyy sillä, että Johannes kuten muutkin aikalaiset, Jeesuksen opetuslapset mukaan lukien, odotti Messiaista, joka vapauttaisi juutalaiset kansana Rooman heruudesta. Hän tunsi Raamatun profetiat Messias-kuninkaasta ja toivoi, että Jeesus pian ottaisi hänelle kuuluvan vallan.

Jouduttuaan vankilaan Johannes pettyi luultavasti siihen, ettei Jeesus tullut häntä vapauttamaan. Kuinka Jumalan lähettämän Messiaan sanansaattaja voi joutua kärsimään tällaista? Missä on se Jumalan voima, joka profetioiden mukaan vapauttaa vangitut ja jopa herättää kuolleet?

Kysyysään: ”Oletko sinä se, jonka on määrä tulla?” Johannes viittaa messiaanisiin profetioihin. Messias on nimenomaan ”se tuleva” esimerkiksi seuraavien raamatunkohtien mukaan: 1. Moos. 49:10; Ps. 118:26; Hes. 21:32; Mal. 3:1.

Jeesuksen vastaus: ”– – mitä kuulette ja näette” ei ensisijaisesti viittaa hänen tekemiensä ihmeiden suuruuteen. Sen sijaan hänen viestinsä Johannekselle on: ”Lue Raamattua ja katso, toteutuuko se minun toiminnassani.” Jeesus lainaa kahta Jesajan profetiaa (35:5–6; 61:1). Näin hän kiinnittää Johanneksen katseen kirjoitettuun Sanaan, ei varsinaisesti ihmisiin. Ihmeet tosin ovat messiaaninen merkki; tarkoitus on paljastaa kansalle, kuka Jeesus on.

Jeesuksen tarkoitus ei ollut parantaa kaikkia Galilean sairaita eikä herättää

kaikkia kuolleita. Ne muutamat kuolleista herätetytkin kuolivat tietenkin myöhemmin uudelleen. Näillä ihmeteoilla Jeesus osoitti olevansa Kirjoitusten lupaama Messias.

Johannesta Jeesus ei kuitenkaan vapauttanut vankilasta. Tämäkin tuntuu oudolta. Olisi odottanut, että Jeesuksen tienraivaaja saisi kunniakkaamman lopun kuin pään katkaiseminen julman hallitsijan kynsissä (Matt. 14:1–12). Tämä on kuitenkin linjassa Jeesuksen elämän ja opetusten kanssa. Hänen loppunsa oli yhtä surkea.

Teksti opettaa meille ristin teologiaa. Jumala tekee suuria ihmeitä ja tunnusteita silloin, kun hän haluaa. Hän myös jättää tekemättä silloin, kun hän haluaa. Jumala parantaa sairaita ja jättää parantamatta. Hän kuulee rukoukset. Joskus tuntuu, että hän jättää kuulematta. Me emme voi määrätä häntä emmekä sanella, miten hänen pitää toimia. Hän sen sijaan sanelee sen meille. Joka tapauksessa hän on hyvä Jumala ja rakastava Isä.

Johannes ei ollut vankilassakaan Jeesukselta hukassa. Jeesus ei nähnyt hyväksi vapauttaa häntä sieltä mutta muistutti aikalaisilleen hänen uskostaan ja tehtävästään. Ollessamme elämämme pimeissä hetkissä emme ole Jeesukselta hukassa. Johanneksen vankilalla oli tarkoituksensa, ainakin jälkipolville. Myös meidän vaikeilla vaiheillamme on tarkoitus, vaikei sitä aina näekään. ●

Eero Junkkaala

Pastori, TT, SRO:n raamattuteologi

Herran syntymä on lähellä

MATT. 1:18–24

4. ADVENTTISUNNUNTAI 23.12.

Jakson alku osoittaa, kuinka kihlaus oli jo sitova liitto, jonka yhteen muuttaminen ja sukupuoliyhteys sinetöivät. Kihlatut olivat jo oikeudellisesti aviopuolisoita keskenään. Kihlauksen purkaminen oli virallinen toi-

mi, joka edellytti todistajien läsnä ollessa annettua erokirjaa. Joosef oli ”lakia kunnioittava”. Jatko välillisesti paljastaa hänen olleen lempeä ja armollinen mies.

Lakia kunnioittavana Joosef on pidätynyt yhdynnästä kihlausaikana, vaikka kaikki eivät näin tehneetkään. Lakia kunnioittavana hänellä olisi myös ollut oikeus nostaa iso äläkkä, joka olisi merkinnyt Marialle suurta häpeää ja todellista hengenvaaraa, vaikkei Mooseksen lain kivittämisesäädöksiä tuolloin enää johdonmukaisesti noudatettukaan. Ei Joosef myöskään halunnut aloittaa avioelämää jo lähtöruudussa uskottomaksi osoittautuneen morsiamen kanssa. Ratkaisuksi tuli kaikessa hiljaisuudessa, parin todistajan läsnä ollessa, tapahtuva hylkääminen, joka ei tietysti sekään ollut Marian kannalta ongelmaton ratkaisu: hän päätyisi hylätyksi aviottomaksi äidiksi vanhempiensa nurkkiin.

Ennen suunnitelman toteuttamista Joosef kuitenkin kokee vanhatestamentillisen kaimansa kohtalon: hänkin saa nähdä taivaallisen unen, joka muuttaa hänen elämänsä ja kohtalonsa. Joosef otetaan mukaan taivaalliseen salaisuuteen tulevasta Messiaasta. On kiinnostavaa, että Vapahtajaa odottavalle Marialle omistetun pyhäpäivän ainoa tarjolla oleva evankeliumiteksti käsittelee Joosefia.

Enkelin ilmoitus Joosefille paljastaa pelastushistorian ytimen. Tässä annetaan parilla lauseella kokonaiskuva Jumalan pelastustyöstä Kristuksessa. Kansan (ja koko ihmiskunnan) perustava ongelma on synti (j. 21). Tarvitaan joku, joka pelastaisi meidät synnistä. Syntyvä poikalapsi on tämä Pelastaja. Hänen syntynsä ei ole aviorikoksessa vaan on ”lähtöisin Pyhästä Hengestä” (j. 20). Nämä tapahtumat ovat Vanhan testamentin kirjoitusten täyttymys (j. 22–23).

Merkittäviä ovat nimet, joita tässä syntävästä Pelastajasta käytetään: *Jesus* ja *Immanuel*. *Jesus* (= *Joosua*) oli varsin yleinen nimi noina aikoina. Se viittaa Jumalan pe-

lastavaan toimintaan ja tarkoittaa hepreaksi oikeastaan ’Herra (Jahve) on pelastus’. Kirkkoraamattu antaa merkityksen ’Herra pelastaa’. Varhaiskristityille nimi todisti Jeesuksen jumaluudesta ja tehtävästä maailman Vapahtajana. Kala-symbolin symbolinen merkitys on ’Jeesus Kristus, Jumalan Poika, Vapahtaja’.

Toinen nimi on Jesajan profetian *Immanuel* (7:14; Matt. 1:23), jota ei sitten kyllä Jeesukselle nimeksi annettu. Evankelistalle tämä ei näytä olevan ongelma. Ehkei hän miellä sitä niinkään nimeksi kuin profetaalliseksi salaisuudeksi: Syntyvä Messias ei ole vain hurskas Jumalan palvelija, hän on itse ”Jumala meidän kanssamme”, ihmiseksi tullut Jumalan Poika. Päivän psalmi (Ps. 130) on mielletty profetiaksi, joka sitoo yhteen nämä kaksi nimeä *Immanuel* ja *Jesus*. Herran odotus täyttyy. Hän on meidän kanssamme. Hän pelastaa meidät. ”Minä odotan sinua, Herra, odotan sinua koko sielustani ja panen toivoni sinun sanaasi. Minä odotan Herraa kuin vartijat aamua, hartaammin kuin vartijat aamua. Israel, pane toivosi Herraan! Hänen armonsa on runsas, hän voi sinut lunastaa. Hän lunastaa Israelin kaikista sen synneistä.” (J. 5–8.)

Matteuksen jouluevankeliumin sanoma ihmiseksi tulleesta Jumalasta ja Pelastajasta ei ole Kristus-sanoman sovitamista sen enempiä juutalaiseen kuin hellenistiseenkin kehykseen. Juutalaisuus ei voinut kestää sanomaa inhimillisen ja jumalallisen yhdistämisestä. Hellenistinen kulttuuri taas halveksi ajatusta aineellisuudesta. Todelliseksi ihmiseksi syntynyt Jumalan Poika ei siihen ajateltuun sopinut. Ihmiseksi syntynyt ja ristillä kuollut Messias oli juutalaisille herjaus ja kreikkalaisille hulluutta, kuten Paavali sai huomata (1. Kor. 1:23). Meille taas seimeen syntynyt ja ristille lyöty Kristus on Jumalan voima ja Jumalan viisaus. ●

Lauri Vartiainen

Pastori, SRO:n vararehtori

”Nyt Betlehemiin, siellä me näemme!”

LUUK. 2:15

JOULUAATTO 24.12.

Joulunajan teksteissä on silmiinpistävää, että jouluevankeliumi on tekstinä peräti kolmessa peräkkäisessä jumalanpalveluksessa: aattona, jouluyönä ja jouluaamuna. Tämä on luonnollista, koska moni käy joulunpyhinä kirkossa vain kerran, esimerkiksi juuri aattona iltapäivällä tai yöpalveluksessa, ja haluaa ehdottomasti kuulla tuon tutun tekstin. Aaton näkökulmaksi sopivat kenties parhaiten odotus ja lupaus, siis joulun profetioiden lupaukset (Jes. 11; Miika 5; Jer. 25) ja niiden yhteys jouluevankeliumin ihmeelliseen täyttymykseen.

Otsikko ei ole jouluaaton tekstistä vaan vasta jouluaamun laajennetusta evankeliumilektiosta, Luuk. 2:1–20. Minulle huuhahtukseen: ”Nyt Betlehemiin!” tiivistyy jollain tavoin olennaisesti koko kaari Vanhan testamentin profetioiden suurista lupauksista jouluyön ihmeeseen.

Jouluyön tapahtumat piirtävät eteemme kantavan sillan odotuksesta näkemiseen. ”Siellä me näemme!” Luvattu on syntynyt keskellemme, odotus on päättynyt. On alkanut näkemisen aika.

Paimenten luottamuksen jäljessä meistä tulee lupausten objektien sijasta niiden vastaanottamisen subjekteja. Kedolla lupauksen kuulleista miehistä tulee seimen äärellä vastauksen nähneitä. Tästä näkemisestä miehet palasivat uusina ihmisinä laumansa ääreen. Heillä oli matkassaan Ilosanomien lahja. Kunpa jokainen aattonkirkossa kävijä voisi lähteä laumansa ääreen mukanaan vastauksen näkeminen: ”Teille on syntynyt Vapahtaja”!

”Isain kannosta puhkeaa verso. Hänen ylleen laskeutuu Herran henki.” (Jes. 11:1.) ”Hallitsija on nouseva ja kaitseva Herran voimalla. He saavat elää rauhassa.” (Miika

5:4.) ”Hän on kuningas joka hallitsee viisaasti ja saattaa maassa voimaan oikeuden” (Jer. 23:5).

Profeettojen lupaukset olivat niin valtavia, että odotusten niiden täyttymykseksi täytyi kohdistua johonkin kaikki inhimilliset mitat ylittävään. Ei ihme, että vain harva näki vastausta, kun Jumala sen antoi. Vastaanottajiksi tarvitsi valita sen veran pieniä ihmisiä, että vastauksen mitta-kaava riitti heille. Heille riitti, että viesti oli kohdistettu juuri heille: ”Teille on syntynyt...”

Muutamat Hengen herkin silmin varustetut näkivät Jumalan vastauksen jo idullaan: Maria (”Herra on luonut katseensa vähäiseen”, Luuk. 1:48), Sakarias (”Korkeudesta saapuu luoksemme aamunkoitto”, Luuk. 1:78) ja vanha Simeon vastasyntynyt käsissään (”Nyt annat palvelijasi lähteä, silmäni ovat nähneet valon”, Luuk. 2:29). Moni tulee kulkeneeksi valmiin vastauksen ohi, koska se on liian tuttua ja usein kuultua. Joulun vastaus vaatii herkät silmät ja herkät korvat, sen, että Henki saa avata sen, mikä on ihmisen ymmärrykseltä kätketty.

Joulun sanoma tuo eteemme näkymättömän astumisen näkyvään, äärettömän äärelliseen. Jumalan vastaus kätketty niin pieneen, ettei kenenkään tarvitse sen edestä väistyä eikä kukaan voi sen rinnalla nousta toisia ylemmäs. Vain se, jolle seimeen syntynyt Poika kelpaa, voi nähdä Isän. Jouluyö on uuden näkemisen juhla, Hengen silmin vastauksen vastaanottamisen yö. Joka ottaa Pojan vastaan, voi palata riemuiten arkielämänsä laitumille. Ilman sitä joulu jää väistämättä yhtä tyhjäksi kuin kaikki muukin ajan hampaisiin katoava. Seimen ääreltä löytynyt ilo ei pääty milloinkaan. ●

Erkki Jokinen

SRO:n opistopastori

”Teille on syntynyt Vapahtaja!”

LUUK. 2:1–14

JOULUYÖ 24. 12.

Jouluyön evankeliumiteksti päättyy Suomen kirkoissa uuden raamatunkäännöksen mukaisesti sanoihin: ”Jumalan on kunnia korkeuksissa, maan päällä rauha ihmisillä, joita hän *rakastaa*.” Sen päälle lauletaan ”Halleluja”. Jumalan rakkautta kuvaavaa sanaa *agapee* ei kuitenkaan kreikkankielisessä alkutekstissä ole. Sieltä löytyy sana *eudokia*. Sillä on kaksi merkitystä: 1. '(Jumalan) tahto, mielisuosio'; 2. '(ihmisten) hyvä tahto tai tarkoitus tai halu'. Nyt on kyse Jumalan asenteesta meitä kohtaan. Jouluevankeliumissa Jumala ottaa meidät vastaan käyttämällä kuvaa itsevaltiaasta, joka kumartuu alamaistensa puoleen ja ottaa heidät ”suosiionsa” oman vapaan päätöksensä perusteella.

Kedon paimenet eivät kreikkaa ymmärtäneet. Heille täytyi puhua ymmärrettävästi. Aramean sanaan *razon* 'mielisuosio' sisältyy ajatus uhrista, sovituksista ja synnin anteeksiantamisesta. Näin jo kedolta katsahdetaan suoraan Golgatalle.

Pienoisevankeliumin sisältämä *agapee*-rakkaus sopii jouluyöhön. Paimenia ja koko ihmiskuntaa kohtasi nyt Jumalan vapaa, ansaitsematon ja pohjaton rakkaus. Jokainen joulukirkkoon saapuva on tämän saman rakkauden kohteena. Hän kohtaa sen jouluevankeliumissa, Raamatun sanassa, joka kertoo maailmaan syntyneestä Vapahtajasta. Hänen tulisi kohdata samaa rakkautta myös kristillisessä seurakunnassa. Tuntuu siltä, että vain harvoin kristittyjen välinen rakkaus on vetovoimana tulla tuntemaan todellinen rakkauden lähde, Jeesus Kristus.

On siis päästävä lähteelle. On päästävä näkemään suoraan sitä, miten ja millä tavalla Jumala rakastaa maailmaa, sinua ja minua.

Jumalan pyhän valonhohteen maailman ja meidän syntisen, yönpimeän maailman erottaa toisistaan ohut mutta ihmissilmälle täysin läpäisemätön verho. Se on välttämätön, sillä ilman sitä ihminen tuhoutuisi. Maailmanhistoriassa on ollut hetkiä, jolloin verho on hetkellisesti väistynyt syrjään. Jumalan armo, mielisuosio, on ollut niissä hetkissä mukana, niin ettei ihminen ole niiden takia tuhoutunut.

Kedon paimenet kuuluivat tämän maailman pimeydessä vaeltaviin. Ei heillä ollut mahdollisuutta pitää kiinni juutalaisista puhtaussäännöistä. Eivät he työssä tähden voineet osallistua säännölliseen synagogaelämään. He tiesivät sen. Ihmiset heidän ympärillään tiesivät sen. Heille, arvottomille, täytyi Jumalan hyvä tahto ensimmäisenä ilmoittaa. Jumalan ja ihmisten maailman erottava verho heilahtaa hetkellisesti syrjään, ja kohtaaminen tapahtuu. Syntinen ja Herran kirkkaus ovat samassa tilassa. Jumalan kallis armo on tilanteessa läsnä. Paimenet kykenevät ottamaan vastaan ilosanoman Vapahtajan syntymästä.

Emme saa väsyä painottamaan, että Jumalan rakkaus ihmiskuntaa kohtaan on Jumalan konkreettista toimintaa meidän maailmassamme. Ei eilen eikä toissapäivänä mutta kun riittävästi pannaan ihan tavallisia päiviä peräkkäin, oli tuo hetki, jolloin Maria ponnisteli Jeesuksen ihmisten keskuuteen. Itse syntymään ei kerrota liittyneen mitään poikkeuksellista. Syntyminen on aina raskas, naisen maratoniksi sitä kutsutaan. Vääntöä, huutoa, kipua ja sitten vauvan parkaisu, joka suuntasi Marian ja Joosefin huolet raskaudesta vauvan hoitoon. Jumalan pelastushistorian ihmeellinen vaihe, missä Jumala ottaa asunokseen ihmisen muodon, oli alkanut yhdeksän kuukautta aikaisemmin. Silloin Maria oli tullut raskaaksi Pyhästä Hengestä. Nyt hän eli todeksi enkelin lupaukset ja jo etukäteen Elisabetin kanssa vietetyt

riemun hetket. Läheisen kedon paimenet saivat ensimmäisinä jakaa ilon syntyneestä Vapahtajasta.

Jumalan rakkaus ihmistä kohtaan ei leiju epämääräisessä historian tunkkaisuudessa. Sillä on aivan tietyt koordinaatit tässä maailmassa. Kristus Jeesus syntyi vuonna 7 ”ennen Kristusta” (**Karl Hansen**) Betlehemin pienessä kylässä lähellä Jerusalemiä. Jeesus eli lapsuuden ja nuoruuden, kunnes hän ”noin kolmekymmenen vuoden iäisenä aloitti työnsä” (Luuk. 3:23). Hän lähti palvelemaan ja täyttämään Messiaan tehtävänsä. Jeesus täytti lain jokaisen ihmisen puolesta. Emme voi omalla hyvällä elämällämme enää lisätä mitään tähän Jeesuksen pelastustyön ensimmäiseen vaiheeseen. Jumalan pyhä laki on kaikkine vaatimuksineen täytetty jokaisen maailman ihmisen puolesta. Jumalan rakkaus ihmistä kohtaan täyttyi Golgatalla, missä Betlehemin vauvasta aikuiseksi kasvanut Jeesus sovitti ihmiskunnan synnit. Jeesus tuli synniksi (2. Kor 5:21) ja kiroukseksi (Gal. 3:13) häneen siirretystä synnistä (Jes. 53:6). Alköön joulukirkkoon saapunut sanankuulija jääkö vaille tämän joulu-evankeliumin tähtäyspisteen kuulemista! Vain tämän evankeliumin kuulemisesta ihminen pääsee käsittämään, että Jumalalla on mielisuosio myös tämän päivän suomalaista kohtaan. Jumalan rakkaus ihmistä kohtaan ei ole vaaleanpunaista vaan verenpunaista.

Kerrotaan eurooppalaisesta monarkista, joka aiheutti hovilleen usein huolia. Hän hävisi hovista ja käveli tuntemattomaksi tekeytyneenä ihmisten keskuudessa. Kun häntä pyydettiin lopettamaan tällaiset tempaukset turvallisuutensa tähden, hän vastasi: ”En voi hallita kansaani, ellen tiedä, kuinka he elävät.” Meillä on Jumala, joka tietää, mitä on elää ihmisen elämää. Hän tuntee sinut. ●

Harri Niemelä

Jämsän seurakunnan vs. kappalainen

Herramme armorikas syntymäjuhla

LUUK. 2:1–20

JOULUAAMU 25.12.

Kesäkuun 19. päivänä vuonna 1944 Turun tuomiokirkon kellojen 12 lyöntiä kuultiin ensi kerran Yleisradion välittämänä koko valtakunnassa. Kannas oli murtunut ja vihollinen Viipurin porteilla. Kuukautta myöhemmin (16.7.) presidentinrouva **Gerda Ryti** puhui radiossa kahdentoista lyöntien jälkeen ja liitti rukousvetoomukseensa kansallispyhäkön kellojen lyönnit ja maan kohtalon toisiinsa. ”Synnyinmaa on hädässä.” Kootkoot Turun kellojen lyönnit koko kansan rukoilemaan! Joulurauhan Turku lienee julistanut kaupungin perustamisesta lähtien. Neljästi tiedetään julistuksen jääneen antamatta: isonvihan 1721 ja Suomen sodan 1809 aikaan sekä vuonna 1917 ja talvisotavuonna 1939. Turku jatkaakoon! Tänään kellojen lyötyä 12 on Suomen Turku julistanut joulurauhan. ”On meidän Herramme ja Vapahtajamme armorikas syntymäjuhla.”

Joulu on Jumalan ihmiseksi tulemisen juhla. Tuskin lienee kaltaisiamme muilla planeetoilla, sillä tänne luomaansa maailmaan Jumala tuli ja aloitti käyntinsä neitsyt Mariasta. Koska emme osaa paremmin sanoa, mistä hän tuli, toteamme, että hän jätti taivaan kirkkauden. Luukas myöhäisheränneenä Antiokian pakanakristittynä katsoo joulua haastattelemiensa Marian ja paimenten silmin. Juutalainen Matteus ehti tutustua Joosefiinkin ja näkee Jeesuksen syntymän isän aatoksin. Johannes-teologin joulu luotaa pelastushistorian suuret ulottuvuudet. Luukkaan 2-osainen teos valmistuu vuoteen 62 jKr mennessä ja evankelistakollegojenkin vastaavat ilmeisesti samoihin aikoihin. Kaikilla on inkarnaation ihme.

Vuonna 31 eKr **Augustus** 32-vuotiaana vakiinnutti olot. Hän hallitsi vuoteen 14

jKr, jolloin hän kuoli 77-vuotiaana samoihin aikoihin kuin isä Joosefkin. Teatterimies Augustuksen viime sanoiksi väitetään: ”Taputtakaa käsiänne, näytelmä on päättynyt.” Maailman tuolloin ehkä 200 miljoonasta ihmisestä puolet asui Rooman valtakunnassa ja maailman kahdeksasta miljoonasta juutalaisesta kaksi miljoonaa Israelissa. Valtakunnassa Lähi-itä oli levottomin.

Juutalaiset maksoivat veroa 50 % perheen tuloista, neljännes keisarille Roomaan ja neljännes Herodeksen paikallishallinnolle. Evankeliumin ensimmäiset lukijat muistivat Juudaksen v. 6 jKr nostattaman verokapinan. Siksi Luukas huomauttaa, että jouluevankeliumin verollepano ei ollut se vaan aikaisempi, ”ensimmäinen”. Väestönlaskenta veropäivityksineen tapahtui noin 12 vuoden välein. Juutalaiset laskivat aikansa maailman luomisesta, roomalaiset Rooman perustamisesta ja kreikkalaiset ensimmäisistä olympialaisistaan. Luukas ei merkitse mitään näistä, koska evankeliumi kuuluu kaikille, ja Matteus kokoaa sukupolvien ketjun aikaakin määrittämään.

Luukas ikään kuin asettaa rinnakkain kaksi kaupunkia ja kaksi hallitsijaa: Rooma ja Betlehem, Augustus ja Jeesus. Kumman puolesta olisit lyönyt vetoa? Tuntuu kuin Jumala olisi järjestänyt mahdollisimman nöyryyttävät puitteet tulemiselleen kahden maalaisnuoren varassa. Huutaessaan: ”Jumala on suuri!” muslimit ilmaisevat totuuden, jota enkelin ei tarvinnut tulla kertoamaan. Sen sijaan hän sanoi: ”Te löydätte lapsen kapaloituna seimessä.” Matteukselle Jeesusun syntymä varmistaa, että ”Jumala on kanssamme”.

Luukkaalla puolestaan on suuri ilo alussa ja lopussa. Jouluyönä kohtasivat Jumalan kaksi maailmaa: tämä, joka koostuu kedoista, veroista ja herroista, ja se toinen, johon kuuluvat enkelit, pahan valat ja olosuhteet nimeltä taivas ja helvetti.

Jumala, jolla ei ole menneisyyttä eikä tulevaisuutta, tuli aikaan ja paikkaan. Jumala, jota mikään ei rajoita, otti rajallisuuden ylleen. Tietäjät saattoivat huudahtaa: ”Tämä on loputtoman tutkimusmatkamme päätepiste” ja paimenet: ”Tämä on taivasmatkamme lähtöpiste.” Nyt Betlehemiin! Varjot ja surut on pyyhkäisty pois, elämä on tullut! Paimenia ei edes mainita nimeltä, mutta he saavat jouluevankeliumin 20 jakeesta 13 varmaankin siksi, että voisit liittyä heidän seuraansa. Olisivathan he ihmeellisen näkynsä kanssa voineet lähteä vaikka Jerusalemiin, mutta Betlehemin maamaja sai riittää.

Enkelit palasivat sinne, mistä olivat tulleetkin, mutta paimenille ja meille jäi Jumalan ilmoitussana. Se sana vaikutti paimenissa uskon, pani liikkeelle ja teki iloisiksi ja puheliaksi – ilman viiniäkin. Paluu työhön oli nyt arjen juhlaa. Jouluevankeliumi kertoo meille muutoskertomuksen: näin paimenista tuli taivaan tien kulkijoita – jouluseurakunta! Sama voi tapahtua sinulle.

Evankeliumin ääni on kauttaaltaan ”tänä päivänä” ja ”nyt”. Kysymyksessä on sinun ikioma elämäsi tässä ajassa ja ikuisuudessa. Ennen kuin joulut kohdaltasi ovat ohi, kysy vakavasti: ”Miksi Jeesus tuli?” Tai itse asiassa sama kysymys henkilökohtaisemmin: ”Miksi sinä tähän maailmaan tulit?” Elämänkatsomuksestasi ja mielipiteistäsi riippumatta elämäsi ei ole sidoksissa Jeesusukseen vain siksi, että vietät joulua 2012 jälkeen Jeesusun syntymän, vaan ennen muuta siksi, että Jeesus sanoi: ”Minä olen tie, totuus ja elämä, eikä kukaan tule Jumalan, Isän luo muutoin kuin minun kauttani.” Suhteesi Jeesusukseen määrittää elämäsi ja ikuisen tulevaisuutesi, sillä hän on tie, ainoa tie Jumalan luo. Vastaa joulun sanomaan ”Teille on syntynyt Vapahtaja” kuin odottamallesi ystävälle: ”Kiitos, että tulit!” ●

Keijo Rainerma

Sana tuli lihaksi

JOH. 1:1–14

JOULUPÄIVÄ 25.12.

Johanneksen evankeliumin joulukertomus poikkeaa Matteuksen ja Luukkaan vastaavasta – Markuksellahan sitä ei ole. Esitykset eivät ole kontradiktoria, kuten liberaalieksegeeteillä on tapana ajatella, vaan näkökulma on erilainen. Markuksen aloittaessa suoraan Jeesuksen julkisen toiminnan alusta ja ottaessa esiin sen johdopäätöksen julkisen julistamisen, jonka asiaperusta näkyy Matteuksen ja Luukkaan esittämässä neitseestäsyntymässä, menee Johannes varsinaisiin juuriin, Jeesuksen olemiseen jo ennen Marian ilmestyspäivää. Ennaltaolo, pre-eksistenssi, jonka Paavali ottaa esiin Filippiäiskirjeen hymnissään, on varsinainen asiaperuste sille, että jouluna Betlehemissä Marialle syntynyt lapsi on Jumalan Poika, samalla kertaa Jumala ja ihminen, kokonaan molempia, erottamatta ja sekoittamatta, kuten Khalkedonissa määriteltiin.

Vanha viisaus on, ettei järjessä voi olla sellaista, mikä ei ennen ole ollut aisteissa. Siksi ihminen tarvitsee empiriaa. Uusateistien tarinoista kuulee, että kysymys on tästä: on mahdotonta uskoa, koska Jumalaa tai mitään hengellistä todellisuutta ei voi nähdä. Johanneksen vastaväite ei ole, että pitää vain uskoa. Hän vetoaa siihen, että armollinen Jumala on antautunut aistein tavoitettavaksi. ”Sana tuli lihaksi, ja me katselimme hänen kirkkauttaan.” Ettei kysymys ole Johanneksella vain puolihuolimattomasta sivuheitosta, näkyy siitä, että hän vetoaa samaan vielä vanhuudessaan kirjoittamassaan kirjeessä: ”Mikä on alusta alkaen ollut, minkä olemme kuulleet, minkä omin silmin nähneet, mitä katselleet ja käsin koskettaneet, siitä me puhumme: elämän Sanasta. Elämä ilmestyi, me olemme nähneet sen, ja siitä me todistamme. Me ilmoitamme teil-

le iankaikkisen elämän, joka oli Isän luona ja ilmestyi meille. Minkä olemme nähneet ja kuulleet, sen me myös teille julistamme.” (1. Joh. 1:1–3.)

Pietari käyttää samaa argumenttia: ”Emmehän me, silloin kun saatoimme teidän tietoonne Herramme Jeesuksen Kristuksen voiman ja tulemisen, olleet lähteneet seuraamaan mitään ovelasti seipitettyjä taruja, vaan olimme omin silmin saaneet nähdä hänen jumalallisen suuruutensa.” (2. Piet. 1:16.)

Näkeminen, kuuleminen, koskettaminen, kokeminen johtivat ensimmäiset kristinuskon kannattajat ja levittäjät uskoon. Sama tie on avoin myös heidän jälkeisilleen sukupolville, tosin ei – tietenkään – omina aistihavaintoina vaan luottamuksena silloin eläneiden todistajien luotettavuuteen, jota puolestaan voidaan perustella monin tavoin. Periaatteessa samalla tavalla tiedämme useimmista niistä asioista, joita pidämme epäilemättä tosin: meillä ei ole niistä omia havaintoja eikä kokemuksia, mutta luotamme muiden havaintoihin, kokemuksiin ja tutkimuksiin.

Oikeastaan tietomme ei ole tietoa sanan ankarimmassa merkityksessä vaan uskoa ja luottamusta. Tätä se ei ole vain silloin, kun joudumme tyytymään muiden välittämään tietoon, vaan myös silloin, kun vetoamme omiin aistihavaintoihimme. Uskomme ja luotamme siihen, että aistimme välittävät meille oikeaa tietoa. Se, mitä tietoisuutemme pitää totena, vastaa sitä ulkoista asioiden tilaa, joka on mieleemme ulkopuolella. Periaatteessa asia on samanlainen ajateltaessa Jumalaa maailmaan ihmiseksi syntyneen Kristuksen kautta katseltuna tai niitä tähän näkyvään maailmaan luonnollisesti kuuluvia asioita, joiden keskellä elämme. Tiedon ja uskon raja ei ole selvä eikä jyrkkä, kuten arkikokemuksemme olettaa.

Äärimmäisen rikkaasta tekstistä voi nostaa esiin tämän pääasian lisäksi

muutakin. Jeesusta nimitetään ”Sanaksi”, alkukielellä *Logokseksi*, joka on filosofisena ja uskonnollisena käsitteenä käypää tavaraa. Kuullessaan puhuttavan Kristuksesta Logoksena saattoi sen hellenistisen ajan pakanallinen ihminen heti samastaa kuulemaansa keskeisimpään olevaisuutta koossapitävään viisauteen, jota hänkin aavisteli oman uskomusmaailmansa kautta. Logos muodosti kosketuskohdan oman todellisuuden ja uuden, kristillisen sanoman välillä. Sama näkyy Paavalin puheesta Ateenassa: ”Sen, mitä te tuntemattanne palvelette, sen minä teille julistan.”

Teksti puhuu myös ihmisten reaktioista, torjumisesta ja vastaanottamisesta. Epäusko torjuu Jeesuksen ja jää koskettamattomaksi, usko ottaa Jeesuksen vastaan, ja se johtaa muuttumiseen, uudestisyntymiseen, johon Johannes palaa luvussa 3. Uudestisyntyminen ei tapahdu ihmisen omasta tahdosta eikä voimasta, vaan sen lahjoittaa uskossa vastaanotettu Jeesus omalla armollaan ja voimallaan. Hän antaa *exuusian*, oikeuden, tulla Jumalan lapseksi. Luonnostaan ihmisellä ei tätä oikeutta ole, koska synty on tuottanut rikkomuksena moraalisen ja oikeudellisen esteen Jumala-yhteydelle. Sovitus, joka oli Jeesuksen maailmaan syntymisen syvin syy, poisti tämän oikeudellisen esteen. ●

Arno Toivanen

Rovasti, eläkkeellä oleva
Iisalmen kirkkoherra

Kristuksen todistajat

MATT. 10:16–22

TAPANINPÄIVÄ, 2. JOULUPÄIVÄ
26.12.

Raamatussa puhutaan vastustuksesta, joka kohdistuu Jumalan pelastussuunnitelman välittäjiin. Jeesus muistutti Vanhan testamentin vainoista. Heparalaiskirje jatkaa kertoen heidän koettelemuksistaan. Kain vainosi Aabelia, Joosefia vaino-

sivat omat veljet, Daavidia kuningas Saul, Elia pakeni Ahabia, Jeremia heitettiin kairoon, Aamos karkotettiin Beetelistä, Danielin kolme ystävää heitettiin tuliseen pätsiin.

Israelin kansa kärsi vainoa. Kyse ei ollut vain kansojen keskinäisestä valtopoliitikasta Makedonian, Syyrian tai Egyptin piitässä Israelia valtansa alla. Kyse oli myös uskon ja epäuskon taistelusta. Tuhannet juutalaiset muuttivat naapurimaihin Jeesuksen syntymää edeltäneiden kolmen vuosisadan aikana. Syyria pani toimeen vainon, jossa tuhansia juutalaisia tapettiin, koska he kieltäytyivät osallistumasta pakanalliseen epäjumalanpalveluun ja pyysivät uskollisina Jumalan ilmoitukselle.

Jeesuksen edelläkävijää, Johannes Kastajaa, vainottiin. Hänet vangittiin ja mestattiin. Jeesusta vainottiin heti syntymän jälkeen. Toimintansa alussa hän ilmoittikin kokevansa Johannes Kastajan kotalon. Jeesuksen vangitseminen, pahoinpitely ja ristiinnaulitseminen eivät olleet sattumaa. Jumalan pelastussuunnitelma huipentui siihen, että hän itse ihmiseksi tullessa kärsi raskaimmat seuraukset ihmiskunnan syntien tähden. Ellei hän olisi kärsinyt eikä sovittanut syntejämme, meidän olisi itse kärsittävä kadotuksen vai-va syntiemme rangaistukseksi. Jeesuksen tähden meidät on täydellisesti lunastettu vapaaksi syntiveiloistamme. Jokainen Jumalan anteeksiantoon uskova on pelastettu. Ei ole mitään kadotustuomiota niille, jotka ovat Jeesuksessa Kristuksessa.

Ikuinen elämä on pelastetuille lepo kaikista vaivoista. Tässä elämässä kristityt joutuvat yhdessä kaikkien muiden kanssa kokemaan synnin ajallisia seurauksia. Lisäksi he joutuvat elämään kuin lampaat susien keskellä, vainottuina uskonsa tähden. Maailmaa ärsyttää puhe Jeesuksesta. Se haluttaisiin vaijenta. Jeesus valmisti opetuslapsiaan siihen, että he tulevat kokemaan maailman vihaa, her-

jausta, panettelua, pahoinpitelyä, oikeuteen vetämistä, hengellisistä yhteisöistä erottamista, vieläpä marttyyriutta. Kaikki tämä oli tuleva heidän osakseen hänen nimensä tähden. Niiden, jotka ottavat vastaan evankeliumin, on tähän varauduttava. Jopa aivan läheiset, oman perheen jäsenet, saattavat nostaa vainon Jeesukseen uskovia vastaan. Älkööt he kuitenkaan menettäkö toivoaan. Kristityillä on kaksi puolustajaa: Jeesus isän tykönä taivaassa ja Pyhä Henki täällä heidän sydämessään. Henki antaa oikeat sanat silloinkin, kun vainotut eivät tiedä, mitä heidän pitäisi sanoa, kun heitä vainotaan ja riisutaan omista voimistaan, rohkeudestaan ja kyvystä puolustaa itseään.

Vaikeat ajat opettivat kärsivällisyyttä jopa Jeesukselle, vaikka hän on Jumalan Poika. Hän muistutti, että vaino, kaikista kauheuksistaan huolimatta, kertoo sen kohteeksi joutuneen opetuslapsuudesta, suhteesta Jumalaan. Se on todistus uskosta niille, jotka eivät usko, ja Jumalan kutsu vainoojille ottaa vastaan lahjoista suurin, ikuinen elämä Kristuksessa. Toinen joulupäivä kertoo tällaisesta kristityn todistuksesta. Jerusalemin alkuseurakunta ei välttynyt vainolta, koska apostolit eivät lakanneet muistuttamasta ihmisten syntisyydestä ja Jeesuksen ristiinnaulitsemisesta. Julistus hänen kuolleista nousemisestaan lisäsi vihaa ja katkeruutta niissä, jotka luulivat päässeensä eroon hänestä.

Fariseukset ja kansa olivat aluksi maltillisia. Stefanoksen tähden heidän asenteensa muuttui. Hänen väitettiin puhuneen lakia ja pyhäkköä vastaan. Nousi myrskyisiä vaino kristittyjä vastaan. Stefanos kivitettiin. Koko seurakunta hajosi eri puolille Juudeaa ja Samariaa. Ennen kuolemaansa Stefanos rukoili kivittäjien puolesta. Ainakin yksi näistä kääntyi. Saulus, uudelta nimeltään Paavali, muutui kristittyjen vainoojasta Kristuksen todistajaksi ja vainotuksi.

Vaikka kristittyjen asema oli Roomassa tukala keisari Neron järjestelmällisissä vainoissa, apostolit kehottivat kristittyjä olemaan alamaisia esivallalle, rukoilemaan sen puolesta ja antamaan keisarille veroa, niin kuin Jeesus opetti. Keveä ja pinnallinen usko ei olisi kestänyt noissa vainoissa. Tarvittiin samanlaista asennetta kuin oli niillä uskovilla, joihin Jeesukin viittasi. Raamattu kertoo nyt meille rohkaisuksi niistä, joita oman heikkouden keskellä kantoivat Jumalan lupaukset. Ennen kaikkea kantakoon meitä niin kuin heitä ikuisen elämän toivo. On viisautta pitää itsepintaisesti kiinni Jumalan sanan totuuksista ja elää niihin turvaten. On viisautta taistella syntiä vastaan ja kilvoitella, sillä sotkeutuessaan synnin syövereihin kristitty on heikoilla ja helppo saalis vastustajalle. On viisautta elää päivittäin syntien anteeksiantoon turvaten. Se tekee kristitystä vahvan ja antaa voimia ja rohkeutta, joita hänellä ei muuten ole. Jumalan vahvistamana hän kykenee osoittamaan rakkautta vainoojiaankin kohtaan ja rukoilee heidän puolestaan.

Kristittyjen vainoaminen tavalla tai toisella ei lopu nykyisenäkään aikana. On olemassa syvä juopa jumalattomien ja Kristuksen sanalle uskollisten välillä. Raamatussa ennustetaan elävää kristillisyyttä vastaan suunnattujen vainojen lisääntyvän ja kiihtyvän, mitä lähempänä ollaan nykyisen maailmanajan päättymistä. Ei ole sattuma, että vainoilla on merkittävä sija Raamatun viimeisessä kirjassa. Emme voi vainoille mitään, mutta kristittyjen on lupa etsiä suojaa ja paeta, jos niin on tarvis. Uskosta luopuminen on eri asia kuin itsensä suojeleminen. Alkuseurakunnastakin lähdettiin uusille seuduille vainojen puristaessa. Samalla evankeliumi levisi noille uusille alueille. Evankeliumi on tarkoitettu kaikille kansoille. ●

Antti Herkkola

Kalvolan seurakunnan kirkkoherra

Pyhä perhe

1. SUNNUNTAI JOULUSTA 30.12.

LUUK. 2: 33–40

Tätä pyhäpäivää ei ole kirkkovuodessa aina. Kun se on, jumalanpalvelukseen osallistuu ehkä vähän väkeä, koska suuri joulu on juuri ohitettu ja tämän pyhän sisältö ei tunnu sen rinnalla tärkeältä. Kirkon evankeliumikirjassakin pyhälle on vain yksi tekstivuosikerta, joten vaihtelua ei ole.

Päivän evankeliumi kertoo Joosefin, Marian, Jeesuksen sekä iakkäiden Simeonin ja Hannan kohtaamisesta Jerusalemin temppelissä. Simeon puhkeaa lapsen nähdessään rukoilemaan: ”Silmäni ovat nähneet sinun pelastuksesi, jonka olet kaikille kansoille valmistanut: valon, joka koittaa pakanakansoille, kirkkauden, joka loistaa kansallesi Israelille” (Luuk. 2:30–32).

Nämä ihmiset kuuluivat ilmeisesti hengelliseen, epäpoliittiseen liikkeeseen, jota sanottiin ”maan hiljaisiksi” (Ps. 35:20). He eivät olleet oikeistolaisia saddukeuksia, eivät keskustalaisia herodilaisia, eivät vasemmistolaisia fariseuksia, eivät väkivaltaista vallankumousta ajavia ääri-vasemmistolaisia selootteja, eivät yhteiskunnan ulkopuolelle asettuneita Qumranin essealaisia. He olivat vähävaraisia, työteliäitä, Jumalan ja yhteiskunnan laille kuuliaisista, veronsa maksavia, huomamattomia hurskaita, yksittäisiä henkilöitä, perheitä tai järjestymättömiä pieniä piirejä. He uskoivat Israelin Jumalaan, kuuntelivat Raamatun sanaa, osallistivat synagogan sapattijumalanpalveluksen rukouksiin, lauloivat Israelin virsiä ja tekivät pyhiinvaellusmatkoja Jerusalemiin. He odottivat kärsivällisesti ”Israelille luvattua lohdutusta” (Luuk. 2:25) eli Messiasista Herran (kärsivänä) palvelijana, jollaisena Jesajan laulut (42:1–7; 49:1–6; 50:4–9; 52:13–53:12) ja niihin liittyvä paljon myöhempi (pseudepigraafinen) Heenokin kirja hänet esittävät. Heille Messias ei ollut

virallisen juutalaisuuden mahtava kuningas, joka väkivallalla kukistaisi Rooman sarron ja vapauttaisi Israelin.

”Maan hiljaiset” kasvattivat lapsensa samaan uskoon. Tällaisessa henkisessä, hengellisessä ja yhteiskunnallisessa ilmapiiirissä Jeesus kasvoi, ei katkeruudessa eikä vallankumouskiihkossa. Joosef ja Maria tottelivat keisarin verollepanokäskyä ja esivaltaa. Niin kuin he Jeesuskin sitten antoi ”keisarille, mikä keisarille kuuluu, ja Jumalalle, mikä Jumalalle kuuluu” (Matt. 22:15–22).

Evankeliumikirjassa päivän otsikkona on *Pyhä perhe*. Se onkin perusteltua. Vaikkei Joosefilla ollut fyysistä sidettä Jeesukseen, hänen asemansa Jeesuksen kasvatusisänä ja Abrahamista juontuvaan sukuun liittäjänä (Matt. 1:1–16; Luuk. 3:23–38) oli ainutlaatuinen. Vaikka Jeesus Jumalihmisenä oli ainutlaatuinen, hänen ihmisyydelleen oli suuri merkitys sillä, millaisessa perheessä hän kasvoi. Hän ei joutunut kokemaan ”lasista lapsuutta”, ei vanhempien välien rikkoutumista, ei vanhempien julmuutta lasta kohtaan. Suomalaiset avioliitot kestävät nykyään keskimäärin 11 vuotta. Vähän alle puolet niistä päätyy eroon. Vuonna 2010 yhden vanhemman perheitä oli 117 782, isän ja lapsen muodostamia näistä 13 %. Avopareilla muuttaminen erilleen on lähes kolme kertaa yleisempää kuin aviopareilla. Jos parilla on yhteinen lapsi, eroaminen on epätodennäköisempää.

Sen sijaan Jeesus on kyllä saanut kantaa kaksi tuhatta vuotta aviottoman lapsen häpeää niin kuin äitikin omaa häpeäänsä. Kokemuksesta hän ymmärtää nämäkin kärsimykset. Jeesus huolehti leskiäidistään viimeiseen hengähdykseensä saakka.

Espanjalainen arkkitehti **Antoni Gaudí** (1852–1926) suunnitteli Barcelonaan tempelin, joka vasta kaksi vuotta sitten vihittiin kirkoksi. Se on yksi maailman erikoisimmista ja tunnetuimmista kirkoista ja

Barcelonan maamerkki ja tunnetuin nähtävyys. Sen nimi on *Pyhä perhe* (*La sagrada familia*). Tämä leimaa koko kirkkoa. Yksi sen neljästä fasadista on omistettu Jeesuksen syntymiselle ja ihmisyydelle. Siinä on hänen synnyttäjänsä, neitsyt Maria. Oven yläpuolella on veistoksena Joosef. Toinen fasadi kuvaa Jeesuksen kärsimystä ja kuolemaa. Sen yläpuolella on kivinen veistos Ristiinnaulitusta, jonka taipuneen pään päällä on avoin kirja – Raamattu. Yhdistämällä Raamatun sen keskeisimpään ja vaikeimpaan, ihanimpaan ja pyhimpään tapahtumaan arkkitehti korostaa kirkon avautumista Raamatusta ja Raamatun keskeistä asemaa. Alttarin yllä on katos, jonka alapuolella Jeesus, Pyhän perheen Poika, ristiinnaulittuna kaartuu alttarin ja kirkkokansan ylle.

Nasaretin pyhä perhe oli rakkauden, rukouksen ja työn tyyssija, joka perustui yhden miehen ja yhden naisen uskolliseen rakkauteen ja oli siten kehys uudelle elämälle sen saadessa alkunsa, syntyessä, kasvaessa ja luonnonmukaisesti loppuessa. Tämä perhe on mallina ”tavallisemmillekin” perheille. Olennaista on, että Jeesus oli siellä. Hän antaa yhä avun niillekin kodeille, jotka eivät ole yhtä ehjiä ja sopuisia kuin hänen kotinsa. Itsensä uhraava rakkaus on perheen perusta.

Alkukielisessä Uudessa testamentissa esiintyy usein sana *oikos*, jonka peruseritys on ’rakennus’, ’talo’. Se tuli merkittävään myös niitä, jotka talossa asuvat, eli ’perhettä’ ja sen ’kotiä’. Sitä käytetään myös Jumalan seurakunnasta, jonka yhteisöllinen ydinolemus on perhe. Toisaalta se saa mallinsa maallisesta perheestä. Toisaalta se vaikuttaa maallisiin perheisiin mallin ja voiman antajana. Niin kuin pyhässä perheessä oli isä ja äiti, niin seurakuntaperhekin tarvitsee isän ja äidin. Tämä on yhteisöllinen ydinajatus uusitamentillisessä käsityksessä seurakunnan virasta/viroista.

Aarrearkku Luukkaan jouluevanke-liumin lukijalle ja julistajalle on tanskalaisen **Karl Robert Hansenin** ”*Ja tapahtui niinä päivinä, että...*” (1984). Se julkaistiin suomeksi 1986 Perussanomien Raamattukirjastossa niteenä 5 ja on nyt loppuunmyyty. Sitä kannattaa kuitenkin kysyä kirjastosta. Siitä saa aineistoa jopa 125 joulupuheeseen! Edellä sitä on käytetty jonkin verran. Perussanomien kannattaisi ottaa kirjasta uusi painos. ●

Raimo Mäkelä

”Hän ei väisty viereltäsi”

LUUK. 13:6–9

UUDENVUODENAATTO 31.12.

”Tänne saakka on tultu hänen voimassaan, huomispäivästä vielä en tiedä.” (*Exit.*)

Vuodenvaihde voi olla hyvä aika pysähtyä tarkastelemaan mennyttä vuotta. Päivittäisen tilinteon lisäksi on ajoittain hyvä arvioida omaa elämää ja omia tekoja myös laajemmin Jumalan edessä. Anna Jumalan sanan ja rukouksen johdattaa sinua tällaiselle paikalle!

Kysymykset auttavat itsetutkistelussa. Niitä voivat olla esimerkiksi: Mitä hedelmää on vuoden aikana syntynyt? Mitä olet tehnyt ja saavuttanut? Onko elämäsi suunta oikea?

Päivittäin tarvitsemme oikeaa itsetarkkailua ja anteeksiantamusta. Omat tekomme eivät kestä Jumalan kasvojen edessä.

Vertaus hedelmättömästä viikunapuusta jää avoimeksi. Jo kolme vuotta Herra on odottanut hedelmää turhaan. Nyt on mitta täysi. Puu on poistettava. Puutarhuri pyytää vielä yhtä armon vuotta, mutta vertaus jää kesken. Emme tiedä, saako puu aikaa vai kaadetaanko se. Vertaus on jatkoa Jeesuksen parannussaarnalle, joka kohdistuu jokaiseen ihmiseen. Hän haastaa kuulijansa tekemään parannuksen. Apostolit jatkoivat samaa julistusta: ”Kaikkien ihmisten kaikkialla on tehtävä

parannus” (Ap.t. 17:30). Vaikein kysymys kohdistuu kuulijaan: Emme tiedä, onko vielä armon aikaa jäljellä vai onko jo tehtävä lopullinen tilinpäätös.

Usko Jumalan hyvään huolenpitoon on vahva. Luottamus Jumalan armoon on niin vahva, ettei hedelmättömän viikunapuun lisääikaa epäillä lainkaan. Nykäänäkäntönsä otsikko kertoo armollisesta lopputuloksesta. Sitä ei epäillä. Meille ei kerrota, saako puu vuoden armon aikaa vai kaivetaanko se juurineen pois. Emme myöskään tiedä, onko puu hedelmätön myös vuoden jälkeen. Minkään ei tulisi olla elämässä itsestään selvää, ei edes sen, että hedelmäpuu kantaa aina hedelmää.

Jeesus puhuu kylväjävertauksessaan siemenestä, joka kantaa hyvässä maassa satoa kolmekymmen-, kuusikymmen- tai jopa satakertaisesti. On mahdoton ajatus, ettei hyvässä maassa kasva hyvää satoa. Siksi maa kuokitaan ja lannoitetaan.

Entä jos ihminen ei ole hyvää maata, ei hyvä puu eikä kannu hyvää satoa? Tämä on kipeä kysymys. Olisi jo aika, mutta syystä tai toisesta hyvää hedelmää ei synny. Kuinka kauan kelpaan hyödyttömänä? Vienkö minä elinvoimaa muilta?

Luther selittää *Isä meidän* -rukouksen selityksessä: ”Jumalan hyvä, armollinen tahto tapahtuu kyllä ilman rukoustammekin, mutta me pyydämme tässä rukouksessa, että se tapahtuisi myös meidän keskuudessamme.” Jumala on armollinen ja laupias. Miten tähän voi sovittaa Jumalan tuomion?

Päivän vertauksessa puutarhuri ja omistaja on ymmärretty Jumalan kahdeksi puoleksi, totuudeksi ja armoksi. Pyhä Jumala on kiivas ja tuomitsee oikeudenmukaisesti kaiken väärän, mutta hän on myös suuri armossaan ja laupeudessaan. Jumalan laki sanoo: ”Kaada se.” Jumalan evankeliumi sanoo: ”Anna sen olla vielä vuosi.”

Jo kolme vuotta eikä lainkaan hedelmää! Uskonnolliset johtajat myös saivat

kolme vuotta kuulla Jeesuksen opetusta. Heissä ei syntynyt uskoa Jeesukseen. He olivat nähneet ihmeitä ja kuulleet Jeesuksen opetusta. Miksi hyvä hedelmä, pelastava usko, ei ollut syntynyt?

Miten on meidän laitamme? Onko jo tuomion aika, vai vieläkö annetaan anteeksi? Meidän nykyisten Herran viinitarhan hoitajien tehtävä on rukoilla armon aikaa. Tehtävämme on julistaa Herran kuolemaa siihen asti, kunnes hän tulee, että usko syntyisi, ihmiset kääntyisivät ja pelastuisivat.

Elämän tarkastelun tulee viedä meidät lähelle Jeesusta, armon alle Jeesuksen yhteydessä. Vielä Jeesus kutsuu yhteyteensä: ”Tulkaa minun luokseni.” Jeesuksen yhteydessä on vielä armonaika. Tähän yhteyteen saakoon Jumala meidät johdattaa! Tänä päivänä tärkeintä on kuulla Jumalan sana ja uskoa synnit anteeksi. ●

Ari Kunnamo

Espoon tuomiokirkko-
seurakunnan kappalainen

Jeesuksen nimessä

EVANKELIUMI: LUUK 2:21
UUDENVUODENPÄIVÄ 1.1.

Uusi kalenterivuosi aloitetaan Jeesuksen nimessä – tai jotkut aloittavat. Pieni suuri valinta. ”Mitä teettekin, sanoin tai teoin, tehkää kaikki Herran Jeesuksen nimessä” (Kol. 3:17). Presidentti **Ahtisaaren** ajoista asti olen alkanut eniten presidentin uudenvuodenpuheesta odottaa, että päämies toivottaa kansalle Jumalan siunausta. Selainen on arvojohtajuutta – niin kuin toki siunaustoivotuksen pois jättäminenkin. Siunaustoivotuksen jälkeen tuntuu rousvan rakastama Strauss-konserttikin vielä kauniimmalta.

Juutalaisilla oli sama tapa kuin suomalaisillakin. Lapselle nimeksi annettiin jokin suvussa käytetyistä nimistä (Luuk. 1:59–61). Nimi, historia ja perimä sitovat

meidät sukuun. Jeesuksen sukuluettelossa Matteuksella ja Luukkaalla on eroja – sukututkijat tietävät, että eroilla voi olla monia syitä – mutta Jeesusta lähelle tuleva nimi *Joosua* esiintyy suvussa vain kerran (Luuk. 3:29). Ympärileikkauksen yhteydessä poikalapsi sai nimen *Jeesus*, koska enkeli oli hyvässä ajoin niin ilmoittanut ja tietyistä syistä: ”Hän pelastaa kansansa sen synneistä” (Matt. 1:21). Heprean sanasta johdettu nimi *Jeesus* merkitsee vapauttamista, avaraan paikkaan johdattamista. Suomen sana *Vapahtaja* on hyvä. Synneistä pelastaja syntyi ihmissukuun, jonka jäsenet tunnustavat: ”Olen syntymästäni saakka ollut syntinen ihminen” (minulla on syntiset geenit) ja ”isieni taivoin... tehnyt syntiä ajatuksin ja sanoin, teoin ja laiminlyönnein” (ihan oikeasti).

Raamatun mukaisesti uskontunnustus ei peittele Jeesuksen ihmisyyttä: hän ”tuli lihaksi Pyhästä Hengestä ja neitsyt Mariasta ja syntyi ihmiseksi” voidakseen olla kaltaistemme ja sijaisemme ja synnitömänä lunastajamme, jonka ei tarvinnut kärsiä omien syntiensä tähden. Koska synti oli tullut lihaksi mieleen, kieleen, jalkoihin, käsiin, silmiin, korviin, täytyi armonkin tulla lihaksi. Jeesuksen kädet ja jalat naulattiin, pää runneltiin, kieli kuivui, jotta meidän syntimme sovitettiin. Meidän kätemme ja jalkamme ovat vapaat tekemään ja menemään, ajatukset lentämään ja suu puhumaan. Oikeat syntiset tarvitsevat oikean Sovittajan ja kuolevaiset todellisen kuoleman voittajan. Pelkät ideat ja aatteet eivät tässä riitä. Näin tapahtui ”meidän ihmisten ja meidän pelastuksemme tähden”.

Vastoin epäuskon teologiaa, joka erottaa uskon Kristuksen ja historian Jeesuksen, Raamattu vie meidät paimenten, tietäjien, Simeonin ja Hannan kanssa katsomaan inkarnaation ihmettä. Paavali kuvaa sitä meille Kristus-hymnissään (Fil. 2:5–11). Khalkedonin tunnustus sanoittaa

Kristuksen luontoa kuin hehkuvaa rautaa, josta ei voi sanoa, missä rauta loppuu ja tuli alkaa.

Evankeliumi ei ole viesti taivaisiin kurkottavasta ihmisestä vaan alas tulleesta Jumalasta. Hänen elämäkertansa alkaa jo ennen Mariaa. Koko Vanha testamentti on kirja hänestä, Jumalan lupaamasta Messiaasta (kreikaksi *Kristus*). Luukkaan sukuluettelo ulottuu Aadamiin ja sitten Jumalaan. Evankeliuminsa aluksi Johannes kurkottaa maailmankaikkeuden alunkin taakse, samoin Nikean tunnustus: ”– joka ennen aikojen alkua on Isästä syntynyt, Jumala Jumalasta – joka on Isän kanssa yhtä olemusta ja jonka kautta kaikki ovat tehdyt.” Raamattu vie meidänkin juuremme ei vain Jumalan luomistyöhön ja luomistahtoon vaan ikuisen pelastustahtoon: ”Jo ennen maailman luomista hän on valinnut meidät Kristuksessa olemaan edessään pyhiä ja nuhteettomia Kristuksesta osallisina. Rakkaudessaan hän näki hyväksi jo edeltä määrätä meidät yhteyteensä, omiksi lapsikseen, Jeesuksen Kristuksen tähden.” (Ef. 1:3–6.) Jo ennen ajan ja maailman alkua oli sinun ikuinen pelastuksesi Jumalan mielessä. Kun aika sitten oli täyttynyt, lähetti Jumala Poikansa, joka teki kaiken valmiiksi todistajien läsnä ollessa. Enkelten viestiin: ”Teille on syntynyt Vapahtaja” saat todellakin vastata: ”Minun Vapahtajani!” Armo ei ole eilisen keksintöä eikä pelastuksesi omassa varassasi.

Raamattu antaa monta nimeä ja kuvaa Jeesuksesta. Yksi kauneimmista on kansan antama: ”syntisten ystävä”. Publikaanin kanssa saamme rukoilla: ”Jumala, ole minulle syntiselle armollinen” ja Lutherin kanssa veisata: ”Syntist’ et hylkää, armias.” Hän on ”Hyvä Paimen”, joka turvaa ja ruokkii laumansa alkaneenakin vuonna. Tiedät ruoanjakopisteet. Mitä huomina tuoneekin, lampaalle riittää, että paimen tuntee maaston. Jeesuksen

nimessä aloitettu päivä siunaa meidät Jumalan johdatukseen. Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen meidät lähetettiin kasteen kautta matkaan. Sait Jumalan lapsen aseman ja Kristus-sanasta kristityn nimen. Kuinka on mennyt taivaan kaidalla tiellä? Kun lähetyskäskestä huolimatta Apostolien teot kertoo kasteista Jeesuksen nimeen, sisältyy siihen Jumalan koko kolminaisuus samaan tapaan, kuin rukoilijankaan ei tarvitse miettiä, osoittaako rukouksensa Jumalalle, Jeesukselle vai Pyhälle Hengelle. Vastaanottaja hoitaa osoitteen ja postimaksun. Rukoilemme kuitenkin Jeesuksen nimessä, koska tunnustamme, ettei meissä eikä meillä ole syytä rukouksen kuulemiseen, vaan kaikki perusteet ovat Jeesuksessa.

Vaativattomiin ja heiveröisiin käsiin oli maailman Pelastaja laskettu, kun Maria ja Josef kantoivat viikon ikäisen tempeliin. Jeesuskin tarvitsi isän ja äidin, nuo kunnioitettavat ja rakkaat Jumalan edustajat. ”Älä pelkää” sanottiin Marialle, Joosefille, paimenille ja tänään sinulle. Vapahtaja on tullut, kaikki on hyvin. On ihmeellistä, että ääretön mahtuu äärelliseen: Jumala syntyy ihmiseksi, Jumalan ilmoitus annetaan ymmärrettävinä ihmisinoina, ja Jeesus on itse ehtoollisen leivässä ja viinissä. On kuin jokainen ehtoolliskirkko olisi joulukirkko. Halki ikuisuuden kaikuu autuaitten ylistys ei hyvästä yhteistyöstä vaan Jeesuksen täytetyistä työstä, josta Karitsan haavat vielä taivaasakin muistuttavat. Alussa ja lopussa on Hän. ●

Keijo Rainerma

Jeesus, maailman valo

MATT. 2:1–12

LOPPIAINEN 6.1.

Loppiaisen juuret ovat joulun viettoa vanhemmat. Varhaisina aikoina loppiaista vietettiin Jeesuksen syntymän ja kasteen

muistopäivänä. Sen vanha nimi *epifania* merkitsee Herran ilmestymistä. Nykyisessä kalenterissamme loppiainen päättää joulunvieton. Sen sanoma kertoo Jeesuksesta kumartamaan tulleista itämaan tietäjistä.

Evankeliumit kertovat suhteellisen niukasti Jeesuksen lapsuudesta. Eniten Jeesuksen lapsuudesta tiedämme Matteuksen evankeliumista. Kertomus itämaan tietäjistä on vain Matteuksella.

Teksti alkaa tietäjien (kr. *magoi*) tulosta Jerusalemiin. He etsivät tähden ilmestymisen perusteella juutalaisten kuningasta. Tekstin ilmaisusta ”idästä” on vaikeaa sanoa, mistä tietäjät tarkalleen tulivat, mutta on arveltu heidän tulleen Babyloonia. Tällä alueella tähtien tarkkailu oli merkittävä ajan tutkimuksen haara. Meidän aikaamme saakka on selitetty eri tavoin tähti-ilmiön syntyä.

Matteus ei valitettavasti kerro tarkemmin, keitä tietäjät olivat. Ehkä he olivat tuon ajan tähtien tarkkailijoita ja ennustajia. Heidän lukumääränsä ei mainita. Tavallisesti on ajateltu heitä olleen kolme, mutta itäisten kirkkojen perinteissä mainitaan jopa kaksitoista tietäjää.

Tietäjät saapuivat Jerusalemiin ja menivät hallitsijan puheille. Jerusalemissa hallitsi tuohon aikaan Herodes Suuri, joka tunnetaan vanhan ajan merkittävänä rakentajana. Hän kuoli vuonna 4eKr. Hän rakensi Jerusalemin temppelin sellaiseksi kuin se oli Jeesuksen aikana ja etsi näin juutalaisten suosiota. Hän rakensi myös toisen linnoitusmaisen alueen, joka sijaitsee 15 km:n päässä Jerusalemissa etelään. Molemmat olivat merkittäviä ajan rakennustaidon näytteitä. Herodes edusti rakennustoiminnallaan ja elämäntavallaan hellenististä kulttuuria.

Tekstin jännitteitä on, kuinka Jeesuslapsi haastoi mallisen vallan. Herodes pelästyi asemaansa ja koki sen uhatuksi. Hän hallitsi Rooman imperiumin edusta-

jana juutalaisten alueella. Tässä mielessä hänen asemansa oli epävarma kahden tullen, keisarin ja juutalaisten, välissä. Kysymys perimmäisen vallan haltijasta on ikuinen ja on tuonut kristityille vaikeuksia aina Rooman vallan ajoista nykypäiviin saakka. Maallisten vallanpitäjien on vaikea sietää valtansa haastajaa.

Herodes kutsui koolle ylipapit ja lainopettajat ja tiedusteli Messiaan syntymästä. Messiaalle kuului samalla kuninkuus. Oikealla Messiaalla on oikeat tuntomerkit. Yksi niistä on syntymäpaikka. Juudean pieni Betlehem on Messiaan kaupunki. Lainopettajat viittasivat Vanhan testamentin ennustuksiin (esimerkiksi Miika 5:1).

Tekstin polttopiste on, että tietäjät tunnustavat Jeesuksen. He kumartuvat maahan ja luovuttavat lahjansa: kultaa, suitsuketta ja mirhaa. Maahan kumartuminen on itämainen tapa, jota saattaa nähdä nykyisinkin esimerkiksi Etiopian kirkossa. Tietäjien lahjoille on etsitty vertauskuvalista selitystä. Yksi vanhoista selityksistä on, että kulta viittaa Jeesuksen kuninkuuteen, suitsuke hänen jumaluuteensa ja mirha hänen kuolemaansa.

Syntyessään Jeesus-lapsi sai erilaista kohtelua. Matteus haluaa korostaa, että Israelin ulkopuolelta tulleet pakanat kunnioittivat Jeesus-lasta. Heitä on pidetty kansojen edustajina. Siksi loppiainen on lähetyksen pyhä. Se muistuttaa Raamatun pelastushistoriallisesta jännitteestä kansan (Israelin) ja muiden kansojen välillä. Jumalan kirkkaus näkyy hänen Pojassaan, pienessä lapsessa.

Jeesus on sekä Israelin että kansojen Vapahtaja. Mitä tämä yhteys tarkoittaa lähetyksen näkökulmasta? ●

Juhani Koivisto

Pastori, SEKL:n aluekoordinaattori

Kasteen lahja

MATT. 3:13–17

1. SUNNUNTAI LOPPIAISESTA 13.1.

Jeesuksen ympärileikkaukseen (Luuk. 2) ja kasteeseen liittyy merkittävä yhteinen piirre. Jerusalemin temppelissä Simeon ja Hanna olivat profeettoja, jotka ymmärsivät, ettei Jeesus ollut tavallinen lapsi vaan maailman Vapahtaja, kansojen valo ja Israelin kirkkaus. Samoin Johannes Kastaja sai profeetallisen ilmoituksen, ettei Jeesus ole tavallinen kastettava vaan Jumalan Karitsa, joka ottaa pois maailman synnin (Joh. 1). Johannes ei tätä ymmärtänyt, ennen kuin hän sai nähdä Pyhän Hengen laskeutuvan kasteessa Jeesuksen päälle (Joh. 1:33–34).

Vanhan liiton sakramentissa Jeesus liitettiin kahdeksan päivän ikäisenä Israelin seurakunnan jäseneksi. Näin hän samastui Jumalan omaisuuskansaansa. Jumala osoitti, että ”pelastaja nousee juutalaisista” (Jeesuksen sanat Sykarissa, Joh. 4:22). Kasteeseen Jeesus aloittaa pelastustyön, johon jo Simeon oli profetiassaan viitannut. Ympärileikkaus tarkoitti vain omaisuuskansaa, kaste kaikkia maailman kansoja.

Jeesuksen ympärileikkaukseen ja kasteeseen liittyy molempiin ilmoitus Messiaan kärsimyksestä. Simeon ilmoitti sen Marialle: ”Tämä lapsi on nousemukseksi ja lankeemukseksi, merkiksi, joka hylätään, ja miekka on käyvä myös Marian sydämen lävitse.” Johannes ilmoitti sen kahdesti kutsuessaan Jeesusta Jumalan Karitsaksi, joka täyttää Jes. 53:n ennustuksen Herran kärsivästä palvelijasta (Joh. 1:29,36). Hän ottaa kantaakseen maailman synnin.

Jeesuksen kaste johtaa pelastuksen ydinasioihin. Uuden liiton Joosua, Jehoshua eli Jeesus Vapahtaja, johtaa kansansa Jordan-virran kautta luvattuun maahan. Vanhan liiton esikuva saa valtaisan täyttymyksen. Kristus-kasteeseen liittyvät

Jumalan sana, elävä vesi ja itse kolmiyhäinen Jumala, Isä, Poika ja Pyhä Henki. Jordan-virta kuvaa elävää ja raikasta vettä. Se muuttuu kuitenkin seisovaksi ja kuolleeksi vedeksi, kun se laskeutuu Kuolleeseen mereen. Kaste on elävä vesi niille, jotka elävät uskossa, mutta se muuttuu kuolleeksi niille, jotka eivät usko.

Jumalan parhaat lahjat voivat muuttua ihmisten käsissä turmioksi. Kastekin voidaan tallata maahan ja vetää suruttomuuden päänaluseksi. Siitä tuleekin kasteen hauta eikä ylösnousemus kuolleista (Room. 6:3–5). Kaste on vedenjakaja, joka on toisille nousemukseksi, toisille lankeemukseksi. Kristukseen uskovalle kaste on kertakaikkinen ja samalla jatkuva elävän veden jakaja. ”Te saatte ilolla ammentaa pelastuksen lähteistä” (Jes. 12).

Jeesuksen kasteessa tulee ilmi hänen persoonansa kaksoisluonne. Isä tunnustaa hänet Pojakeen, joka jo ikuisuudessa on ollut ja aina on Isän helmassa (Joh. 1:18). Kasteessa hän suostuu kulkemaan tosi ihmisen tien ja täyttää ennustukset kärsivästä Messiaasta. Hän on *Ebed Jahve*, Jumalan Karitsa (Jes. 53). Karitsa ilmaisee hänen suostumisensa heikkouteen, uhriksi syntisten edestä. Tätä tarkoittava Jeesuksen pyhin nimi *Ihmisen Poika* sisältää merkillisen ja merkittävän kaksoisluonteen. Hän ilmaisee sillä, että silloin ja nyt hän on vielä kärsivä Jumala, joka suostui ristin kauhuihin ja edelleen kärsii omiensa kärsimyksissä ja heikkoudessa. Näin hän ilmaisi itsensä Paavalille, joka vainotessaan Jeesuksen seuraajia vainosi häntä itseään (Ap.t. 9:4–5; 22:7–8). Kerran hän on kuitenkin tuleva kunniassaan. Silloin vastustajat kohtaavat Karitsan vihan (Ilm. 6:16; 11:18). Karitsa on myös Juudan Leijona. Jo nyt hänessä yhdistyvät heikkous ja väkevyys. Vielä hän on kuitenkin armoistumella. Kerran hän on oleva tuomioistumella.

Jeesuksen kasteessa ja kirkastusvuorella Isä ilmoittaa, että hänen Poikansa on

ainoa tie pelastukseen. Häntä on kuultava, jos haluamme saada Jumalan mielisuusion. Isä vetoaa alhaalla laaksossa ja ylhäällä vuorella Jordanin alkulähtelä omaan sanaansa, joka on ilmoitettu jo Vanhassa testamentissa (Ps. 2:7; Jes. 42:1; Jes. 53). Hänen sanaansa meidänkin on vedottava, kun etsien, rukoillen ja totellen tutkimme sitä.

Tarkemmin kirjoitan tästä Matteuksen evankeliumin kommentaarissani *Viesti vuorilta*, s. 59–65. ●

Erkki Ranta

Jeesus ilmaisee jumalallisen voimansa

JOH. 2:1–11

2. SUNNUNTAI LOPPIAISESTA 20.1.

Johannes kertoo ainoana evankelistana Kaanan häistä, joissa Jeesus tekee ensimmäisen julkisen ihmetekonsa – tai pitäisikö sanoa Johanneksen sanoin mieluummin ”tunnustekonsa”. Tuomaan lapsuusevankeliumin ja muiden myöhäisten tekstien Jeesuksen lapsuuden tarinat voidaan jättää omaan arvoonsa. Johanneksen evankeliumissa ei ole kerrottu Jeesuksen ihmeteoista kuin pari kourallista. Synoptikot olivat jo antaneet laajemman otoksen näistä, eikä Johanneksella ollut tarvetta lähteä toistelemaan niitä. Evankeliumin lopussa todetaan, että ”paljon muutakin Jeesus teki”. Miksi siis hääjuhlan pöydän juomaongelma on otettu mukaan ”harvoin ja valittuihin” ihmekertomuksiin? Syynä on oltava jokin muukin kuin äimistely veden muuttumisesta viiniksi.

Kaana oli pieni kynä Nasaretin lähellä. Viinin loppuessa on mielenkiintoista, että Maria kääntyy Jeesuksen puoleen. Eihän Jeesus ollut vielä kuuluisa ihmeiden tekemisestä. Mitä Maria odotti Jeesuksen tekemän? Ehkä hädän keskellä (Maria lienee ollut häissä vastuutehtävissä) hänen mieleensä palautui Jeesuksen erityinen synty-

mä ja se, mitä hänestä oli sanottu. Voisiko Jeesuksesta olla apua tässä pahaisessa paikassa? Tässä itse Jeesuksen äiti antaa meille erikoisen esimerkin siitä, millaisessa asiassa voi ”häiritä” Jeesusta. On lukemattomia syitä, joiden takia ihminen voi kääntyä Jeesuksen puoleen. Pääasia lopulta onkin vain, että käännyimme hänen puoleensa.

Jeesuksen kieltäytymiseksi tulkittavista sanoista huolimatta hän lopulta auttoi häiden viiniongelmassa. Muistuttakoon tämä meitä kristittyjä siitä, ettei Jeesus ole vain syntiemme sovittaja ja Vapahtaja, vaan hän on kiinnostunut myös arjestamme. Hän oli yksi vieraista häissä ja toivotti omalta osaltaan siunausta tuoreelle avioparille. Samalla hän viittaa Kaanan tunnusteen yhteydessä jo todelliseen ”auttamistehtävänsä” ja selittää, että se aika, jolloin hän ilmoittaisi, kuka hän oikeastaan on, ei ole vielä tullut. Johanneksen evankeliumissa Jeesus puhuu kymmenen kertaa omasta hetkestään (tai ajastaan). Vasta jakeessa 12:23 pääsiäisjuhlan aikaan Jeesus sanoi hetkensä tulleen. Tuolloin alkoivat Jumalan pelastushistorian tärkeimmät hetket. Jeesuksen kuolema ja ylösnousemus näyttivät lopullisesti sen, kuka hän oli.

On mielenkiintoista, kuinka Jeesus muutti juutalaisten puhdistusmenoihin kuuluneiden kivivaasien veden (esimerkiksi käsien pesu ennen ruokailua) hääjuhlien viiniksi. Tämä jo omalla tavallaan symboloi sitä, kuinka juutalaiset puhtaussäännökset tulisivat loppumaan sillä perusteella, että itse Jeesus tulisi seuraajiansa puhtaudeksi. Jeesus liitti itsensä juutalaiseen lopunajalliseen odotukseen, jossa Jumalan vanhurskaan valtakunnan tuloa verrataan hääjuhlaan. Jos jo näihin Kaanan häihin Jeesus ”toimitti” yli 500 litraa viiniä, paljonko sitä mahtanee olla niissä juhlissa, joissa hän ehtoollisen asettamissanojen mukaisesti seuraavan kerran maistaa viinipuun antia? Jos Jee-

suksen antama esimaku oli tällainen hääjuhlassa, joka ei ollut vielä hänen ”omansa”, millaiset ovatkaan ne ilojuhlat, jotka kerran järjestetään taivaassa?

Jakeessa 11 mainitaan, että opetuslapset uskoivat Jeesukseen. Tässä vaiheessa heitä oli todennäköisesti vasta viisi – kaksitoista opetuslasta mainitsee vasta 6:67. Myös Marialla näytti olleen vahva usko Jeesuksen apuun. Torjutuksi tulemisestaan huolimatta Maria opastaa palvelijoi- ta tekemään, mitä tahansa Jeesus käsksee. Tässä on jotain yhteistä sen kanaanilaisen naisen uskon kanssa, joka Jeesuksen kieltelyistä huolimatta jatkoi avun pyytämistä tyttärelleen (Matt. 15:21–28) ja sai avun. Sen sijaan kertomus ei sano mitään Jeesuksen veljien uskosta. Ilmeisesti heille Jeesus ei kirkastunut. Heidän epäuskostaan mainitsee suoraan myöhemmin 7:5. Jeesuksen tunnusteot eivät ilman muuta sytytä uskoa kaikissa niiden näkijöissä. Usko tulee yksin Jumalalta. Jumala ei kuitenkaan unohtanut Jeesuksen veljiäkään. Lopulta hekin (ainakin Jaakob ja Juudas) oppivat tuntemaan Jeesuksen. Kohdattuun ylösnousseen Kristuksen he liittyivät siihen joukkoon, joka piti Jeesusta luvattuna Messiaana ja Jumalan Poikana. ●

Veli-Matti Kujala

SRO:n teologisen linjan suunnittelijaja opettaja

Ansaitsematon armo

MATT. 20:1–16

3. SUNNUNTAI ENNEN PAASTONAIKAA 27.1.

Kohdassa Matt 19:30 Jeesus puhuu ensimmäisten tulemisesta viimeisiksi ja viimeisten ensimmäisiksi. Tätä sanomaa hän valaisee vertauksella viinitarhan työntekijöistä luvun 20 alussa. Juutalaiset kirjanoppineetkin tunsivat tapauksen, jolloin hetken työskennelleet ansaitsivat saman verran kuin koko päivän

ahertaneet. Asia opetettiin kuitenkin niin, että viimeksi töihin tullut oli tehnyt töitä enemmän kuin muut tai saattoi syyttää työnantajaansa siitä, ettei tämä ollut palkannut häntä aikaisemmin päivällä. Jeesus esittää samantapaisesta vertauksesta uuden tulkinnan.

Viinitarhan isäntä lähti palkkaamaan päivän mittaan useita työntekijöitä viinitarhaansa. Päivä jaettiin kahteentoista tuntiin. Se alkoi kello 6 aamulla ja päättyi kello 18 illalla. Työpäivän pituudeksi tuli 12 tuntia. Työnantaja värväsi työväkeä kolmen tunnin välein, ensimmäiset jo aamu-kuudelta, viimeiset vasta kello 17:n tienoilta. Viininkorjuu alkoi syyskuun lopulla ja kesti sateen tuloon asti. Sato piti saada korjatuksi ennen sadekautta. Siksi pidettiin kiirettä. Kaikki työntekijät olivat terveilleitä minä työpäivän hetkenä hyvänsä.

Ensimmäisten värvättyjen kanssa isäntä sopi palkan suuruudeksi yhden denaarin, joka vastasi työmiehen yleistä päiväpalkkaa. Muiden palkattujen kanssa summasta ei sovittu: ”Maksan sen, mitä kuuluu maksaa.” Kirjanoppineetkin puhuivat tapauksesta, jolloin palkan suuruutta ei mainittu ennakoita, mutta kyse oli erilaisista töistä saadusta erisuuruudesta palkasta. Jeesuksen vertauksen työntekijät saivat kaikki saman summan.

Illalla tuli sitten palkanmaksun aika. Juutalaisen lain mukaan palkka maksettiin auringonlaskun aikaan, noin kello 18 (3. Moos. 19:13; 5. Moos. 24:15). Palkanmaksun saajien järjestys mainitaan vertauksessa erikseen. Ensin maksettiin viimeiseksi töihin tululle ja sitten ensimmäiseksi saapuneille, jotta kaikki saisivat tietää kunkin palkan suuruuden: sama jokaiselle.

Työntekijät jakautuivat kahteen ryhmään, tyytyväisiin ja tyytymättömiin. Toisille sopimus osoittautui hyväksi, toiset pitivät sitä epäoikeudenmukaisena ja

rupesivat vaatimaan oikeuksiaan. Isäntä teki kuitenkin omallaan, mitä tahtoi. Siinä ilmeni isännän hyvyys, jota nurisijat eivät nähneet. Heille oli tärkeää vain heidän oma menestyksensä. Koko päivän uustaneet muistuttavat tuhlajapoikakeretomuksen vanhempaa veljeä (Luuk. 15), jossa ilmeni kateus, ei oikeamielisyys eikä isän hyvyyden näkeminen.

Vertaus tähtää viimeiseen tuomioon ja pelastukseen, ei niinkään suoritetun palvelustyön palkitsemiseen. Pelastuksen palkka, ”denaari”, on kaikille sama, riippumatta siitä, tullaanko Jumalan valtakuntaan ”aamuvarhaisella” vai ”yhdennelätoista tunnilla”.

Me vaadimme reilua elämää, mutta Jumala antaakin meille hyvydessään armonsa. Pitkään uskossa vaeltaneet kokevat Jumalan lapsena elämisen kivut ja vaivat, jopa vainot ja Herran todistajana toimimisen kivikot. Meidän tulisi iloita jokaisesta uskoon tulleesta, tulevatpa he sisälle Jumalan valtakuntaan elämänsä alussa tai lopussa. Viimehetken käännyttäisistä muistamme ristin ryöväriin. Jeesuksen vertaus kehottaa meitä jokaista kilvoittelemaan, jottemme katkeroituneina ja napisevina joutuisi viimeisen paikalle. Olemmehan me, Jeesukseen uskovat, kaikkien Jumalan lasten kanssa samalla puolella ja saamme pelastuksen ja muunkin armosta, Jeesuksen ansaitsemalla ”denaarilla”. ●

Jorma Satama

Rovasti, Tampereen Viinikan seurakunnan kappalainen

Kristus, Jumalan kirkkauden säteily kaikille kansoille

LUUK. 2:22–33

KYNTTILÄNPÄIVÄ 3.2.

Vaikka kynttilänpäivä määrittyykin joulusta (40 päivää), se sijoittuu kirkkokuudessa pääsiäisjaksoon, paastonaikaa edeltäviin sunnuntaihin. Kyseessä on Kris-

tus-juhla, jossa vastasyntyneen pienokaisen, ihmiseksi syntyneen Jumalan, rooli Pelastajana tulee julki Simeonin profetian kautta. Hänen käsivarsillaan ei ole ”vain” Herran Voideltu, luvattu Messias, vaan ihmiskunnan syntien kantaja ja sovittaja, maailman kaikkien kansojen ja aikakausien Vapahtaja, kärsivä Messias. Joulun ja pääsiäisen ihmeet niveltävät tässä yhteen.

Evankeliumien alkukertomukset – kuten Jumalan sana laajemminkin – paljastavat meille Jeesuksesta sellaista, mitä inhimillinen tieto ja ymmärrys eivät voi tavoittaa. Jeesuksen isälle ja äidille tämä sanoma ja profetia kävivät yli ymmärryksen. Sama ”ihmetys” (*thaumadzo*) heräsi Pietarin sydämessä tyhjällä haudalla tai kansalla sen todistaessa Jeesuksen tunnus- tekoja, niin myös Nikodemoksella hänen kuunnellessaan Jeesuksen puhetta uudestisyntymisen välttämättömyydestä. Olemme pyhän ihmeen äärellä niissä pelastushistorian tapahtumissa, Jumalan teoissa, joista uskontunnustuksessa puhutaan, mutta myös silloin, kun Pyhä Henki kirkastaa sanassaan Kristusta (j. 25–28). Vaihtoehtoinen teksti Joh. 1:14–18 avaa meille Kristuksen olemuksen salaisuutta: ”Sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme...” Jeesus Kristus toi armon ja totuuden. Hänessä me opimme tuntemaan Jumalan.

Maa­il­mas­sa on monen­lais­ta uskon­nol­li­suutta ja hurskautta. Kovi­n yleis­tä on ihmislähtöinen ja omatekoinen hurskaus, mutta Jumalan edessä se on ”kuin saastainen vaate” (Jes. 64:5–6). Jerusalemlainen Simeon näyttää meille, missä on todellisen hurskauden (*dikaios*) ja jumalisuuden / jumalanpelon (*eulabeos*) olemus. Hän eli Jumalan lupauksista. Hän odotti niiden täyttymistä. Simeonin elämän päämääränä ja sisältönä oli saada kohdata Jumalan lupaama ja lähettämä Vapahtaja, Messias. Hänen odotukseensa ja rukoukseensa vastattiin. Simeonin nimi viittaa myös rukouksen kuulluksi tulemiseen.

Mikä lieneekään ollut Simeonin ennakkokäsitys Messiaasta? Kun vastasyntyneessä Marian pojassa – tai ristin Miehesä – näkee pelastushistorian toteutuvan, se on aina Pyhän Hengen vaikutusta. Niin myös Simeonilla: Pyhä Henki avasi hänen uskonsa silmät näkemään maailman Vapahtajan ja ihmiskunnan toivon tässä halvassa muodossa. Kun Simeon uskoi ja turvautui Jumalan lupauksiin pelastuksesta ja Pelastajasta (*Yeshua*), hänen hurskautensa oli Jumalan edessä vanhurskautta (*dikaiosyne*). Tällainen usko ja kiinnittyminen, takertuminen, ”sinun pelastukseesi” = Jeesukseen (*sooteerion sou; Yeshuatah* – sama kuin Jaakobin rukouksessa kuolinvuoteella, 1. Moos. 49:18) luetaan ihmiselle vanhurskaudeksi. Uskon, toivon ja luottamuksen ankkuroiminen Jumalan lahjoittamaan Pelastajaan/pelastukseen avaa meille taivaan. Se toi myös Simeonille rauhan lähteä tästä elämästä, rauhan ja ilon kohdata oma kuolema ja tuomiopäivä.

Simeonin elämä opettaa meille ohimennen myös sen, mitä on olemukseltaan Pyhän Hengen johdatus: se on sitä, että ihmisen ja Jeesuksen tiet kohtaavat. Se on myös sitä, että ihminen tajuaa – uskon ymmärryksellä – tämän kohtaamisen olevan hänen elämänsä tärkein asia. Pyhä Henki aina pyrkii viemään ihmisen Jeesuksen luo ja kirkastamaan, kuka hän on.

Yeshua, Vapahtajamme, on pelastus ja valo kaikille kansoille (j. 31, 32), niin meille pakanoille kuin myös Israelille. Pyhä Henki avaa totuuden, joka oli Simeonin ajan (ja meidänkin aikamme) juutalaisuudessa unohdettu tai torjuttu: Pelastuksen evankeliumi Jeesuksesta kuuluu viedä maailman kaikille kansoille, myös juutalaisille. Tuossa temppeleihetkessä kaivettiin jo lähtökuoppia kaste- ja lähetyksäkyä varten. Päivän Vanhan testamentin teksti Jes. 52:8–10 puhuu samasta pelastussuunnitelmasta ja sen synnyttämästä

ilosta Jerusalemissa, jota kehoitetaan riemuitsemaan siitä, että Herra lunastaa sen, lohduttaa sitä, mutta myös siitä, että kaikki maan ääretkin saavat nähdä Jumalamme pelastuksen (=Yeshua). Jesaja ja Simeon riemuitsevat siitä, että Jeesus on annettu koko maailmalle Vapahtajaksi, syntien sovittajaksi. Valitettavasti tähän iloon ei muita näyttänyt yhtyvän.

Yhteisvastuukeräyksen tänään käynnistyessä on syytä tehdä selväksi, että kehitysyhteistyö, katastrofiapu ja kotimainen diakoninen avustustyö tuovat ajallista apua. Sillä on oma merkityksensä. Ilman evankeliumia ja Jeesusta se jää kuitenkin vain ajalliseksi ja katoavaksi. Todellinen ja kestävä ilo ja rauha leviävät ihmiskunnan Vapahtajan kohtaamisen myötä. Evankeliumin lähetystyö tuottaa hedelmää ikuisuuteen. ●

Tapio Pokka

Pastori, Ev.lut. Lähetysyhdistys Kylväjän aluekoordinaattori, SROS:n vapaaehtoinen julistustyöntekijä

Kiitos kuluneesta – tervetuloa jatkamaan!

Lehtemme julkaisijoiden ja kustantajan puolesta kiitämme lukijoita, kirjoittajia, toimitusta, neuvottelukuntaa ja muita lehden hyväksi työskenteleviä kuluneesta vuodesta ja kutsumme kaikkia jatkamaan aktiivisesti ja uskollisesti ja myös laajentamaan joukkoamme joka alueella. Toivotamme jokaiselle Herramme ja Vapahtajamme armorikasta syntymäjuhlaa ja Jumalan siunausta vuodelle 2013. ”Me Herran nimeen luotamme, / myös uuteen vuoteen kantaa se. / Sen suojaan jäämme toivossa, / et hylkää meitä, Jumala.” (Piispa Herman Råbergh virressä 38:5.) ●

**Keijo Rainerma, Raimo Mäkelä,
Timo Eskola ja Paula Eskola**

Perusta

**Uskon ja ajattelun avuksi
39. vuosikerta
Ilmestyy kuudesti vuodessa**

Julkaisijat

Suomen Evankelisuterilainen Opiskelija- ja Koululaislähetys ry | OPKO
Suomen Raamattuopiston Säätiö | SROS
Suomen teologinen instituutti ry | STI

Vastaava päätoimittaja 2011–2013

Raimo Mäkelä | raimo.makela@kotiportti.fi
050 910 9058

Toinen päätoimittaja 2011–2013

Timo Eskola | timo.eskola@teolinst.fi
09 668 9550

Toimitussihteeri ja taittaja

Paula Eskola | paula.eskola@sro.fi
09 5123 9157

Ulkoasun suunnittelu

Teemu Junkkaala | teemu@gstj.fi

Toimitus 2001–2013

Juha Ahvio | juha.ahvio@elisanet.fi
Ville Kettunen | ville.kettunen@helsinki.fi
Jukka Norvanto | jukka@norvanto.fi
Leif Nummela | leif.nummela@uusitie.com
Olli-Pekka Vainio | olli-pekka.vainio@helsinki.fi
Juha Vähäsarja | juha.vahasarja@sro.fi

Neuvottelukunta 2011–2013

Puheenjohtaja: Keijo Rainerma, Juha Auvinen,
Leif Erikson, Ruth Franzén, Salli Hakala, Markku Ihonen, Tapani Innanen, Timo Junkkaala,
Sammeli Juntunen, Ilmari Karimies, Aleksi Kuokkanen, Jussi Miettinen, Pekka Mäkipää,
Olavi Peltola, Henrik Perret, Timo Pokki, Tapio Puolimatka, Erkki Ranta (varapuheenjohtaja),
Timo Rämä, Niilo Räsänen, Matti Sartonen,
Mauri Tervonen, Lauri Thurén, Aku Visala

Toimituksen osoite

PL 15, 02701 Kauniainen

Kustantaja

Perussanoma Oy

Tilauspalvelu

Sirpa Mäkelä | tilaukset.perusta@perussanoma.fi
09 5123 9152 | PL 15, 02701 Kauniainen

Tilauhinnat 2012

Opiskelijatilaus 33 €/vuosi, kestotilaus 36 €/vuosi, määräaikaistilaus 39 €/vuosi, irtonumero 7 €

Ilmoitushinnat

1/1 sivu: 130 mm (lev.) × 193 mm (kork.) 250 €,
½ sivu: vaaka 130 mm × 96,5 mm 140 €,
pysty 62,5 mm × 193 mm 140 €,
muut: 0,80 €/pmm, palstaleveys 62,5 mm.
Hintoihin lisätään alv. (23 %).

Ilmoitusten vastaanotto

aineistot.perusta@perussanoma.fi |
09 5123 9157

Kirjapaino

Kirjapaino Uusimaa. Perusta-lehti painetaan ympäristöystävällisesti.

Aikakauslehtien liiton jäsen.
ISSN 0355-7111